

a Fővő

A csehszlovákiai magyar főiskolai hallgatók folyóirata

FŐSZERKESZTŐ:
BURGER MIKLÓS

SZERKESZTÉSÉRT ÉS KIADÁSÉRT FELEL:
ORBÁN LÁSZLÓ

ADMINISZTRÁTOR
MERÉNYI IMRE

MUNKATÁRSAK:

ABKAROVICS JÓZSEF, ESTÓK GYULA, THAISZ LÁSZLÓ, TOPERCZER LÁSZLÓ, ZOMBORY GYÖRGY
Prágai szerkesztő: ZAPF LÁSZLÓ Brünli szerkesztő: GERHARD KÁLMÁN Pozsonyi szerkesztő: NAGY BARNA

TANULMÁNYOK. THAISZ LÁSZLÓ: Apponyi Albert 1846—1933. SCHMIGZ KÁROLY: Apponyi tragédiája. Dr. DUKA-ZÓLYOMI NORBERT: A szlovenszkoí magyar lira. ZOMBORY GYÖRGY: A munkanélküliség problémája a magyar kisebbségi életben. ZAPF LÁSZLÓ: Három kultúrfront. TOPERCZER LÁSZLÓ: A művészeti lélektana.

FIGYELŐ. Inkvizíciós törvényjavaslat. — Mikor az akadémia osztogat. — Cseh tőke Szlovenszkon. — Wágner Richárd 1813—1883. — Nincs magyar sajtó! — A csehszlovák exportpolitika csődje. — Meghalt John Galsworthy. — A hadiipar, pénz és pacifizmus. — A kapitalista terogazdaság! 918.000 munkanélküli. — A szlovák politika tévutai. — Milliós jövedelmek. — Gruppi Universitari Fascisti. — Csehszlovákia — Európa legdrágább állama. — A kompromisszum erkölcsisége. — Szovjetország és a szerzői jog. A politikusok és a közgazdaságtan. — A munkanélküliek kultúrtámogatása.

KRITIKAI SZEMLE. Axel Mirnthe. — Mikola Gyula szerzői estje. — A cigánybáró Prágában. — Magyar Írás. — Magyar Minerva. — Új amerikai magyar folyóirat. — Négy új Kazinczy-könyv.

FÓRUM. SÁNDOR LÁSZLÓ: Tegyük pontot a vita után.

HIREK. A prágai magyar menza. — Magyar-bál Prágában.

I. évfolyam

6-7.
szám

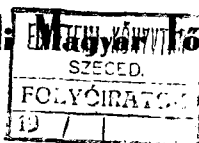
Kettős szám
ára

4.— Kč

1933
február-március

LAPTULAJDONOS:

a Kassai és Környékbeli Magyar Főiskolai Hallgatók Egyesülete

A JÖVŐ

A Csehszlov. Magyar Akadémikusok Szövetségének hivatalos lapja

Megjelenik július és augusztus kivételével minden hónap elsején.

Főszerkesztő: **Burger Miklós.**

Szerkesztésért és kiadásért felel: **Orbán László.**

Adminisztrátor: **Merényi Imre.**

Szerkesztőségi bizottság:

Balla László, Korach Károly, Dr. Wirkmann János

Laptulajdonos a Kassai és Környékbeli Magyar Főiskolai Hallgatók Egyesülete.

A Jövő a csehszlovákiai magyar főiskolai hallgatók következő szervezeteinek hivatalos lapja:

N é v	Székhely	E l n ö k	T i t k á r
Magyar Akadémikusok Köre	Prága II. Krakovská 7.	Baráth László Rimaszombat, Losonci ut 34	Terzeviczy Béla Kassa, Fazekas ucca 7.
Magyar Akadémikusok Keresztény köre	Pozsony, Safarik tér 4.	Hardtmuth Károly, Pozsony, Mihálykapu-u.6.	Forray Tibor Pozsony, Köztársaság tér 16.
Magyar Akadémikusok Keresztény Köre	Brünn	Kuliffay Endre, Losonc, Masaryk ucca 15.	Szalay Ferenc Ógyalla
Corvinia (Deutsche Technische Hochschule)	Brünn	Vermes Simon, Pozsony, Tolstoj u. 11.	Erős Dezső Eperjes, Franciscy u. 17
Kassai és Környékbeli Magyar Főiskolai Hallgatók Egyesülete	Kassa	Balla László, Kassa, Kollár ucca 1.	Titkárság Kassa, Gát sor 3.
Érsekújvár és Környéke Magyar Akadémikusainak Köre	Érsekújvár	Győry Kálmán, Érsekújvár, Vollay ucca 6.	Major József Érsekújvár, Vajansky u. 10
Losonci Magyar Akadémikusok Egyesülete	Losonc	Szepesy László, Losonc, Hus ucca 1.	Neuwirth György Losonc, Jókai u. 25.
Komáromi Magyar Akadémikusok Egyesülete	Komárom	Nagy Árpád Komárom, Szegfű u. 12.	Vargha Sándor Komárom, Jókai u. 18.
Kárpátaljai Magyar Akadémikusok Köre	Ungvár	Kavasch Jenő Ungvár, Tolstoj u. 62	Estók Gyula, Ungvár, Szobránci út 11.
Ipolyvölgyi Magyar Akadémikusok Köre	Ipolyság	Daubner Mihály Ipolyság	Kovács László Ipolyság.

Egyes szám ára: 2— Kč.

Előfizetési díj egy évre: 20— Kč. Magyarországon: 5— Pengő. Romániában: 130— Lei. Jugoszláviában: 50— Dinár.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

KASSA, SROBÁR U. 53., ORBÁN LÁSZLÓ CIMÉN.

Minden kéziratot és levelet ide kérünk. Minden cikkért írója felel. Kéziratokat nem őrzünk meg és csak portóval ellátott válaszboríték mellékelése esetén küldünk vissza.

Lapzárta megjelenés előtt 15 nappal.

Keresk. és Ip. Nyomda, Kassa, Gyula-u. 2.

a Jövő

A csehszlovákiai magyar főiskolai hallgatók folyóirata

Szerkesztik: BURGER MIKLÓS és ORBÁN LÁSZLÓ

évfolyam 6-7. sz.

Kassa, 1933 március 15.

Tanulmányok

Apponyi Albert 1846-1933.

Apponyi Albert gróf, a fogalommal magasztosult nagy magyar államférfiú, a »Justice for Hungary« örökérdemű bajnoka, kinek élete az emberiség történelmének legcsodálatosabb fejezetéhez tartozott, bevégezte földi pályafutását. Utolsót lobbant a nemes életfáklya, utolsót dobant a nagy magyar szíve, s az a mélységes résztvét, mely ezt az örök időkre méretezett emberi nagyságot utolsó útjára kíséri hű kifejezője annak az univerzális tiszteletnek, gyásznak, fájdalomnak, melyet a művelt világ a huszadik század nagy halottjával szemben, szíve bensőséges megilletődésével átérez.

Kétségkívül nemcsak a magyar, de **az egyetemes világtörténelemnek is egyik legértékesebb egyénisége szállt vele sírba.** Parnasszusra termett nagyság volt, kinek nevét joggal egy Newton, egy Goethe, egy Shakespeare, egy Kant, egy Demosthenes, egy Caesar egy Edison vagy egy Marconi emberi értékével állíthatjuk egy vonalba. A **történelemben élt, de** tüneményyszerű pályafutásával, mely üstökös fényével ragyogott a világkultúra horizontján, méltán **a történelem felett állott.** 60 éves közéleti pályafutása, majdnem matuzsálemi életkora, hatalmas szellemi és fizikai energiái, tudományos felkészültsége, cato-ilag puritán jellege, és ragyogó ékesszólása már fiatal korában a forum publicum nemzetközi hőségé avatták őt; szónoki megnyilatkozásai nemcsak retorikai műremekek, de ennél több: a nemzetközi politikai élet kimagasló eseményei voltak. Nagyságának megítéléséhez hiányzik ugyan a történelmi távlat, de az az óriási hatás, mely életéből és műveiből korának szellemi átértékelésében és ítéletében kisugárzik, kétségtelenül századunk legnagyobb géniuszai közé sorozza őt.

Ez a csodálatos élet — kiemelkedőbb mozzanataiban — szimbolikusan magába foglalja az egész magyar történelmet. A kiegyezés, a második magyar hon és jogfoglalás a nemzet és a dinasztia egymásra találásának bölcsőjéből indul ki, hogy egy negyedszázados erkölcsi és anyagi fellendülés után a **milenáris idők aranykorában** kulmináljon. Mint a parlamentarizmus klasszikus iskolájának híve, fáradhatatlan energiájával, lelkesedéssel küzdött a nemzet eminens érdekeiért, a politikai konszolidációval épen Apponyi vetette fel a »Treuga Dei« gondolatát; nem kisebb feladat, mint a történelmi Magyarország nagy faji, nyelvi, gazdasági, erkölcsi energiáinak összefogása, az egységes magyar nemzetnek a megteremtése lebegett szemei előtt. Óriási szolgálatokat tett nemzetének s midőn a világháború vérzivatarát követő összeomlás négyfelé szakította az országot, midőn látszólag minden érték elpusztult, ismét Apponyi, az ország »great old man«-je állt ki a porondra, hogy megmentse hazája becsületét.

Családja tradícióját követve lépett a közéleti pályára, mint egy olyan főúri család sarja, mely sok kiváló, értékes egyént adott a magyarságnak. Jogi tanulmányainak elvégzése után hosszabb utazásokat tett külföldön, mindenütt lelkes propagandát fejtve ki a magyar nemzet mellett. Montalambert marquis, a francia katolikusok magyarbarát vezére volt egyik leghűbb külföldi barátja és politikai fegyvertársa. 1872-ben, 26 éves korában kerül a Jászberényi választókerült bizalmából a parlamentbe, ahol ékesszólásával, rendkívüli tehetségével rövidesen a magyar közélet egyik vezérférfi lesz. A közjogi alapnak nemzeti irányban fejlesztése, a közigazgatás államosítása, a konzuláris bíraskodás, az egyházi házasság, a politikai Tregua Dei, a történelmi osztályok érdekképvisellete voltak politikájának vezérmotívumai. **Lángeszének**, eloquenciájának **főtérreuma** azonban a **nemzetközi jog maradt**, amint arról a Bruxellesben, Amsterdamban, Párisban, Saint Louisban, Londonban, Genfben és másutt elhangzott beszéde és politikai mesterművei »The juridical nature of the relations between Austria and Hungary« stb. tanuskodnak.

A 19-ik század nagy történelmi dispozicióival, reformvágyával indult el; abból a szellemi energiatengerből nőtt ki, mely Széchényi, Kossuth, Deák nevével halhatatlan nagyokat adott a magyar közéletnek. Aulikus műveltsége dacára mindig átérezte, átértette és mindennemű befolyással szemben hőiesen és sikeresen védelmezte az eminens magyar érdekeket, mély katolikus vallásossága és filozófiai életszemlélete meg tudta találni azt az arany középutat, mely az Ecclesia Universalis érdekeinek salvus conductusa mellett a felekezeti harmónia és a nemzeti erők hatalmas egybeforrását, összefogását biztosíthatta. Közéleti nagysága a parlament padjaiból nőtt ki, a forum küzdelmeiben edződött, de politikai koncepcióját, eszméinek nagyvonaluságát tekintve, a pártok és pártprogrammok felett állott. **Emberi tévedéseken, de emberfeletti kvalitásokon és teljesítményeken keresztül jutott el a halhatatlanság glóriájához** s az a 60 év, mely az 1873—1933 évek politikai történelmét foglalja magá-

ban, — Apponyin kívül nem kisebb nevekkal, mint Tisza, Széll, Trefort, Klebelsberg, Bethlen dicsekszik; a magyar parlamentarizmus legragyogóbb korszakjai közé tartozik. Apponyinak a millenáris időkbe eső szereplését sok tekintetben **Athén Perikles korához** hasonlíthatjuk. Kevés politikus, született szónok és államférfiu, küzdött nagyobb idealizmussal, lángolóbb, izzóbb hazaszeretettel, mint ő, Széles skálájú politikai beszédei, melyek közéletünk valamennyi aktuális kérdését, problémáját felölelték, valóságos mesterművek. —

A logikai precizitás és a nemes páthosz, a beszéd mesteri felépítettség, az érvek zseniális taktikai csoportosítása és átütő ereje, méltóságosan bűgő bariton hangja korának, sőt minden időknek egyik legkiválóbb szónokává avatták Apponyit, aki mint vitázó a legrenitensebb ellenfeleket is megadásra kényszerítette. Impozáns alakja, mely a szellem és test mesteri harmóniáját tükrözi vissza, csodálatot és tiszteletet parancsoló »élő emberi kathedrális« avatták őt.

De Apponyi **igazi nagysága csak a háború utáni időkben bontakozik ki** előttünk a maga tökéletességében. Ebbe az időkbe esnek külpolitikai szereplésének azok a nagy szónoki sikerei, melyek révén **Európa szívébe oltotta a magyar nemzet és magyar múlt iránti szeretetet, tiszteletet, a magyar jellem iránti megértést, a magyar jövőbe és a magyar nemzeti nagyságba vetett rendületlen hitet.**

A világháborút követő összeomláskor, midőn a gyűlölet és hazugság tengere vette körül az országot, a 80 éves aggastyán, Apponyi Albert volt az első, aki korát és munkabírását meghazudtolva, a fiatalokat is megszégyenítő energiával szállott síkra nemzetközi tekintélyének teljes latbavetésével a magyar érdekekért. Akkor jelent meg a porondon, midőn már minden veszve látszott s a nemzet legjobbjai is feladták a reményt. **Elment Nyugatra, hogy a népek nagy foruma előtt védje meg a maroknyi magyarság eltiport igazságát, elment, hogy helyet, életet, tiszteletet és megbecsülést vívjon ki nemzetének a nap alatt. Második honfoglaló volt a szó igaz értelmében, mert egy halálra ítélt a XVIII-ik század Lengyel-országának sorsa előtt álló nemzet jövőjét mentette meg.**

Jászberény városának jutott az a megtiszteltetés és szerencse, hogy Apponyit visszadta a magyar közéletnek. Mintha ez a város, mely Lehel kürtjében a magyarság fájdalmas tradícióját őrzi, — megérezte, megértette volna történelmi hivatását: mintha megsejtette volna, hogy Apponyiban a magyar igazság, az ezeréves nemzeti gyász, a nagy magyar fájdalom harsonája szólal meg, hogy búvóló, szívbemarkoló zenéjével felrázza a világ alvó lelkiismeretét, hogy Orpheus módjára részvételre, könnyekre indítsa a köveket is.

Apponyi, a nemzet nagy great old man-ja a feladatnak mestersen megfelelt. Nemcsak **megvédeni tudta nemzetét**, de ennél többet tett: **felemelte hazájának tekintélyét** s az a kedvező nemzetközi pozíció, melybe a magyarság 14 év kálváriája után eljutott, az a megértés és faji értékelés, mely a magyarságnak kijutott, ragyárszt Apponyi érdeme. — **A gyűlölettel és göggel szemben a szellemi felsőbbrendűség, a jog, logika és retorika fegyvereit alkalmazta; ékesszólása, mely méltán a XX-ik század Demosthénésévé avatja őt, párosulva az angol, francia, német, olasz, latin nyelvek per-**

fekt tudásával, képessé tették őt arra, hogy hazája ügyét, bármily nemzetközi fórum előtt megvédelmezze. A genfi tribuna s a világ közvéleménye a **nemzetek szellemi Olympiásának nagy vezérharcosát látta benne**, a Népszövetség pedig, mely elnöki helyre kändálta őt, a **hétke egyik legnagyobb apostolát** tisztelte személyében. Nagyságát szimbolikusan is emeli az a körülmény, hogy a magyar nemzet és a világbéke nagy harcában esett el, a harcmezőn, mint a hős, aki élete utolsó lehelletével is az eszmét kívánja szolgálni.

Szellemi Sámson módjára küzdött, rendületlenül és tántoríthatatlanul a gyűlölet és hazugság filiszteus hadával szemben; oroszlán volt, akinek nagyságát, csak a hiénák bátorságával merték ellenségei megközelíteni. Európa vezérsajtóorgánumainak osztatlan gyászsa kíséri utolsó útjára a **Népszövetség és a világ élő lekiismeretének nagy halottját**, kinek eszmévé fínomult, nemzetközi fémjelzéssel ellátott értékéből mit sem vonhat le az a tény, hogy a világsajtó univerzális fájdalomszimfóniájába a venceltéri tintalovagok diszonáns macskezenéje vegyül, mint ahogy a sakálók artikulátlan csaholása sem hallatszik az éther magasabb régióiba, ahol az egész világ hódoló tisztelete zengi a halhatatlanság himnuszát.

Apponyi egyénisége, politikája, küzdelme és szimbolikus halála grandiózus végakordja egy gyönyörű életmelódiának, mely a nemzeti gondolat talajából fakadt, de az európaiság régióiba emelkedve a világbéke, az egyetemes emberiség nagy eszméinek egymásra találásának gondolatába olvad. **Két emberöltőt betöltő egyénisége** a 19-ik század nemzeti ujjaszületésének és a XX-ik század kozmopolita irányzatának csodálatos keveréke volt; **memento és politikai testamentum a magyar ifjúság számára, memento**, mely magába öleli a kultúra egyetemes értékeit, a múltak nemes tradícióit és a jövő hitét, hogy útmutatója, üstököse legyen az egész világnak. Az ellentétek gyönyörű harmóniába olvadása, a lélek és test mesteri alkotása, egymásra találása **Apponyi Albert, az »élő emberi katedrális«**, — a XX-ik század legkiegyensúlyozottabb, legnagyobb államférfia, akinek őt méltán nevezte nemzete szeretete és a világ elismerése és hálája.

(Prága, 1932. február.)

Ing. Thaisz László.

A prágai Magyar Akadémiusok Köre évkönyve

272 oldal.

Szerkesztette: ORBÁN LÁSZLÓ.

272 oldal.

A főiskolás egyesületek tagjai számára csak 15- kor.

Apponyi tragédiája

Még érezzük egyéniségének a varázsát, de valami láthatatlan erő mind messzebbre viszi tőlünk, hogy elhelyezze őt is a nemzet halhatatlanjai sorába. Így válik gróf Apponyi Albert alakja előttünk történelmi múlttá s midőn majd meglátjuk egyéniségének igazi értékét, csak akkor fogjuk megérteni az ő életének tragédiáját.

Ha most egy pillanatra megállunk és visszapillantunk a múltba egészen a nyolcvanas évekig, látjuk, hogy ő mindég vezető egyéniség volt. Azonban nem a pillanatnyi sikerek büszke győztese, hanem az eszmények igazi harcosa, aki mellé csak az állt, aki úgy küzdött, mint ő és úgy bízott céljának elérésében, hogy legnagyobb ellenfeleit is bámulatba ejtette páratlan nyugodtságával és megfontolt optimizmusával. Természetesen mind ehhez járultak azok a nemes tulajdonságok, amelyek őt kezdettől fogva egy európeér-ré emelték s kijelölték számára a méltó tisztjét a nemzetközi fórumokon (népszövetség, interparlamentáris unió stb.) És ettől az időtől kezdve Apponyi már kinőtt a magyarországi perspektívából és ezután otthon már nem tölthette be azt a szerepet, amit a világégés befejezéséig vállalt. Csak ekkor élte ki egyéniségét igazán, csak ott, messze a népek nagy fórumán csillogtatta meg hatalmas egyéniségét, mikor gyakran több óras angol, vagy francia beszéd után ugyan olyan precizitással beszélt tovább olaszul, vagy németül. Azonban ne gondoljuk, hogy tudása csupán retorikai művészetében rejlett; Nem. Az ő egyénisége volt az az ideális harmónia, melyben egyesült a humanista eszmék tisztasága, a jog bölcsessége s faji tulajdonságainak nemessége. Ezt tudta, bármikor kifejezésre juttatni szónoklataiban a népek nagy kulturnyelvén s itt van a belső kapcsolat, amit megalkotott Nyugat s Magyarország *lelke* között bármikor megszólalt a külföld előtt. Mert senki sem tudott annyira felülemelkedni a faji egyoldalúságon, mint ő, mikor beszélt, mert azt hitte is, s nemcsak hirdette! Ez az a varázs, ami kiáradt belőle s amely otthon valami misztikus bűvkört és külföldön az igaz tiszteletet adta meg neki emelkedett bár szólásra jászberényi kerületében, a Házban, vagy egy Wagner ünnepségen, Berlinben, Amerikában vagy Genfben.

S mégis valahogy úgy érezzük, hogy ez a nagy ember otthon nem tárhatta fel teljesen nemes egyéniségét. Miért? Hiszen őt még nem is sújtotta a magyar óriások átka, akiket csak haláluk után kezdtek igazán értékelni. Azonban ő sem lehetett Mester a saját otthonában! Talán Apponyi érezte ezt elsősorban s azért nem tudott megmaradni kezdetben a konzervatív, későbbben a függetlenségi pártban, hogy majd mint Király párti küzdjön a magyarság jogaiért; Magyarországon mindenki becsülte és tisztelte, de igazán meg nem értette. Ő mindég ideális tudós volt, aki a mindennapi politika intrikájában is csak a szépet és a nemeset látta. Hiányzott neki az a környezet, mely az ő szemszögén keresztül nézte volna az események folyását s mely vele egy igazi lelki közösséget vállalt volna, hogy az »Andrássy korabeli« multból a nyugati haladásba vezette volna át nemzetét és így mégjobban ismertté tette volna Magyarországot a külföld előtt. Pedig mindenki kívánta, hogy nagy szellemének értékét Magyarország minden részében ne csak megmutassa, hanem gyümölcsöztesse

is, és mégis csak külföldön találtuk meg az ő igazi egyéniségét, melynek csak visszasugárzása jutott el hozzánk.

Ez az ő nagy tragédiája, mely most igazán megmutatja, hogy kit, veszítettünk, mi ő benne. Most, midőn látjuk, hogy pótolhatatlan, mert két emberöltő viharában titánként küzdött, tanította és oktatta embertársait, mint Demosthenes, nincs senki, akit az ő méltó helyére állítson a nemzeten, bizalma. Nincs, aki egy olyan személyiség legyen, mint ő volt, s nincs, aki egy oly egyéniségnek értékét beszédeiben úgy kifejezésre tudná juttatni, mint, ahogyan azt ő tette. Ezért volt gróf Apponyi Albert nagy életében, de még nagyobb halála után.

Schmitz Károly.

A szlovenszkói magyar líra

Pályadíjjal kitüntetett tanulmány.

Alapvonalak.

(A regionalizmus. A decentralizáció alap problémája. A külön gyökerek. A gazdasági feltételek. Az anarchia. A kritika és a másik kritika. A jövő.)

Ahogy egy napról a másikra született meg a szlovenszkói magyar kisebbségi sors, olyan hirtelen nőtt ki kopár talajon és kevés napsugárral a szlovenszkói magyar líra. Multja nincsen, gyökerei, tradíciói nincsenek. Az erdélyi magyar irodalommal ellentétben, ahol a kisebbségi-sorsba vetés, csak egy újabb szomorúbb fázisát jelentette az önálló fejlődésnek és ezért a folytonosság, a talaj olyannyira előkészített volt, hogy gazdag, pompás vetést hozhatott már 12 év óta is és világirodalmi-nívójú termékeket fejleszthetett ki (Markovics Ródiön: Egy szibériai garnizonból.) — Szlovenszkón újrakezdés volt. Szomorú, sívár, újrakezdés, mert egy lelkileg megtépett, gazdaságilag agyonnyomott fajrésznek volt első, ingadozó léptű járása. Nem voltak még sem a kultúrális, sem a gazdasági előfeltételei. Sziklay Ferenc, Sárosi Árpád, és mások hiába fáradoztak évek óta azon, hogy a »felvidéken« az irodalmi decentralizációt megteremtsék, a budapesti metropolis nagyobb lehetőségeket nyújtó vonzása mindent felszívott magába és legfeljebb annyit engedett, hogy más-
hol is megjelenjenek könyvek, versek, anélkül, hogy azok egy országrésznek önálló arcát mutathatták volna. A szlovenszkói magyar líra első alapp problémája tehát az, hogy megvan-e Szlovenszkón a specializálódásnak az eszmei önállóságnak, a helyi adottságú problémáknak a fejlődési és kifejezési lehetősége?

Akármiennyire fáznak egyesek a különélettől (így Alapy Gyula, a Kazinczy Társaság 1929-es évkönyvében: Kisebbségi irodalmunk tíz éve), ennek ki kell fejlődnie. Különben csak halódás volna a szlovenszkói magyar kultúrélet. Aggodalmuk csak annyiban jogosult, hogy ezen különválásnak nem szabad az egységes magyar kultúrától való elszakadást jelentenie, de amennyire nincsen meg kizárólagos fémjelzési joga a budapesti központnak, annyira szükségszerű és létfenntartóan fontos, hogy a

kisebbségi magyar területeken, így Szlovenszékön is, ez az egységes magyar kultúra önálló alakban fejlessze hajtásait. Azért nem kell és nem is szabad kapcsolatot vesztenie, sőt minden magyar kultúrerjedést önmagában újra át kell olvasztania. Hisz Szlovenszékön megvannak az önálló magyar irodalom és elsősorban líra külön témakörei és gyökerei: 1. a kisebbségi élmény, a harc, mely fájóbbá, de realisabban tettekkésszé ihlessen, 2. a Kárpátok és Dunaövezte föld különös adottsága: a Tatra csúcsaitól az alföldre hajló vidék, 3. a föld, a falu és a paraszt életének energiája (Mécs László: A paraszt. Győry Dezső: A magyar falu.) 4. az intelligens osztály lerongyolódása és kínzó kérdőjelei (Győry Dezső: Egyik, nagyapám.), 5. a népek és kultúrák határára terjedő széles, közép-európai látókör. Mindezek, melyeket az első helyen említett kisebbségi élmény, mint legteljesebb, legigazabb háttér már csiráikban magában foglal, képezik az önálló arcú líra, a helyi gyökerű és innen átértékelt költészet alapjait és a fejlődés alá épített pillérjeit.

A decentralizáció szellemi feltételei tehát megvannak és csak a teljes munkanélküliség és az önállóság ellen vetett aggodalmak akadályozták meg eddig rendszeres kifejlődésüket. De ugyanakkor döntő befolyással volt a kibontakozást lehetővé harcoló gazdasági feltételek teljes hiánya. Az aktív lírai elem, a költők kopottan küzdenek és küzdöttek a megélhetésért, vagy önmagukkal és tehetségükkel megalkudva kaptak csak kisebb-nagyobb morzsákat. A közönség, a vezető kultúregyesületek keveset áldozhattak és nem pályadíjakra, de még könyvvételekre is alig telt. Ha akadt volna is anyagi eszköz, a tradíciótlanág következtében bizalmatlan és nem-nevelt közönség elzárta az áldozás kapuit. A pozsonyi könyvhét (1929. december 8—15.) egyike a legszomorúbb tapasztalatoknak. A lépések, melyek vidékenként történtek (a kassai Kazinczy Társaság, a pozsonyi Toldy Kör, a kőmárami Jókai-Egyesület) csak egyes lépések maradtak és ugyanakkor bántóan rávilágítottak az uralkodó anarchiára. Új fejlődésre biztató jelenség az újonnan átszervezett Kazinczy Könyvtársaság.

A gazdasági és kultúrális alapok szervezetlensége következtében gombaszerűen itt is, ott is nőttek a tehetségek, a tehetségtelenek, sem irány, sem csoport ki nem alakulhatott. Az önállóságához szokott szlovenszékői magyar kultúrélet egyéb jegyek hiányában párti jegyeket (l. a pozsonyi Toldy Kör könyvtárában található szlov. magyar lírát: Mécs, Tamás, aztán Kersék, Telek Á. Sándor, Csányi, Ölvedi és más senki), vidéki jegyeket (l. az érsekújvári trió: Pém, Nagyfalussy, Csányi) alkalmazzak, vagy legalább is világnézeti kérdést csináltak a lírából és egyedüli fokmérője: az esztetikai és szociál-etikai érték fogalma ismeretlen maradt. Eltűnt a pénztelenség, a pártiság, provincializmus és a világnézeti jelszók kavargásában.

Ennek természetes következménye volt, hogy ugyanilyen vízenyősen fejlődött, illetőleg ki nem fejlődött Szlovenszékön a magyar irodalmi kritika. Sziklaynak az Antológiájában mondott rövid, de elég találó sorain, Komlós Aladárnak a Nyugat 1926. szeptember 1-iki számában megjelent bátorhangú kritikáján kívül alig hangzott el tisztító, erjesztő, objektív kritika Szlovenszékön. Az eddig kritikának nevezett bírálatoknak két gyökere volt: 1. a vidékenkénti összetartozás, mely a vidéki lapok

cirádáiban ágaskodott és 2. a pártszerinti vagy világnézeti, ami rendesen egyre ment. T. i. ha Mécset a konzervatív nappisajtó dicsérte, a baloldali, vagy többségi érdekű sajtó teljesen lerántotta; viszont ha a jobboldali napilapok egy Morvait elhallgattak, a baloldaliak túlzottan magasztalták. És így folyt az adás-vágás két véglet közt, míg a reális értékmérő ködben maradt, melyet még sűrűbbé tett az a körülmény, hogy Szlovenszkon napilapok vették át az irodalmi arbiter szerepét. A legésszerűsebb volt még a természetes kritika, tehát nem a kifejezett írásbeli szavak gáncsa, vagy dicsérete, hanem a kiadók és a közönség *factis concludentibus* magatartása. (Mécset így fedezték fel, Győryt az utána induló ifjúság emelte ki; Sziklay Ferenc Antológiájában néhány kisebbet nem említ, a Könyvhét alkalmával kiadott ismertetés épúgy teszi). Természetesen ez a faktikus folyamat épúgy igazságtalanságokat is elkövetett, — épen az említett könyvheti kiadvány értékes egyéneket is kihagyott — és rendszertelensége, véletlensége csak nagyon gyöngye eszközt formált belőle.

Ezért a szlovenszkói irodalomban és különösen a lírában nagy az anarchia és értéketromboló és gazttermelő, de az elmúlt 12 év mégis megmutatta, hogy csak rendet kell a tarlón vágni, az erők szunnyadnak és talajuk termékeny, jövőjük biztató. Ezért szép és ezért szomorú a szlovenszkói magyar líráról értekezést írni.

Külön kérdések.

(A terjedelem. A határ. A módszer. A kettős kritika. A szlovenszkói magyar líra felosztása.)

Talán a legnehezebb: mi mindent ölel magába a szlovenszkói magyar líra köre? Vajjon csak a területiális megnyilatkozásokat? az itten megjelent könyveket? (Dr. Alapy Gyula felsorolása az 1929-es Kazinczy évkönyvben). Vajjon az 1918. előtt is megjelenteket, ha Szlovenszkon élő író a szerzőjük? (Sziklay Ferenc az Antológiájában). Vagy csak a szlovenszkói adottságok kifejezőit? Azt hiszem, hogy az 1918-as év itt Szlovenszkon oly mélyreható vonalat vont a kultúrellet fejlődésében, oly újszerű látomásokat döbbsített a magyar életet érzők és kifejezők elé, hogy időbeli határnak, kezdési évnek feltétlenül ezt az évet kell számítani. És ekkor önmagától oldódik meg a kérdés. Teljes kép megrajzolásánál, — minden 1918 utáni megmozduláson végig kell osonni, még akkor is, ha indítója rég kilendült a szlovenszkói adottságból az Emberi felé, mint pl. Márai; ha könyve másutt is jelent meg (Kelembéri: *Az ősz szerelmese*, Debrecen, 1932. Rév József: *Dalol-a csend*, Kiszében, 1924.), de a szerzője a szlovenszkói élet kitermeltje. — Viszont nem lehet beleszámítani a szlovenszkói magyar lírába azt, akinek a könyve véletlenül ezen a tájon jelent meg akkor, amikor a kisebbségi könny meg fájón termékenyebbé nem mosta. Mert a folytonosságról sem lehet szó. Gyakorlatilag a kérdés sokkal egyszerűbb, én ezt csak elvi álláspontnak állítottam, ugyanis csak két itt élő író jön tekintetbe, akinek lírai műve 1918. óta itt nem jelent meg: Jankovits Marcell és Sziklay Ferenc. Mivel másfajta művük azóta a Szlovenszkon megjelent, kivételt tettem velük, és őket is belefoglaltam

a szlovenszkói magyar lírába megemlétként, már azért is, mert általánosan ismert írókról van szó.

Ugyanezen kérdésnél önkénytelenül egy újabb is feltolódik: ezen furcsán-amorfi, 12 éves alakulathoz milyen módszerrel, milyen kritikával közeledjünk, hogy mégis lássuk a benne már-már fogamzó kristályokat, az egység és a rend kezdetét és ne üssük pörölyünkkel még alakatlanabbá? Talán merészség ilyen elvi kérdést éppen a kisigényű szlovenszkói magyar líránál felvetni, de régi tapasztalat, hogy a bár kisméretű, de kirívó tünetmények éppen jobban világítanak, jobban pirítanak rá a nagy kérdések visszájára. — Ha sablón készítené az abszolút esztetika vasszabályait kellene hidegen rámérni a szlov. magyar lírára, de akkor parányivá zsugorodna tizenkét év termelése és meghallgatlanul sírna a benne kifejezett kisebbségi sors, az új erők aktivitása és a régiek bűne hiába búgna és ott, ahol mégis sok akarás és fájdalom szüretelte borát, csak összefüggéstelen, néhány gyöngyszemet találnánk. Vagy helyet kell adni a szocialista-kritikai módszernek, mely kisebbségi sors tengődését 12 év verseiből erőteljesen kibogozná, motiválná és jelentős szociális fejlődések grafikonját látná bennük. De ugyanakkor költészetnek mondaná a súlyos prózai sorokat is, melyek szociális igazságokat fárasztó súllyal vésnek lelkünkbe és az egyéni megnyilatkozások érzébeli tisztaságát individualizmus címén elhallgatná. Azt hiszem, éppen ez a vézna, de termékeny időben és sorsfordulóban fogamzott szlovenszkói magyar líra mutatja legjobban, hogy az egyesített esztikai-szociális kritika a legjobb fokmérő. Abszolút esztetika nincsen, a l'art pour l'art elve hamis, de lenyűgözően sívár a tiszta tendenciozítás álláspontja is. A líra, mint minden irodalom és minden író a szociális (gazdasági és kulturális) élet fejlődésének az összetevője, az idők és helyek reflexsze, ahol úgy az egészben, mint annak szerves részeiben, az íróban, a szociális kollektívumok fejlődésvonalait kell kideríteni. De az a költő, a művész, aki őket az érzések legerősebb hűrzásával tudja visszaadni. Aki nem fejezi ki őket, így, lehet nagy tudós, aktív emberépítő, de nem költő vagy művész. Ezen szempontból szemlélve, csak forma az esztetika, az individuum látó és kifejezőképessége, időben, és helyben adott és a szociális fejlődésvonal, az egyének mögött zajló kollektívum adja tartalmát. Ha így nézzük a szlovenszkói magyar lírát, miként varázsütésre rendeződnek a rendetlen atómok és látjuk a kezdetet, a pusztulásra szántat, látjuk az értékhierarchiát és látjuk a jövőt, a folytatást.

Ilymódon világossá lesz, hogy mért oly sokrétű a szlovenszkói magyar líra, mért van sok egyén és nincsen irány, mért vajudik még csak a folytonossági vonal és mért lesz mégis jövője. A szociális fejlődés közös gyökerei most még hiányoznak, mindenki más időben és máshonnan indult. Mégis megvannak már a közösségek, a továbbfejlődés csoportonkénti közös alapfeltételei. Mert az út így vezetett a szlovenszkói magyar lírába: a kisebbségi élmény mellett, vagy azon keresztül és akiknél azon át tört tova, vagy jobbra, vagy balra, vagy a háború és osztályadottságok terhével, vagy újult akarással a tisztulás felé.

A szlovenszkói magyar líra felosztása:

Az átjötték: Kersék, Jankovics, Szeredai-Gruber, Sárosi, Sziklay.

Az egyéniek: Tamás, Juhász, Rév, Merényi, Mészáros, Páll, Nagyfalusy, Csányi, Pém, Simon, Holly, Szombathy, Vozári, Többek, Kelem-

béry, Erdőházy, női költők: Jaczkó, Palotai, Szenes, Wimberger, Urr.

Az átmenet: Darvas, Sebesi, Sándor, Komlós.

A kollektívek: 1) az emberiek: Jarmó, Simon, Márai, Forbát. —
2) a szlovenszókóiak: Telek, Ölvédy, Mécs, Győry, Földes, Morvay.

Az átjöttek.

(Általános bevezetés. Kersék. Jankovics. Szeredai-Gruber. Sárosi. Sziklay.)

Líránk a régi talajban nőtt ki és az új akkordok, a kisebbségi élmény nem tudtak bennük erőteljesen megcsendülni. A Petőfi — Madách — Reviczky — Kiss féle vonalnak az idetörtségét jelentik: az elhunyt Kersék János, Jankovics Marcell, Szeredai-Gruber Károly, Sárosi Árpád és Sziklay Ferenc. A polgári-nemesi osztály individualista, abszolút szépségekben gyönyörködő, és olykor-olykor a dekadencia fáradtságban vergődő eredője.

Kersék János szlov. lírája az öregkorba hajló, békés rezignációfestője (Templomcsend). Gondolataiban és formáiban is tipikusan epigon és új dalva, új időkre csak azt mondja:

Furcsa nótát daloltok Ti már csak

És egy hegedős sincs köztetek » (Fiaim csak énekeljete!)

A fordulatot megénekelte néhány versében, de fájdalma és lelkesedése nem a reális életé, könyvszagú és poros. Csak a magyar történet hasonlósága és már átérzett fázisainak újraátérzése. (A magyar ugaron c. ciklus.) Gördülékenysége és verselőkészsége ellenére Kersék nem emelkedett túl a helyi jellegű jelentőségen. Különösen a lírában. Epikája egy fokkal jobb, (Harold királyfi), bár itt is csak verselőkészsége nagy és az önállóság és eredetiség hiányzik.

Jankovics Marcell is epigon, de epigonsága nem a kötött helyű, Petőfi — Reviczky reprodukció, hanem Jankovics a világirodalom epigona. Problémái nem az érzések forrongásából valók, hanem a filozófiai és irodalmi műveltség csúcsairól. Különben is művei nem tartoznak a szlovenszókói magyar lírába, csupán egyénisége.

Szeredai-Gruber Károly, fáradt, önmagába süllyedt intellektuel, aki a szekszualitásban keresi a vigaszt. Témája: »a könny, csók és odaadó szeretet« és nem kíván küzdelmet, mozgást, mert »Oly jó megállni, bánatbort kínálni«. A knidoszi leányban is a pogány erő lehajlását énekl meg: a mostani degenerációba. Szintelen.

Ugyanolyan lelki összetevőkből: a dekadenciából, a félség és a kimondhatatlan bánat lelkivilágából fejlődtek *Sárosi Árpád* és *Sziklay Ferenc* is, de mindkettő az előbbieknél eredetibb és pregnánsabb. Sárosi az érzelmek art pour l'art-istája. Zene, színek, burkolt titkok, jelek. (Az utak). Egy Szlovenszókóra tévedt parnassien. A blazirtság, nyugodtság ömlik végig faragásszerű versein és ha szorongatja is a dekadencia, lázadás és indulat helyett csöndesen mondja:

»Keltsétek életre a Kedvet,

A világ új evangéliumát.«

Legcsodálatosabb az asszimilációs képessége, mely az értelmi lírától (Petőfi, Arany) az érzelmi líráig (Vajda — Szalay — Czöbel — Ady):

el tudta őt vinni és ezért utolsó versei is frissek és nem avultak, kopottak. Ez a képessége onnan ered, hogy inkább fáradtsággal boncolja korszerű dekadenciáját és nézi színes üvegeken keresztül, semhogy régen értékes sorokat bágyadan újra előhívna.

Sziklay Ferenc is önálló jelenség, bár éppen lírában adott keveset, és szintén nem a szorosán vett 1918. utáni líra képviselője. — A polihisztorság tragédiájának a megírója, azon polihisztorságé, mely a középosztálynak éppen a legműveltebb részét annyira jellemzi. Egész eddigi munkásságának a sokrétűsége is ezt bizonyítja. Irt drámát, regényt, lírikus, epikus verset, értekezéseket, stb. Saját magáról is azt mondja:

Últ az Isten teremő műhelyében,
Fáradtan, mert nagy embert alkotott
S lelkéből vett hozzá egy darabot.
Sokat tépett. A fölös darab
Oda került a többi sok darabhoz,
Mi régebb-óta ugyanígy maradt.
És nézte őket: — Tán így már kitellik
A hulladékból is egy tarka lélek. —
És gyúrta, amíg úgy-ahogy egygyé lett.
Igy lettem én...

Problémái: a kisváros fűlesztő környezete (Kisvárosban), a köznapiság sívársága, (Százszálonban), a kötött munkakör (Ágy és asztal.) Mind a polihisztorság problémái. Azért nem indulatos hangú, nem lázadó, csak rezignáltan önfigyelő.

Az egyéniek.

(Általános bevezetés. Tamás. Juhász. Rév. Merényi. Mészáros. Páll. Nagyfalussy. Csányi. Pécs. Simon. Holly. Szombathy. Vozáry. Többek. Kelembéry. Erdőházy. Női költők: Jaczkó. Palotai. Szenes. Wimberger. Urr.)

Egy generációval újabb vetés. Indulatosabb, erősebb, legalább is modernebb formájú, de csak esztétikailag haladóbb az előbbi csoportnál. Gondolatviláguk az elefántcsonttornyon ülve, a Halál, Ősz, Szerelm, Bánat, egyforma problémáival viaskodva szintén nem jelent szociális háttér, fejlődési láncszemet. Bár közöttük is — kik különben a szlov. magyar líra kvantitatív legnagyobb részét alkotják — találunk tehetséget, legalább is relatív értékét.

Soruk az 1920-ban megjelent Új költők könyve című antológiával kezdődik (Galánta, 1920.). Azóta is Tamás Lajos közöttük a legjelentékenyebb. Cizellált, kifejezéses sorok, jó pszichológiai megfigyelések (Beszélgetni kezdünk? az Üvegben keresztül c. kötetben). Olykor-olykor már érzi a kollektívum, a háttér nagyságát («Sokaké vagyunk...» a Paraszti Sarj, id. kötet). a realitás erejét («S a versnél mennyivel több az élet»), de »az életet, a maga életét oly rosszul akarja«. Jó látóképességét saját erőtlenségének a tudata, mely csak azt várja: »töretni lisztte» és »jóság-balgán» csendes, teszi hatástalanná, fájóvá. Mert, ő csak dísznek érzi magát:

»harangvirág a vázában,
nem gyökér, élet folytatás.«

Messziről, »üvegen keresztül« nézi az életet. A parasztot, bár tudja, hogy »régi magamat csodálom benne« és ösztönszerűen sejti energia-készletét, — nem érti. Es elvonultságában Tamás ezért nem is tud lelkesülni, nem is tud mélyen fájni, csak sajogni, mint egy üvegházi virág, — mely érezné és kifejezné halódását. Gyökere szintén az intelligens közép-osztály enerváltsága.

Juhász Árpád is az osztályi és egyéni alacsonyabbrendűség (Minderwertigkeitsgefühl) bántó kérdőjelével küzd, de nem lát oly mélyre. A problémákat szerelmen és bohémságon elsikkasztja. És csak az öntelt cinizmus és hosszú tapasztalatok és blazirtságok dölyfe hangzik ki, midőn ezt írja:

»Hová tudnék lefeküdni, mint a béka dől a fűbe?

Uttalan és társtalan így nincs menekvés,

Nincs menekvés.«

(Éjjel egyedül).

Rév József is látó: »kenyeret kapni, csak ezért áll a harc«, de visszavonulva a család szegletébe az emberszeretet frázisaival és moralista jelzőszavakkal tölti ki etikai érzéseit. Formailag sokkal gyengébb az első kettőnél.

Mészáros József és az elhunyt *Merényi Gyula* már a mozgás felé hajlók. Közéleti szereplésük hajtotta őket a lírában is az aktivitás felé. Már nemcsak szemlélők, hanem olykor mélyre pillantva (Merényi: Eljövendő nótás magyarság; Mészáros: Hivott a föld) tettet akarnak. De az az irreális metafizika — mely szintén osztályadottság — elhomályosítja az aktivitást. Mikor pl. Merényi a szerelem és a Szent Szűz fogalmait összekapcsolja (Legyen egy forró éjszakád), vagy a lélekvándorlásról nagyobb pátosszal szaval (Gyónás az ősznek), mint az id. Eljövendő nótás magyarság versben felvetett sokkal súlyosabban reális kérdésekről. Mészárosnak pedig szintén egyik legőszintébb akkordja a metafizikában gyökeredző sor:

»Én titkos vágyak honában járok,

Hogy megfogna már valami csoda...«

Különös egyéni adottsága van *Páll Miklósnak* és sorai talán egyike a legőszintébbeknek (Szeretnél-e lenni az én szomorú asszonyom?), mert panaszai nem reprodukciók, hanem betegsége, testi kötöttsége spontánul zúgják. De gondolatköre oly szegény, — a halál, a mulás, az elérhetetlen vágyak, az álmok — még faji érzését is tisztán a merengős vágy determinálja (Rodostói levél) és formai kifejezése is erőtlen, eredetiség nélküli. Metafizikai kitérései könyvszagúak. Ha gazdagodna, többet lehetne várni tőle.

Inkább kuriozum, mint bárminemű érték is az érsekújvári csoport: *Nagyfalusy István*, *Csányi László* és *Pém László*. Nagyfalusy már betegessé fajult dekadenciájával (»lányszívet kaptam«) a »Csöndöt és a Szomorúságot« szereti, polgárian idillikus édességét már maga is unja, de ha szélesebb horizontba lép, »a volgai szomorúságú« magyarságban is csak saját magát siratja, banális formában. Csányi már nagyobb líraisággal és művészbibb kifejezéssel — a kontrasztok, pointok, szimbolumok változatos kelléktárával rendelkezik (Sok színes kép) adja ki gondolatait. Mindkettő a lokális nívót még megüti. De Pém László a »népköltő« rikító példája a dilettáns és a közönség félrevezetésére mondvacsinált (saját magától és dicsőítő érdekeltektől) »költőnek«. Népies rekvizitumok-

kal, ellátva, üres Petőfieskedéssel, a »szabadságról«, »szerelemről« zeng és minden sorát, még a vallás staffázsa alatt is, a »lány« körül forgó állandó, izléstelen szekszualitás hatja át. Terjengős, üres. Ugyanakkor, amikor a magyar falvak nyomorognak, ő a földműves nem lát semmit. A tipikus, elrogtenedett paraszt, mint úri reprodukció, népies cicomákkal. — Époly hamis hangú, mint *Simon Mihály* »Vadrózsái«: érdektelen egyénkedés népdalformában.

Komolyabb értékűek, de nem-liraiságuk folytán kevés sikert értek el az egyébként kitűnő publicista, *Holly Jenő* és az ismert regényíró *Szombathy Viktor*.

Vozári Dezső határozottan tehetséges és mélyebben néző a lírájában is, de bontakozásában még nincs áttekintő tisztaság.

Az egyéniekhez tartoznak még: *Boross Béla*, *Boross Kálmán*, *Gögh Illés*, *György Ferenc*, *Inczinger Ferenc*, *Kelembéri Sándor*, *Kishonthy Samu*, *Klímitz Lajos*, *Sólyom Lajos*, *Zipser János*, *Zsolnai Tivadar*, *Erdőházy Hugó*. Kelembéri és Erdőházy néhány versének a kivételével a dilettantizmus erősen rájuk sütötte bélyegét.

A női költők: *Jaczkó Olga*, *B. Palotai Boris*, *Szenes Erzsébet*, *Wimberger Anna* és *Urr Ida*. — Nem is véletlen vagy felületesen nem szerint való csoportosítás, hogy egy helyen említem őket, mert mindnyájan egy egységes ideológiának a kifejezői. Épp olyan egyéniek, mint az eddig említettek, épp oly kevésbé érzik a háttér súlyát. Ha pl. Jaczkó Olga ír is háborúról, piros »Május«-ról, csak gyermekjáték marad neki (»Ágyuvonó paripa, drótakadály karika«) és a munka, a paraszt, a föld csak szenzációt jelentenek számára. Vagy midőn B. Palotai Boris az egész életet egy nagy harmónikának érzi (Testvéreimhez), ez csak szemlélés, nem látás, és öntudat nélkül emánáló női gyöngédség, a nő mindent átölelő szeretete. Mindannyian az életet álomnak látó, tiszta nőiségnek a típusai és ezért szinte egységes a lírájuk: ha Jaczkó menekül is teljesen a valótól, Szenes pedig realisabb, B. Palotai rezignált, Urr Ida kételkedő, Wimberger idillikus, mégis egyformán képviselnek típust és pedig az élettől távolálló típust és lírát. — Urr újabb fejlődési fázishoz jutott ugyan: a tétlenségből az aktivitásba igyekszik, de ennek a fogalomnak számára való határozatlansága mit sem változtat lírája értékén. — Szenes újabb versei (az »Új Munkában« jelentek meg, stb.) a beteges életundorral teltek és ezirányú fordulása veszélyezteti egyelőre eddigi tiszta hangjait, de ha ő levonja a sivárságok megismerésének következtetéseit, meglátja okait, talán ő a az első női költő a szlov. magyar lírában, aki magasabb kollektív szemszögű lírához fog eljutni.

Az átmenet.

(Darvas. Sebesi. Sándor. Komlós.)

A már kollektívumot látó egyéniek (Tamás Lajosék)-tól átmenet van a kollektívek felé. Nem közvetlen kapcsolatban, de az időadta törvényességben.

A legérdekesebb *Darvas János*. A háborús generáció tagja, látta a rombolást és vallotta, hogy a »magyar sors dacos küzdés«, de a megpróbáltatás és a fájó víziók elvitték erejét a szembeszállásra. Menekült. Felejtetni akart. És így jutott a családi boldogság egyéni nyugodtságába.

(Oh, hogy zuhog kint. Mért e mély dőrej?

Oh, jön, jön, látod, láva, láng-torok.)

— Csak csókolj, mindegy, meghalunk, ölelj.

(Vulkán Völgyében)

és a rezignációba:

! »Amit most csinálók, hit nélkül csinálom.«

(Magyar végzet).

Sebesi Ernő, nem eléggé kiforrt és még nem rendezte annyira lelki világát, hogy egyirányban, erőteljesen haladhatna. A »Pánik«-ban segítséget kiált az emberiségért, de a »Fujdogáló vers a szélhez« csak misztikus sejtelmek fel-felvillanása. Túl dramatikus ahhoz, hogy jó lírikus legyen és hiányzik belőle az érzések szabadsága.

Sándor Ernő új megindulása mellett még *Komlós Aladárt* is átmenetnek kell tartani. Nem mintha talán mélyebbre nyomult volna, bár jó kritikus különben. De ő az esztétikának és nem az életnek a kritikusa. (A szépség üzenete). Lírikusnak sem kiváló, mert hideg, filozofáló. Egy más megnyilvánulása bélyegzi őt átmenetinek: ő a problémát kereső, az elégedetlen intellektüel (osztályadottsága), aki bízik, azonban intellektusa, mélyebbrelátása lehetőségében és erejében.

»De mondd, Istenem, ugye mégis, mégis

Mi fésületlen borzasok, mi nyers és vad örök kivertek,

kik nyilván megjegyezten az Ur bélyegével, kívül állunk

a mosolygó emberek roppant testvéri láncán,

kik átkozottan és bitangul bujdosunk a széleken

s a tanyák ellen, melyek kéményén száll az enyhe füst

sötét szívünkben tüzvész hordozunk.«

(Kainok és Ábelek).

Es ez az út először ki vezet az emberi és faji kollektívumból és egyénkedőknek a falkájába hajt, de azután annál biztosabban visszavezet. Ha ő még most nem is a »háttérű« költő — talán sose is lesz az, — utat jelzett.

A kollektívek.

(Általános bevezetés. 1. Az *emberiek*: Járnó. Simon. Márai. Reininger. Forbát. A legfiatalabbak. 2. A *szlovenszkojak*: Telek. Ölvedi, Mécs. Győry. Földes. Morvai.)

A sok apró mozaikban, melynek színes köveit eddig igyekeztem lerajzolni, csak elvétett, rendszertelenül heverő dágakövek vannak. — Vezérfonala nincsen és további sorsa, mint eddig is volt, a lassú haladás vagy parazita tengődés marad. Az út, a folytatás lehetősége nem belőlük sarjadjik és különösen itt nem Szlovenszkon. Az a vonal, mely emelkedésre biztat, ott kezdődik, amikor a különböző adottságokból, más osztályokból indulók egyformán látás-akarattal, faji vagy magasabb emberi részességük tudatában mentek útnak. — Akár a városból jöttek (Simon), akár a faluból (Mécs, Morvai), akár az úri szalonból (Márai) vagy a műhelyből (Telek A.), egyfelé torkolltak és a fejlődést mutató úton haladtak. De ívelésük két irányban tért el megint: a szlovenszkojak adottságokon túlnőve a tisztán emberi kollektívumba jutottak, 2. a speciálisan szlovenszkojak léleknek, az itteni problémaközösségnek marad.

tak mérsékelt vagy radikálisabb hangú képviselői. Általában bal felé tolódtak — ha nem is lehet ezt pártpolitikai szempontból hangsúlyozni és érteni, mint pl. Jócsik tette a Magyar Diákszemle II. 1. számában (A Mécsproblémához) — mert a művészet nem tűri a köznap sablonjainak egyszerű alkalmazását, hanem eltolódottságuknak művészi és etikai értelemben van jelentősége. A jelen és múlt kritikájának keserű, indulatosan kutató hangjait a reális tettehívás és megváltó eszméknek a lelkesítő hirdetése diktálja. Ez teszi őket eredetibbekké, értékesebbekké. Minden sorukban a másság erőteljes óhaja, a mosti élet különös problémáreltsége vibrál. Elégedetlenek és lázadnak. Ezért baloldaliak, forradalmiak.

1. A tisztán emberiek.

Járnó József, Simon Menyhért és a legeredetibb és az összmagyar irodalomban is számottevő Márai Sándor.

Járnó balról indult és ott maradt gerincesen. Nyugodtabb, de mély érzésű, Simon Menyhért gyökértelenebb, egyéni adottságai nem tudják hitét alátámasztani és ezért más forrásból táplálja. A tudománnyal és a kevésbé költői, de azért súlyos etikai absztrakciókkal. A Hanyagság, Bűn, Gőg, Cinizmus, Tudós, Munka, Szeretet fogalmai lépnek elő verseiben. Tudós szárazságával ír ilyen verssort: »Kritikai kor legyen a mienk«. De azért hisz rendületlenül a másban:

»És ma hiába sápit, jajgat,
Ki felelős lesz vérért, könnyért,
Nyomorért és barbárságért,
Ha tisztult erők reásújtak!« (Ma már teljes a felelősség.)

A magyar sorsban csak az általános válság refleksztét látja. (Magyar testvérekhez szölok.)

Márai Sándor a francia nyugatnak Szlovenszkból teljesen kilendült képviselője. Gondolatvilágának egyedüli központja: az ember, az élet, a világ. Így, a maga legnagyobb méreteiben. Öszintesége nem engedte őt a felületes frázisok ismétlőjévé lenni és a sok visszásság, félség, égető kérdőjel arra indította, hogy analizáljon, hogy a legmélyebb lényegat keresse. Ha néha vissza is hull a dekadenciába és azt vallja, hogy az élet dinamikájában a rendetlenség, a visszásság, a szép (Boulevard), mégis forradalmi, mégis haladó vonal, mert lát és érez, élesen, mélyen, A kiutat nem látja, de érzi a világnak, az embernek a dinamikájában a zavarokat, élesen felfedi a visszásságokat (Boulevard út előtti szakasz), észreveszi korunk tört csavarát. — Kifejezési formáját onnan hozta, ahol európeársága vajudott: Párisból, a francia irodalomból. A lényeg keresésében a metafizikai intuición, a logikátlanság, a titkos kapcsolatokat teremtő ekszpresszionizmus vezet (Proust analógiája). Pl. a Gyümölcsfák: nem kísérői az alkotás csendjének, mint a régi értelmi lírában, nem is jelképei, mint az Ady utáni szimbolizmusban volnának, hanem részei, lényegrészei. — Ezért Márai, ha nem is tartozik már a szorosan vett szlovenszkbói lírába, az itteni adottságok nyugatosodásának jelentős terméke:

Emberiek az érdekkör szempontjából *Reininger József és Forbát Imre* is, de közös nagy hibájuk a tudományos száraz tendenciozítás, a szocializmus jegyében való propagatív előadás a líraiság teljes rová-

sára. Különösen Rejninger, akinél különben egy új ideológia nagyon világosan, leszűrten, jelenik meg, hideg, racionális téziseket állít fel verseiben, úgy, hogy az érzés legfjelbb asszociált lehet, de sohasem közvetlen lírai. Mintha értekezést olvasna az ember. Rim, ritmus természet-szerűleg nincsen Izlelőnek:

»A tarka földi népség más-más táján más-más illatú mérges
virágként rügyeztek ki,
Megteremtve: fasizmust, ébredőket, tör igazságát, integritást,
bombát, elnyomást, revánsot és méltó társait
amiknek nyomán megrázkódott a frissen induló gazdasági rend
alaptalan alapja,
inflációk, hausse-baisse bukások, munkanélküliség
hořpasztottak új nehézségeket

az ekszisztenciák horizontális elhelyeződését váltva ki...
é. i. t., ahogy lírának semmikép sem szabad íródnia.

A legfiatalabbak közt *Kovács Endre* és *Bólya Lajos* akarják kivetni az új emberi ideálokat, az átértékelő intelligencia menekülését a dekadenciából a radikálisan újszerűbe. De Kovács még teljesen kiforratlan, bár határozottan van lírai tehetsége, Bólyánél pedig észmunkával, felületen szerzett megismerés az ihletés alapja, nem testi-lelki adottság. Ezért lírája mesterkelt, dilettáns.

2. A szlovenszkóiak.

Azokat soroltam ide, akik felülemelkedve a remeteszerű egyéniségen érzik a mögöttük álló kollektívumot, de nem a fogalom tág méretében, mint az emberiek, hanem a különlegesen szlovenszkói adottságok összeségeként.

Az első tipikusan szlovenszkói magyar élmény a kisebbségi sors hirtelen beállta és fájdalma volt. Ezért a szlovenszkói lélek első, még csiszolatlan megnyilatkozásának *Borka Géza*: Magyar bánatok c. könyvét kell tartanunk.

Párhuzamos jelenség volt *Telek A. Sándor*. Szintén a magyar bánatból indul. Érdekes lelkivilágú: kézimunkája elvégzése után »enyhülése« a költészet. Mindazonáltal versei mélyebben gyökereznek: ő a lerongyolódott dzsentrivadék:

»Hét szilvafás nemes voltam,
S paraszt lettem lerongyoltan.
S míg a könnyből csepp se tűnt el,
Ujabb útam lett a műhely.« (Ükapámtól énhozzámig).

Ezért többet lát már: érzi a Munka hatalmát, a paraszt erejét, ősi bűnök terhét, de fáradt, nem elég fiatal. Annyira benne gyökerezik a középosztály és a mult mentalitása, hogy a magyar jelen sivárságából a történelem ázsiai romantikájába menekül és sajnálja a nemzeti romantizmus letűnését:

»Voltunk ember. Isten után
Méltóságban első.«

A szlovenszkói különleges adottságokat csak sejti, de nem rögzíti meg.

Ölvedi László is a magyar bánatból indult: A leghatározottabban lírai tehetséggel, erős indulattal és lelkeséssel, örökké harckész: ő a szlovenszkói magyar lira katonája volt (Janicsárok kellenek). És ő volt

egyike az elsőeknek, akik aktivitást követeltek (Én tudom, hogy érek valamit), ha nem is volt az aktivitása szlovenszkoí helyzetben és az új idők átértékelésén épült költői program, mégis erős lendületű volt. Sajnos, líraiságában és lírai termékenységében nem sokkal megindulása után kezdett már gyöngülni, míg végül önként, kifejezetten véget vetet lírai munkásságának (Utolsó versem). — Leonardo da Vincinek van egy mondata: A költő olyan legyen, mint a tükör, mindent magába felvegyen, de maga örökké tiszta maradjon! Ez volt Ölvédi hirtelen gyöngülésének és letörésének is az oka. Lírai készségét megfertőzte gyakorlati tettrevágyása és a meghasonlásban, mikor választania kellett, inkább választotta a munkát a művésznél.

Mécs László, (kántori családból származik, szül. 1895. Hernádszent-istvánon, Kassa mellett, érettségizett 1913-ban 1916-ban már versei megjelentek, 1918-ban pappá szentelik, tanár lesz Kassán, majd könyvtáros a jászói zárdában, 1920-ban Nagykaposra helyezik át plébánosnak), fejezte ki eddig a leghatásosabban a szlovenszkoí magyar lélek különös látomásait és új szemléleteit. De a hosszú sorokban, a képeknek halmazától, szinte roskadozó gondolatbeli kifejezéseivel nem adja az itteni magyar lélek teljes keresztmetszetét. Mécs nem magyar gyökerű, papi sorsa és a gyerekkora óta vegyes fajú miliő világpolgárrá avatták. Tekintete mindig a legmagasabb csúcsokról pillant végig: »minden ember hallja«, »...ez a tánc, mely magyar lányt, tót fiúcskát testvértáncra pöndörít.« Élménye a háború (Vadócba rózsát oltok!), az utána zúduló krízisek, a rokkantak, a megöltek és széles emberszeretétével, vallási meggyőződésének etikus erejével érzi magát a javításra intő prófétai hangnak. Az átértékelést Szlovenszkoí földön emberi viszonylatban általános háttérként fejezte ki verseiben; gyönyörködik a parasztban (A paraszt), »ő az egyedüli méltóságos úr«, a szociális különbségek megdöbentő visszaját erőteljesen érzi és festi meg (A nyomor balladája), de van egy mélyen, származási és osztályadottságaiban gyökerező kórossága: ő sem tud szabadulni a dekadenciától, a hiábavalóság és múlás, erőtlenné bántatótól és olykor-olykor menekül. Első könyvében (Hajnali harangszó, csak néha rémlik fel a kinzó tudata (pl. Kétségek mocsarában), de még nem menekül: bízik az etikai forradalomban. A másodikban (Rabszolgák énekelnek) már a realitástól távolodott aszketizmesba menekül (Péter hajóján, Menjünk Assziszibe), a Vigasztalóban és legújabb könyvében már legnagyobbbrészt a felületi, érzékek-látta világ apró esztetikumaiba (az évszakok, a hold, a virágok, a csilingelő bárányok) veti be magát. — Hogy egyéni adottságainak annyi kompromisszumot tesz, a lányhán édes fájdalom és busulás felé halad és már nem a problémák mélyenszántó harcosává kezd fejlődni, annak szerintem kettős oka: a kritika hiánya — a közönség felületessége így talán még jobban szereti őt — és egyéni fegyelmetlensége. — Mint a kifejezési formában — ahogy ezt Komlós erőshangú kritikájában (Nyugat, 1926. szeptember 1.) helyesen megállapította — hajol a cirádák retorikája felé és túlnagy érzelmeitől elkapatva túloz a szavak dübörgő sorával és üres irracionálizmussá fajul, sőt értelmetlen lesz: pl. ilyen sorok:

»A részvét rózsafája nyújtogatta harmat-vérzőn egyszerű ima szivekkel kibimbózott lombjait»,

éppúgy gondolataiban sem tud olykor rendet, fegyelmet tartani és

a problémák helyett, a felületi, érzéki meglátásokban éli ki magát. — Sajnos, egy idő óta mind erősebben mutatkozik ez az eltolódás. De ez nem a szocializmus problémája, ahogy ezt Jócsik Lajos a Magyar Diák-szemle II. 1. számában szeretné feltüntetni. Mert oktalanság költészetben a racionális alapokon megismerő tudományos vagy pártpolitikai szocializmust kritikai mértéknek venni és különben is Mécsnél a kérdés felvetése alaptalanná válik, ha csak néhány versét olvassuk figyelmesebben. Ő nem indul ki az észbeli megismerésből, az osztályelnyomottság tudományos megállapításából, hanem az érzelmi intuicióból, a szeretetből. De azért az emberszeretet, az igazságosság érzete van olyan erősen benne, mint bármelyik tudományosan öntudatos szocialistában. Azért forradalmi volt Mécs és ha mélyíteni, fegyelmezni fogja gondolatait ezentúl is az lesz. Mert ha csak »szociális« is és a polgárt nem veti ki szeretetéből (hisz ő *nem ismert* meg igazságot, hanem *érezte*), az elnyomottaknál van, legszebb verseiben, értük szólal fel, akarja az újat, a javítót, ha nem is materialista forradalommal, hanem a lélek belső, etikai forradalmával. Ezért ő is baloldali, forradalmi, ha nem is a tudományos szocializmus jegyében.

Mig Mécs világpolgár, Győry Dezső a magyar rögnök és a magyar közép-európai adottságnak a kifejezője. (1900-ban született, Rimaszombaton, a háború végén bevonult, majd a fordulat után nagyobb utakat tett Németországba, Olaszországba, 1922-ben Losoncon van, mint az YMCA titkára és ott megalakítja a Madách-kört Simándyval, Darkóval, és Géreczczel, a Kassai Napló, majd a Prágai Magyar Hírlap munkatársa, és élénk részt vesz a szlovenszkói magyar ifjúsági mozgalmakban). Győry tisztán, logikus felépítéssel és erős lírai tehetségének az erejével, mely olykor már a drámaiságba hajlik (pl. Fokos harc a Sorssal), fejezte ki a háború utáni, új építeni akaró generációnak az ideológiáját. Szlovenszkói és mélyen eredő magyar adottságokból indul. A fordulat keserve, a múlt bűneinek megismerése (Százados adósság) átértékelésre úti és ezt az aktivitás állandó kihangsúlyozásával hirdeti. Az új energiaforrást a magyar faluban látja:

»Minden reményünk a falu és a parasztnak keresztelt
különös emberek... (bennük várja a fajiség megújítását.)
és szűzi lelkük naívsága annyit tesz: úri lélek«...

(A magyar falu).

Az elnyomottság, az emberi egyenlőség és a munka szentsége (S aka rom a munkát, a szerzést: Mindenkinek a kenyeret), a szlovenszkói helyi adottságok (Szlovenszkói tájkép), az intelligens középosztály kihulltságának a tudatja (Egyik nagyapám, Másik nagyapám) és az ifjúságba vetett hit elemeiből forrasztja egygvé a szlovenszkói lelket, a kisebbségi lelket. Ez nála különben öntudatosan, kifejezetten aposztrofált fogalom. De minél öntudatosabbá válik, annál inkább veszít líraiságából. (Pl. Az újarú magyarok költőietlenebb, nehéz kifejezésmódja az előbbiekhöz képest). És midőn megismeri és érzi, hogy

»az új problémák üstökösfarkától

szalajtatott, felkínzott mag kigyúl

s új vonást vág a magyar ég fején, —

ugyanakkor erősen vallja és ezen meggyőződésből fakadt versei voltak a legnagyobb hatással, különösen a tetterkész fiatalok körében:

»mint lázadó jó szörnyű óriás
marokra kaplak tibenneteket a magyar élet tépett peremén
s új arcotok nagy missziós tüzével
felváglat a zenitre: csillagok,
kezdjétek roppant rendeléste!« (Ujarcú magyarok)

Azért Győryben is ott szunnyad és olykor feltör az osztály dekadencia (Az Egyik Nagyapám c. költeményében, miután ujjongva vallja, hogy multak bűnén, őseinek léhaságán okulva, mást fog tenni, mégis marni kezdi őt a kétség: »Csak néha üt belém az ördög,... Félemler! Fél, fél! — s felsikoltok: jaj nagyapám, jaj nagyapám! —«. Ez különben egyike leglirabb költeményeinek). Az enyhítő percekben c. ciklusában már a szerelemben és filozófiában keres menekülést és mindenkor a meggyőző erőbe sötét színek is vegyülnek. Pályáját hirtelen megívelt költő és egy idő óta úgyszólván kiírta magát. A szlovenszkói lélek és az újarcúság lírából már tudományos tézissé csoportosul nála és gondolatvilágának tágítására, gazdagítására volna szüksége. Ezt a lehajlást világosan mutatják legújabb versei, melyek az Uj Munka 1. számában jelentek meg.

A balfelé eltolódás egészen a kifejezett szocializmusig jellemzi *Földes Sándor* költeményeit. Kiindulója a Spengleri Nyugat kultúrpusztulásáról szóló. tézis és sorai súlyosak, nehéz metafizikával dübörgők. De metafizikája nem az egyén különcködése, hanem a tömegé, az elnyomott kollektívumé. Rapszódikus kifejezésmódját a túltömöttség gyengíti. — (Égő kezekkel). Bár az emberi magaslatán áll, benne él a kollektív magyar mult és jelen erős tudata és égető kérdései. (A garabonciás érkezése.)

Égészen különálló jelenség a nemrég feltűnt *Morvai Gyula*. A paraszti adottságú és multú életnek különös eredetiséggel, földszaggal telt kifejezője. Kiindulója a magyar falu nyomorának, füledtségének, »babona-vertségének« a látása és irodalmi és kifejezésbeli szempontból a legújabbak, Kassák. Megindulása nagyon biztató, mert a mégis csak idegen, középosztályi képviselőktől (Mécs, Győry, stb). eddig hirdett, megénekelt földet és parasztott úgy látszik végre a sajátos, az eredeti adottságú fogja kivetíteni. Csak két irányban kell még fejlődnie: lirabbá, művészebbé kell lennie, mert a drámai, túlfűtött hosszú sorokat lírai költészet nem fogja elviselni és vigyáznia kell arra, hogy tözsgyökerességét, földhözköttöttségét a racionálisan megismerő intellektus ne fertőzze meg és érzések erejét ne váltsa fel tézisek súlya: Jellemzésére idézek:

»Kapkodva rohanó hideg szél foszlott levelekkel takaródzott
És magával rántotta az utolsó ablakzörgetést; holnap
úrdögába!

Agacspadokra rakodtak a várakozások, — mert roppant kicsből
leváló porszemeket porolt fekete barázdák felett

.....a meglendülő szélvész. (Határozott volt úrdögás zselléreknek.)

Zárszó.

A mozaik teljesen kész. Néhol töredező, néhol új színekben csillog, s ha fénye gyöngé még és szórványos, az út jelzett, a cél világít: dilettantizmuson túl a szlovenszkói magyar lélek arca.

Dr. Duka Zólyomi Norbert.

Függelék:

Az 1918. óta megjelent szlovenszkói magyar lírai termékek:

(Alapy Gyula dr.-nak az 1929. évi Kazinczy évkönyvében megjelent jegyzéke, pótlásokkal és bővítésekkel).

Bólya Lajos: Felégetett hidak, (Komárom, 1930).

Borka Géza: Magyar bánatok, (Komárom, 1920).

Boross Béla: Búcsu a tavasztól, (Galánta, 1917).

Boross Kálmán: Signyei János, (Dunaszerdahely, 1926).

Csányi Sándor: Éledő tüzek, (Losonc, 1928). Egyedül, (Losonc, 1929)

Erdőházy Hugó: Jós percekben, (Komárom, 1928).

Darvas János: Szerelmes szonettek, Igló, 1923). Elsülyedt világ, 1929.

Földes Sándor: Emberország, (Komárom, 1922). Tömeg, (Komárom, 1923).

Forbát Imre: Versek.

Gögh Illés: Versek.

György Ferenc: Versek, (Ungvár 1931).

Györy Dezső: Hangulatok, (Galánta, 1921). Százados adósság, (Rimaszombat, 1923). Új arcú magyarok (Berlin, 1927). A láthatatlan gárda, (Rimaszombat, 1927).

Holly Jenő: A láz hajóján, — (Pozsony, 1924).

Inczipinger Ferenc ifj.: Más az imád-ságom, (Kassa, 1924).

Jaczkó Olga: Versek.

Jarnó József: Prometheus, (Kassa, 1925). Önarckép, (Kassa, 1927).

Juhász Árpád: Búcsúzó, Kassa, — 1928).

Kelembéri Sándor: Az ősz szerel-mese; (Debrecen, 1923).

Kersék János: Csitri, (Léva, 1921). Templomcsönd, (Léva, 1925).

Kishonthy Samu: Julius, (Rima-szombat, 1927).

Klimits Lajos: Rohan az élet, (Po-zsony, 1928).

Komlós Aladár: Voltam poéta én is, (Rimaszombat, 1921). Zsidók a

a választúton, 1922).

Márai Sándor: Emberi hang, (Kas-sa, 1922). Panaszkönyv, (1922). — Mint a hal vagy a népek. (Buda-pest, Pantheon, 1931).

Mécs László: Hajnali harangszó, (Ungvár, 1923). Rabszolgák énekei-nek, (Berlin, 1924). Vigasztaló, (Ber-lin, 1927).

Merényi Gyula: Rosa mystica, — (Kassa, 1920). A halál alléja, (Kas-sa, 1921).

Mészáros József: Véreimnek, (Ko-márom, 1922). Az égő Kárpátok alatt (Pozsony, 1927).

Mihályi Ödön: Márciusi tribün.

Morvai Gyula: Forróra fülledt a talaj, (Pozsony, 1930).

Nagyfalusy István: Nászbokréta, — (Érsekújvár, 1927). Csillaghullás, — (Érsekújvár, 1928).

Ölvedi László: Valakit várunk, (Bu-dapest, 1922). A bányász éneke — (Berlin, 1922). A muzsák, (Érsekúj-vár, 1928).

Páll Miklós: Uton, (Pozsony, — 1929).

B. Palotai Boris: Tavaszí áradás, (Kassa, 1926). Valaminek a végén, (Budapest, 1929).

Pém László: Pacsirtadal, (Érsek-újvár, 1928).

Reininger József: Hozsánna, Em-ber, (Pozsony, 1929).

Rév József: Dalol a csend, (Kis-szeben, 1924).

Sándor Ernő: Vértólvány partján, (Pozsony, 1927).

Sárosi Árpád: Áldozom a napnak, (Kassa, 1926).

Sebesti Ernő: A csönd karján, — (Eperjes, 1919). Öklös fohász, (Bécs, 1921). A vihar elvonul (Eperjes, 1928).

Simon Menyhért: Hitetlenek test-

vérisége (Kassa, 1921). Emberhez szent útunk, (Munkács, 1922). Szívet, csak szívet, (Munkács, 1924). Életünk lényege, (Munkács, 1926).

Simon Mihály: Vadrózsák, (Duna-szerdahely, 1921).

Sólyom Lajos: Zúg az erdő, (Léva, 1928).

Szenes Erzs: Selyemgombolyag, — (Kassa, 1924). Fehér kendő, (Budapest, 1927).

Szeredai-Gruber Károly: A knidoszi leány, (Pozsony, 1929).

Szombathy Viktor: Ezüst antenna, (Rimaszombat, 1928).

Tamás Lajos: Jóságom sátora, — (Berlin, 1927). Úvegen keresztül, —

(Pozsony, 1929).

Telek A. Sándor: Egyre borusabb napok, (Rimaszombat, 1922). Örtűz, (Rimaszombat, 1928).

Új költők: Galánta, 1920.

Urr: Ida: Zokogások, Budapest, 1923). Bíborkehely, Pécs, 1924). — Kormozott lámpással — (Budapest, 1924), — lírai eposz.

Vozári Dezső: Fekete Zászló, (1922), Őszi köszöntés (1921).

Zipser János: Nekiindulás, (Nyit-Wimberger Anna: Versek.

Zipser János: Nekiindulás, (Nyit-ra, 1926).

Zsolnai Tivadar: Hegyeken túl, — völgyeken túl, (Galánta).

A munkanélküliség problémája a magyar kisebbségi életben

Nemes-Kossuth. Garam-Szécs. Két kis község. Senki sem tudott róluk, azt sem tudták, hogy léteznek — s ma — mindenki róluk beszél. Két kis falu megmozdulása, két kis falu halálhörgése a kenyér után — Két élethű portré a kapitalizmus bűnös rendszerének csődjéből. Két portré, két színesebb kép, amilyent még százat és százat lehetne felhozni, annyi különbséggel, hogy az emberek nyugodtsága, hite: egy jobb jövőben megkíméli társai védtelen testét a sortűzek golyói elől. Itt a tizenkettedik óra, várni már tovább nem lehet, a hit fogyóban van s csak pillanatok kérdése, hogy az újságok különkiadásai hírül hozzanak újabb s újabb Nemes-Kossuthot, Garam-Szécsot. A délszlovenszki magyar falvak jajkiáltásai ökölbe szorítják kezeimet. Cselekedni kell. Meg kell menteni népünket a végromlástól, az éhhaláltól.

De hogyan? Mihez fogjunk? Hol kezdjük? Amilyen könnyű volt feltenni a kérdést, épen olyan nehéz reá a felelet. A folyóiratok, a gazdasági szemlék, a napilapok évek óta másról nem irnak, mint a gazdasági válság, a nagy világégés leküzdéséről. Nap-nap után jelennek meg újabb és újabb teóriák a gordiuszi csomó átvágására s a helyzet csak mindig rosszabbodik.

Én amikor magamra vállaltam azt a feladatot, hogy a Jövő hasábjain a munkanélküliség problémáival foglalkozzak, egy pillanatig sem gondoltam arra, hogy esetleges programtervezetet próbáljak megfogalmazni, én csak az objektív helyzet feltárására vállalkoztam. Ez meghaladja az erőmet, erre nem is vagyok képes és sajnos, eddig senki sem volt, aki megtudott volna birkózni ezzel. A konklúzió, amit a tények felsorolása önkénytelenül ad, csupán az én szubjektív elgondolásom, ami természetesen rengeteg javításra és megváltoztatásra szorul, hiszen a mai probléma-labirintusban annyi elágazás van, hogy a tiszta helyzet eltalálása

tekintetbe véve az állandó fejlődést is, lehetetlen. Ezeknek előrebocsátása után, mielőtt hozzákezdenék a tárgyaláshoz, leszögezem, hogy csupán a szlovenszkoí magyar kisebbség munkanélkülieivel akarok foglalkozni s a világválság tüneteit csupán az összehasonlítások miatt érintem.

A magyarság zöme Szlovenszkon a kb. 30—80 km. határ melletti sávon él. A felsővidéki városokban (Beszterce-Bánya, Körmöc-Bánya, Igló, Eperjes, Zsolna, stb.) lakó magyarság tisztán az intellektuel rétegekből kerül ki, akik azonban annyira csekély számmal vannak, s helyzetük a délvidéki intellektuelekkel meglehetősen egyezik, hogy velük külön foglalkozni nem fogok. A magyarság száma 745,000 lélek (az 1921-es népszámlálás szerint, mert az 1931-es statisztika erre vonatkozó része még nem jött ki a statisztikai hivatalból, de több mint valószínű, e szerint még ennél is kevesebb) ebből a legnagyobb rész, több mint a fele, 550.000 őstermelő, tehát földet művelő, állatot tenyésztő paraszt, gazda, zsellér nép. A kisebb rész alkotja az ipari, gyári munkásokat és az intellektuel réteget, amely inkább lateiner, mint burzsoá. Ennek megfelelően három munkanélküli osztályt kell megkülönböztetnem s így külön tárgyalnom: I. A földműves osztály-, II. az ipari-munkás osztály-, és III. az intellektuel osztály munkanélküliei.

Mielőtt az egyes osztályok részletes tárgyalásaihoz hozzá fognék, meg kell állapítanom, hogy tulajdonképen hány személy van alkalmazás nélkül. Ha az ember rápillant az európai munkanélküliek statisztikájára, megdöbbenő az a meredeken haladó grafikon, amely a munkanélküliség növekedését jelzi. 1929-hez viszonyítva Angliában 194 %-kal, Németországban 241.7 %-kal, Olaszországban 234 %-kal, Ausztriában 146.4 %-kal, Csehszlovákiában 1.141 %-kal növekedett az állástalanok száma. Ebből a pár adatból világosan látszik, hogy épen nálunk, Csehszlovákiában legnagyobb az emelkedés. A munkanélküliek száma jóval meghaladja a 700,000-et. (Sajnos 1933-ról hivatalos statisztikai adatokat szerezni nem tudtam, de ide teszem az utolsó hivatalos statisztikát 1932-ből. Ez is nagyon szomorú képet nyújt, hiszen az teljeseen világos tény, hogy azóta számuk csak növekedett. Pl. félhivatalos jelentés szerint a Csehszlovák Republikában pillanatnyilag 918.000 munkanélküli van, tehát a köztársaságban minden hetedik ember munkanélküli, vagy munkanélküli személy családtagja, — eltartottja.

A munkanélküliek számának emelkedése Európa egyes államaiban. ezrekben

Ország	1929	1930	1931	1932
Anglia	1413	1538	2617	2742
Németország	2484	3041	4744	6128
Olaszország	489	457	765	1148
Ausztria	246	284	334	361
Č. S. R.	55	86	344	630

A munkanélküliek száma 1932-re Angliában február végi, Németországban március 1-i, Olaszországban, Ausztriában és Č. S. R.-ban a február végi adatok alapján van bemutatva.

Önkénytelenül adódik a kérdés: mennyi ebből a számból a magyar munkanélküli? Pontos adatokkal itt sem tudok szolgálni, de könnyen lehet

reá következtenni. Az egész köztársaságban Kárpátalját leszámítva (ahol a nyomor állandó volt már régebben is) Délszlovenszkon (a Csallóközben és a Mátyusföldön) van a legtöbb kenyérméltküli, (Komáromban, egy alig 20.000 lakósu városban 1300 ember kap ingyen ebédet és munkánélküli segélyt, tehát épen azon a vidéken, ahol a lakosság színmagyar).

I. A mezőgazdasági munkások; a zsellér nép 1919 előtt a nagybirtokokon talált munkaalkalmat. A prevrat utáni agrár reformok, a földosztás megszüntette a zsellérnép elhelyezkedési lehetőségeit. A földosztás igazságtalan volta, hogy a felosztásra kerülő birtokok legnagyobb részét nem az őslakosság, hanem a telepesek kapták meg s a maradékbirtokok is a bevándorlók kezébe kerültek, ami még lehetetlenebb tette a zsellérnép elhelyezkedési lehetőségét. A munka nélkül maradt nép két helyen keresett kenyérszerzési alkalmat. Az egyik része behúzódott a városba s ott próbált ipari vállalatoknál, gyáraknál elhelyezkedni (ezekről bővebben majd az ipari munkanélküliekkel kapcsolatban), a másik csoport pedig a módosabb gazdáknál kilincselgetett kenyérért. Ez utóbbi elhelyezkedés csak pillanatnyilag nyújtott keresetet a zsellérnépnek, mert a pauperizálódás mind gyorsabb folyamata tönkretette a gazdákat és ma már minden napszamos nélkül, a saját kezük munkájával próbálják előteremteni életszükségleteiket. A módosabb őstermelő gazdák, akik ideiglenesen alkalmazták a falun maradt zsellérnépet, nem tudtak megbirkózni az államfordulat után beállt változásokkal. Talán három, egymásban sokban megegyező, de különböző akadályokkal küzdő osztályra lehet bontani a termelőket: a) a gabona és zöldségféle termelők, b) ipari-növény termelők és c) állattenyésztők.

a) A gabona termelők elszegényedésének fő okát ott kell keresnünk, hogy a kis birtokosok nem bírják a versenyt a szovjet dumpinggal, a potom olcsó amerikai gabonával szemben. A gabonabehozatal nagy emelkedése világosan mutatja, hogy a szlovenszkoí termelés, amely tulajdonképen C. S. R. élestarának megtöltője, a minimumra csökkent. Ebből világosan látszik, hogy a nagy árleesés következtében annyira keveset kap a gazda a piacra dobott áruért, ha ugyan nem fizet rá, hogy nem tartja érdemesnek a saját szükségleteinél nagyobb termelést és így a vele járó rizikót. Igazolja ezt az álláspontot az, hogy amíg nálunk egy métermázsa buza előállítási költsége 183.12 K-ba kerül, addig az amerikaiánál csupán 45.— K-ra lehet tenni (Or. Ing. Y. Ott számításai szerint). Ez nem csupán szlovenszkoí baj, ez a keleturópai agrártermelés belső strukturális hibája, amely egyenlően érinti az összes dunamenti agrár államot. (E kérdés részletes fejtegetését megtalálni Horváth Ferenc: A keleturópai parasztság napjainkban és Jócsik Lajos: A keleturópai parasztság eladósodása c. cikkekben, mindkettő a »Korunk« 1932. 7—8. számában).

Az 1929-es év katasztrofális termése teljesen földhöz verte a termelőket. Még a vetőmagot sem tudták visszakapni a földből s ahol visszakapták ott is oly satnya volt, hogy kénytelenek voltak a vetőmagot venni. Az adóterhek által kiszípolozott népnek nem volt semmi tartalék pénze s így a bankokhoz kellett fordulniok. Az 1924-es pénzügyi törvény tönkretette a magyar bankokat s így örülniök kellett, ha akármilyen magas kamatláb mellett is pénzhez jutottak. A cseh bankok fiókjai a tőkét felvonták a történelmi országok területére s így ma már kölcsön felvétele szinte le-

hetetlen. A következő évek nagy áresése annyira tönkretette a parasztság anyagi helyzetét, hogy még a kamatokat sem tudja törleszteni, nemhogy kiheverje a katasztrofális termés következtében felvett adósságait. Így tőlük nem lehet várni, hogy a kenyér nélkül maradt zsellérnépet napszámosként felfogadják. Akik, mint szezon munkások, vetés, aratás idején álláshoz is jutnak, oly csekély bért kapnak, amely nem elég arra, hogy a következő munkaalkalomig a keresett pénzből fenntarthassák magukat.

A zöldségféle termelőket ezeken a bajokon kívül még az új határok is sújtották azzal, hogy a piacukat elvesztették. (pl. Komárom a dunántúli piacát, erre hordták be a mátyusföldi gazdák értékesíteni terményeiket.) A magas vámtarifák az export-lehetőségeket a minimumra csökkentették, a magas vasuti díjszabás pedig szinte lehetetlenné teszi, hogy prágai piacra dobják áruikat, anélkül, hogy a konkurrencia által lecsökkentett árak mellett a veszteséget kitudják kerülni. Így az összes kertészetek, melyek pedig rengeteg napszámost foglalkoztattak, megszűnnek, vagy a legminimálisabb létszámba apasztják bér munkásaik számát. —

b) Az ipari növények termelése is lecsökkent. A gyárak Csehország északi részein fekszenek, így az azoknak való szállítás a magas vasuti tarifák miatt csak ráfizetéssel lehetséges. A dohánytermelés, amely Dél-szlovenszkon rengeteg embernek adott kenyeret, — állami monopólium. Meg van szabva, hogy ki mennyit termelhet, s akkor vonják meg a termelési engedélyt, amikor akarják, arról nem is beszélve, hogy amikor a cigaretták ára emelkedett, a dohánybevételek csak leszállított áron vették meg a terményt, a dohánylevelet. Így a termelés, a munkások elhelyezkedési lehetősége itt is a minimumra csökkent.

c) A föld megmunkálásánál trágyára van szükség ez a tény fejlesztette ki a földművelés mellett az állattenyésztést. Így könnyen érthető, hogy a földművelés hanyatlásával az állattenyésztés is egyenes arányban csökkent. Ehhez még hozzájárult az is, hogy az állatokat élő súlyban csak a legpotomabb áron lehet elkótyavetyélni. A jófelszerelt, mindennel ellátott nagybirtokokon nem érezhető annyira az apadás, de a kisebb földtulajdonosok, akiknek a kiteleltetésre venni kell a takarmányt, az almot, tőke nélkül nem képesek erre a befektetésre, amikor még bizonytalan az is, hogy legalább a kiteleltetés költségei megtérülnek-e az állatok tavaszi eladási árából.

Ez volna röviden a mezőgazdaságunk képe. Passzív irányzata még a legoptimistább embereket sem nyugtatja meg arról, hogy a falun maradt zsellér-nép a közeljövőben álláshoz juthasson.

II. Az ipari munkások helyzete még szomorúbb. A szlovenszkoí gyárak, iparvállalatok nap-nap után szűnnek meg. A gyárvárosok: Losonc, Rozsnyó, Komárom, az új határok miatt elvesztették piacukat. A vám annyira megdrágítja a külföldi piacokon áruikat, hogy elhelyezésük lehetetlen. Belföldön pedig a magas vasuti tarifák miatt nem lehet konkurrálni a cseh gyárak áraival. Így a fentatásuk lehetetlen. Rengeteg esetben, pl. a cukorgyárakkal kapcsolatban nem csak az elbocsájtott munkások maradnak kenyér nélkül, hanem a termelő napszámosai is. A faipar, ez annyiban érinti a magyarság gazdasági helyzetét, mert a Komáromi kikötő rengeteg átmenő forgalmat bonyolított le magyar napszámosokkal, a magas vámtarifák miatt ma csak kis forgalmat érhet el.

A gyárak elbocsájtott munkásaihoz mint tartalék-sereg csatlakozik a faluról beözönlött munkanélküli zsellér-nép, amely azt remélte, hogy a városban kenyérhez jut. Ezeknek a megjelenése leszorította a munkások bérét s így akik nagynehezen álláshoz jutnak is, alig tudnak bérükből megélni.

A helyzet itt is lefelé hajló. Javulásra nincsen kilátás, inkább, ha még lehetséges, a további leépítésre.

III. A szellemi munkanélküliek. Ez az a réteg, amely minket főiskolásokat a legjobban érint és érdekel, amelybe, ha így marad továbbra is a helyzet, egy pár év múlva mi is beletartozunk.

1919-ben az államfordulat után 30,000 magyar ember veszítette el állami állását. Ezek vagy Magyarországra költöztek, vagy magán vállalatoknál kerestek elhelyezést. Ez utóbbi csoport, amely ideig-óráig kapott alkalmazást, az államnyelv nem tudása miatt az általános leépítés kezdetén először veszítette el állását. Az állami hivatalokban továbbra is megmaradt embereket az állam minél hamarább nyugdíjazta, lehetőleg a legalacsonyabb nyugdíjjal, úgy, hogy ezek biztosítani akarva a nekik megfelelő életstandardot, állás után néztek s így elvették az ifjúság elől az utolsó elhelyezkedési lehetőséget is. Ezekhez hasonló a magánvállalatoknál elhelyezkedett idősebb generáció, amely már normális körülmények között nem dolgozna, de ma kitar az állásában s így elzárja az utat az ifjúság érvényesülési lehetősége előtt. Az üzemek általános leépítése (pl. a gyógyszeráróknál, ahol még két éve rengeteg állás volt, ma egy sincs) teljesen kizárja az ifjú intellektuel generáció munka alkalmának javulását.

Megoldás? Könnyű reá a felelet: *a radikális szocializálódás*. A megoldás annál nehezebb. A kapitalizmus leromlása még nem szocializmus. Erre a leghatásosabb érv Európa mai krízise. Átmenet kell. Ezt még a kommunisták is elismerik. »Ahol a kapitalista termelést nem lehet nyomban szocialistává változtatni, ott tovább fenn kell tartani különben megszakítják a termelés folyamatát és ezzel tömegnyomorúságot okoznak, amitől a modern proletárság, mint általános munkanélküliségtől annyira retteg.« (Kautsky Károly: A proletárság diktatúrája. 61. oldal.) *A megoldás kisebbségi kereteinken belül lehetetlen.* Egy állam önmagában, nem, hogy még annak egy részlete, ezt keresztül vinni nem tudja. Hiába próbálta meg Németországban a centrum Brüningje, a nemzeti szocialista Hitler, Olaszországban a fasiszta Mussolini, Ausztriában a keresztényszocialista Dolfus, a megoldás általános kell, hogy legyen, egyszerre és egyöntetűen az egész világon. Önmagában egy állam csak a szeretet törvényeivel, karitatív eszközeivel javíthat a helyzeten — (munkanélküli segély, szükségmunka), de a további zuhanást megakadályozni nem képes. Hogyan javíthatunk mi a kisebbségünk munkanélküliei reménytelen helyzetén?

Egyengetnünk kell az utat a minél gyorsabb vérméltó szocializálódás felé. Agrár nép vagyunk. Első és legfontosabb teendőnk minél több termelési, fogyasztási és hitelszövetkezetet létrehozni, hogy a forgó pénz a magyarság vérkeringésében maradjon, s ezzel védekeznünk kell a kizsákmányolás lehetőségei ellen (nagy számu szellemi munkás is kenyeret nyerhet a szövetkezetek vezetésénél.) A szövetkezeteket fel kell szerelni a legmodernebb gazdasági gépekkel, hogy a termelési költségek minél alacsonyabbak legyenek. (Ennek nagyfontossága egy pillanat

alatt kitűnik, ha megnézzük, hogy mi a különbség egy hektár föld állati és géperővel való felszántása között:

Állati erő: (32 órai munkaidő):

A munkás munkája (32 óra) 160 frank, egy pár ökör 192 frank, egy eke költsége 30 frank, összesen: 382 frank.

Traktorral (5 órai munkaidő):

1 ember munkája (5 óra) 27.50 frank, a traktor amortizációja 27.— frank, karbantartása, javítása 27.— frank, hajtóerő (benzin, olaj) 45.— frank, az eke költsége 30.— frank, összesen: 156.50 frank.

(A párisi »Monde« V. évf. 192. sz. számítása alapján.)

A magyar munkásokkal dolgoztató gyárakkal szemben csupán annyit tehetünk, hogy szükségleteinket tőlük beszerezve kényszerítsük a többtermelésre s ezzel a több munkás dolgoztatására. A parlamentben képviselőinknek meg kell ragadni minden alkalmat, hogy a vasuti tarifát Szlovenszkon leszállítsák és így versenyképes lehessen a szlovenszkoji árucseh földön is.

A szellemi munkanélküliek segítése a legnehezebb. Nékik önmagukon kell segíteniök. Nekünk magyar főiskolásoknak egyetlen elhelyezkedési lehetőségünk az, ha szakunkon kívül nyelveket, praktikus tantárgyakat: gép és gyorsírást, könyvvitelt, stb. tanulunk, hogy nélkülözhetetlenek legyünk helyünkön, s akkor nem kell a jövőtől félnünk.

A mi generációnk szerencsétlen életkörülménye pesszimistává tesz bennünket, de nem szabad azoknak lennünk, mert nagy feladat vár ránk, megváltoztatni gazdasági helyzetünket, felépíteni Európa új arcát, hogy a jövő generáció jobb sorsra születhessen.

Pága, 1933. február.

Zombory György.

Három kultúrfront

(Részlet szerzőnek a közel jövőben »Magyar irodalom Csehszlovákiában« címen megjelenő könyvének egyik fejezetéből.)

A szélső jobboldali és a szélső baloldali kultúrfront ismertetése után önként adódik a kérdés: mi van a szélsőségek között?

Hogy sok szürke ember van, aki vagy egyáltalában nem törődik az ilyen dolgokkal, vagy nincs bátorsága ide, vagy oda lecsatlakozni. — az nyilvánvaló.

Lehet, hogy sokan vannak, akik a just milieu kényelmének szempontjából semlegesek, de a szélsőségek között állóknak meg lehet azért a maguk határozott világnézete és reális programjuk minden just-milieu-kombináció nélkül.

Ezt csak azért bocsájtom előre, hogy megcáfoljam azokat az ilyen irányú, meglehetősen felelőtlen megnyilvánulásokat. Mert mint láttuk, állandóan voltak olyanok, akik a magyarság számára baloldali haladó szellemű orientációt tartottak szükségesnek, de akik messze állottak a kommunizmustól. Akik a kisebbségi sorsban épen a magyarság szociális átépítésének a lehetőségét látták meg. Hisz ezek között állott a Sarló mai vezetője is, Balogh Edgár, mikor még a Szent György Kör vezetője volt és olyan szépen megfogalmazta egy ilyen mozgalom lényegét: »A kisebbségi sorsba jutott magyarságdarab öncélú kisebbségi magyar mün-

kaegységgé akar szervesülni és csak is ezen az államalkotó többségtől gyökeresen eldifferenciált nemzeti munkaegységen keresztül hajlandó résztvenni az állam átfogóbb munkaközösségében. Az új nemzedék olyan értelmiséggé akarja magát fejleszteni, amely a maga szaktudásával a dolgozó tömegek érdekein nyugvó kisebbségi magyar munkaegység megteremtésére képes.»

Hogy a Sarló nem egészen önhibájából cserben hagyta ezt a programot, azt már láttuk. Voltak azonban az ifjúsági mozgalmakon kívül, vagy éppen azokkal párhuzamosan egyes megmozdulások ebben az irányban. Ilyen volt pl. a losonci Madách Kör, melyet Győry Dezső és Dárkó István alapítottak annak idején, mikor Győry még a losonci YMCA titkára volt, még 1922 táján. Ebben az időben maga a losonci YMCA is igen jelentős munkásságot fejtett ki. A gondolatnak politikai téren való első megvalósítója Dr. Tomes, losonci orvos volt, aki megalapította a rövidéletű Magyar Nemzeti Munkáspártot.

Volt azután 1930 és 1931-ben egy nagyszabású megmozdulás, melynek célja országos viszonylatú mozgalom létrehozása volt. Ez volt az u. n. harmincévesek generációjának a próbálkozása, amelyiknek az Új Munka gerincét is kellett volna képezni, de amelyik ott olyan dicstelenül csütörtököt mondott. A szervezkedés élén Dzurányi László, a Prágai Magyar Hírlap főszerkesztője és Győry Dezső állottak. Arról volt szó, hogy Csáky Mihályt, a fiatal szlovenszkói grófot is bevonják és a mozgalom élére állítják. Csáky fiatal, nem exponált és le nem járt energia volt és a legitim születési előnyökön annyit rágódó magyarság előtt nyomós és tekintélyes történelmi nevet jelentett volna. Tekintélyes vagyonnal rendelkező, igen lelkes áldozni tudó és haladó egészséges gondolkodású ember volt. Irt is néhány cikket a Prágai Magyar Hírlapba, volt is néhány előkészítő összejevetel, a fiatalság lelkesedett és aktíven beakart kapcsolódni a munkába, de sajnos, ennek a megmozdulásnak is meg kellett buknia, még mielőtt közéleti formát ölthetett volna. Az egyik ok az egyre növekedő gazdasági krízis volt, mely egyéb családi körülményekkel együtt megrengette Csáky Mihály anyagi helyzetét. Az is baj volt, hogy Szentivány József, a Magyar Nemzeti Párt vezére jóakarattal támogatva ezt a mozgalmat minden pártpolitikától függetlenül, mint haladó gondolkodású ember, Ady Endre egykori jóbarátja. Ebből aztán egyesek mindjárt pártpolitikai kérdést csináltak és ezzel befűtöttek az egésznek.

Az eszme, amit ezúttal a kisebbségi irodalom és újságírás legkiválóbbjai akartak megvalósítani, megint elbukott. Közben a helyzet egyre jobban kiélesedett. A jobboldal egyre nyíltabban szakított minden olyan emberrel, aki valamely haladó szellemű mozgalom érdekében exponálta magát. A legtragikusabb volt, hogy Győry Dezsőt az új szellemiség zászlóvivőjét, a haladó szellemű ifjúság szószólóját elbocsájtották a Prágai Magyar Hírlaptól. Pedig őt igazán nem lehetett megvádolni azzal, hogy kommunista. Ő volt ugyan a Szent György Kör és a későbbi Sarló szellemi vezére, ő fejezte ki először a csehszlovákiai magyar lírában ezeknek a szellemi forrongásoknak lenyomatát, de mikor a Sarló a kommunizmus felé kezdett orientálódni, ő volt az első, aki elítélte ezt, aki vissza akarta téríteni a fiatalság legjobbrait az internacionalizmustól a szociálisan átértékelt kisebbségi magyar nacionalizmushoz.

Győry Dezső és mások kenyér nélkül maradtak. Akiket nem ejtett el a jobboldaliak által irányított kultúrpolitika, azok megfélemlültek, felhagytak a merész kísérletezéssel. A losonci Madách Kör már régen elenyészett és a losonci próbálkozások minden ígérete odaveszett, mikor 1930 tavaszán Simándy Pál, az új nemzedék egyik legagilisabb és legtehetségesebb embere, Losoncról Budapestre költözött. Győry Dezső elbocsájtása után a harmincévesek kezdeményezése is belefűlt a kisebbségi sors nehéz homokjába. Csáky Mihály gróf, a kiszemelt vezér maga is anyagi nehézségekkel küzdött.

Mikor a sokatígérő közéleti próbálkozások ilyen módon megbuktak, épen abban az időben lett a csehszlovákiai magyarság helyzete egyre nehezebb. Az egész emberiség a világgazdaság nagy krízisét kezdte nyögni. S annál inkább megérezte azt egy bizonytalanságokban élő kisebbségi nemzetest. A munkásságnak napról-napra kevesebb munkája akadt, a termelés és értékesítés egyensúlyának elvesztése után a parasztság is nehéz helyzetbe került. A nagyfőkéseket a csőd fenyegette. S a nehézségeket az intelligenciának is meg kellett éreznie.

Ebben a nehéz időben az egyetemi ifjúság mozgalmai is, melyektől pedig a haladó szellemiség olyan sokat várt, — zsákutcába futott. A Sarló 1931 szeptemberében megtartott pozsonvi kongresszusán nyíltan és végérvényesen a moszkvai kommunizmus mellé állt. Ezzel tetemesen megkisebbedett s az ifjúságban véglegesen elvesztette vezető szerepét. Ez azonban egyúttal azt is jelentette, hogy az ifjúságnak az öregektől dédelgetett nagyrésze ismét programtalanul üres lett, aki nem látott túl apáinak elhasznált frázisain. Az egész világ egyre lázasodó képét, legjobb esetben szomorú magyar nótázás mellől nézte tehetetlenül, ha nem épen még könnyelműbb szórakozásokba temetkezett. Erről az ifjúságról az egyetlen feljegyezni való, hogy ebben az időben kezd szervezkedni az 1930 tavaszán Pfeiffer Miklós dr., kassai kanonok által létre hozott Prohászka Kör, amelyről a kívülállók akkor még semmi biztosat nem tudtak, csak azt, hogy katolikus vallási szervezkedés, ami spontánul, anélkül, hogy talán akarta volna, a felekezeti ellentéteket ébresztette fel az ifjúságban, melyektől legalább addig ment volt, eltérően a régebbi generációtól.

A csehszlovákiai magyarság új elindulása mégis az egyetemi ifjúságból nőtt ki és pedig úgy, hogy ez az új elindulás szerencsésen tovább építette, rendszerbe foglalta és biztos világnézettel alátámasztotta a haladó szellemiség eddigi sikertelen próbálkozásait és így önkéntelenül is rábukkant az aktív közélet és a szuverén ifjúsági élet érintkező pontzonyban. Csak 1932 nyarán alakult meg a jogi szervezet Pozsonyban, főiskolás ankéton indult meg. Majd a prágai főiskolások kollektív programadásának alapján e sorok írója, a prágai MAK kultúrreferense összeállította 1931 karácsonykor az új mozgalom tíz pontba foglalt alapvető tervezetét s ennek alapján 1932 január 21-én megalakult Prágában a Magyar Munkaközösség mozgalma, február elején pedig Pozsonyban. Csak **1932 nyarán** alakult meg a jogi szervezet Pozsonyban, mely aztán a közéleti működéshez szükséges alapszabályokat a belügy-miniszteriumba adta be jóváhagyás végett.

A Magyar Munkaközösség azáltal nyert jelentőséget a csehszlovákiai magyarság kultúréletében, hogy mindjárt megalakulásakor szimpatizáltak

vele azok a közéleti emberek, akik az addigi ilyen irányú megmozdulások szervezői voltak. Így mindenek előtt Győry Dezső és Darkó István. Ugy, hogy az ifjúság véglegesen bekapcsolódott azokba a kultúrtevékenyökbé, melyek 1932 elejére felfejlődtek, vagy épen akkor alakultak meg.

Mindenekelőtt szólnunk kell itt most azon kultúrtevékenyökröl, melyek nem akartak mindenben a régi osztálymagyarság visszhangjai lenni, melyek egy sajátságos és életképes kisebbség kitermelésén fáradoztak, vállalva a kisebbségi sors minden következményét, de korszerűen és praktiksuan átértékelve a magyar nemzeti eszmét. Ilyen volt első sorban a kassai Kazinczy Társaság. Láttuk, hogy az államfordulatkor itt maradt másik két kultúregyesület, a pozsonyi Toldy Kör és a komáromi Jókai Egyesület milyen harcot folytatott a kisebbségi magyar kultúráért és láttuk azt is, hogy ezek a egyesületek a régi hivatalos magyar ideológia fennmaradásáért dolgoztak, nem fogták fel mindig a kisebbségi sors speciális kívánalmait. A Kazinczy Társaság célja elejétöl fogva a könyvkiadás megszervezése volt. Ezen a téren mutatkoztak a legnagyobb nehézségek. A Társaság 1923-ban néhány kötetet itteni vidéki nyomdákban állíttatott elő. De még ugyanabban az évben a berlini Voggenreiter Verlag vette át a könyvkiadás technikai részét s egészen 1926-ig itt jelentek meg a Kazinczy Társaság kiadványai. 1926-ban alakult meg a Kazinczy Könyvbarátok Társasága, mely a könyvkiadás társadalmi megszervezését jelentette. Évi 120 korona tagsági díj fejében minden könyvbarát hat könyvet kapott. Ezzel párhuzamosan megalakult a Kazinczy Könyv- és Lapkiadó Szövetkezet, mely viszont a pénzbeli fedezetet jelentette. Ugyan még 1927-ben Barta Lajos, a bécsi emigráns író, megalakítja az Írók Kiadvóvállalatát, mely egyszerre négy regényt dobott a piacra, mégis a Kazinczy Kiadvóvállalat volt az egyetlen csehszlovákiai magyar kiadvóvállalat, mely 1928-tól számítva rendszeresen működött.

A Kazinczy Társaság ilyen széles körű megszervezésének központi irányítója Sziklay Ferenc dr. volt. Mint az ellenzéki magyar pártok kultúrreferense, vagy mint regényíró távolról sem írta be nevét olyan jelentősen a csehszlovákiai magyarság történelmébe, mint épen ezen fáradhatatlan szervező munkásságával. A Kazinczy Társaság egyes munkatársai, mint például Darkó István, azonban mindig arra törekedtek, hogy ne csak a könyvkiadás technikai része legyen mindenben kifogástalan, hanem hogy a vállalat egyúttal az új csehszlovákiai magyar szellemiség erödítménye legyen a kisebbségi magyarság sokszor hangoztatott megújulásának szellemi vezetője és irányítója. És azok, akik ezt hangoztatták, tisztában voltak azzal, hogy milyen óriási jelentősége van egy kisebbségi nemzettest kultúrpedagógiájában egy magasabb szellemi síkon elindított nívós és céltudatos akciónak. És a Sziklay Ferenc dr. gyöngé oldala épen az volt, hogy tulságosan tele volt a magyar múlt idejétmúlt nehezekeivel minden olyan irányú őszinté igyekezet mellett, hogy ő is bekapcsolódjék az új kisebbségi szellemiség felfejlődésében. Ezt egyébként regényei is mindennél kézzelfoghatóbban bizonyítják. Ugyhogy a Kazinczy Társaság központi irányításában egyre nagyobb szerep jutott az egészen fiatal és tehetséges Darkó Istvánnak, míg végre ő lett a kiadvóvállalat irodalmi szerkesztője és 1932 elején az egész Társaság működésének központi irányítója.

Mielőtt ennek az eltolódásnak a jelentőségét részletesen vázolnánk, meg kell még emlékeznünk egy másik nagyjelentőségű kultúrtényezőnek, a Szentiványi Kúriának továbbfejlődéséről.

Tudjuk, hogy a Szentiványi Kúria a haladó szellemű, csehszlovákiai magyar írók kezdeményezésére és Szentivány József összehívására 1930 májusában alakult meg, mint az összes csehszlovákiai magyar írókat egységesen összefogni akaró kulturális fórum. Tudjuk, hogy a Kúria intenciói szerint megjelent, de helytelenül elkezdett Új Munka megbukott. Ez azt jelentette, hogy a Kúria nem tudja többé az ellentéteket összefogni. — S amikor a Kazinczy Társaság megindította 1932 márciusában a Magyar Írást Darkó István szerkesztésében és azt a haladó magyar szellemiség orgánumává tette, akkor a reakciós jobboldal hívei és írói egyszerre ellenszervezkedésre gondoltak. A harmadik Szentiványi Kúrián, mely 1932 június 23 és 24-én volt megtartva, a jobboldalt már jóformán csak Eszterházy János képviselte, akit később a Szűllő Géza utódjává választottak. Szűllő Géza, a keresztényszocialista párt elnöke, már nem volt ott. Hasonlóképpen nem volt ott Mécs László, Sziklay Ferenc, Szombathy Viktor és a többiek. Mert az a Szentiványi Kúria jelentette a Magyar Munkaközösség ifjúságának és a haladó szellemű csehszlovákiai magyar szellemiségnek találkozását a Magyar Írás megjelenése után.

Igy fejlődött fel a csehszlovákiai magyarság harmadik kultúrfrontja is a szélső bal- és jobboldali mellett. Ennek komponensei a csehszlovákiai magyar haladó szellemiség és a rokon beállítottságú egyetemi hallgatóság. Közéleti formációi pedig a Kazinczy Társaság a Szentiványi Kúria és Magyar Munkaközösség mozgalma, valamint a Magyar Írás havonta 80 oldal terjedelemben megjelenő irodalmi, művészeti és kritikai fúvóirat. Jóllehet ezen formációk működése eddig nem volt elég rendszerezett és céltudatos, a Kazinczy Kiadványallat hozott mégis olyan értékes könyveket a kisebbségi magyarság szellemi életébe, amilyenek pl. Darkó regényei, Sebesi, Támás Mihály és Szinyai novellái. Mécs és Györy versei, Brogyányi és Jarnó tanulmányai stb. Lehet, hogy a Magyar Írásnak megvan az hiányossága, hogy az új iránynak nem adott eddig elég egységesen lendítő erőt az elméleti és világnézeti kiprecizírozás terén. Mégis a csehszlovákiai irodalom új nagyarányú fellendítését eredményezte. És bár nem rendelkezik még jelenleg világrengető nagy nevekkel, mint ahogy az egész kisebbségi szellemi élet fenebaja a nagylendítő erejű szellemiségek hiánya, vagy legjobb esetben túlkorai letörése. Ebben azonban igen nagy szerepe van a leromlott gazdasági helyzetnek, és annak, hogy az egész emberiség bizonytalan forrongása közben kell itt úgyszólván a semmiből a mindent előteremteni számottevő kulturális, vagy történelmi múlt nélkül. És ha jelenleg nincsenek az egyetlen Mécs Lászlót kivéve, a közönséget igazán lázbahozó, hatni és nevelni tudó nagy íróink és szellemiségünk, amilyen például az erdélyi magyarságnak van, nem kell-e megteremteni legalább a lehetőségét annak, hogy ami van és lehetne, — hogy az meglehessen, hogy közönség és írók megtalálják egymást.

Bár meg kell említenünk, hogy a Magyar Munkaközösség nem kis szépséghibája a pozsonyi megalakulás körül keletkezett bonyodalom. Ez azonban nem lehet befolyással a mozgalom lényegére, hiába akarnak egyesek átlátszó pártpolitikai ügyet fabrikálni belőle. Az az irányzat, melyet a Magyar Írás és a Magyar Munkaközösség vetettek fel és melyet eddig

meglehetősen rendszertelenül proklamáltak, nem múlhat egyes személyeken, vagy akciókon. Láttuk, milyen multja van ennek a csehszlovákiai magyarság szellemi forrongásaiban és ha precedens történelmi hagyományok után kutatnánk, végig idézhetnénk az egész magyar történelmet.

Ha összefoglaló nevet akarunk neki adni, akkor így nevezhetjük: *magyar szocializmus*. Magyar, mert számol a nemzettel, mint jelenlevő kulturális és társadalmi erővel és szocializmus, mert egy előnyösebb és igazságosabb társadalmi rendért induló komolyan megszervezett akció aktív részese kíván lenni, különösen ezen a téren vár nagy szerep a magyar szocializmusra: megtisztítani a társadalom újjáépítésének eszméit a marxisták felelőtlen és demagóg tulzásaitól, amire jelentős figyelmeztetni akaró kísérlet volt Simándy Pálnak a Magyar Írás szeptemberi számában megjelent Uj harcok előtt című tanulmánya.

Ahogy a kisebbségi magyar szocializmus kibontakozik, igen érdekes a magyar nemzeti eszme újjáértékelése. Már felvázoltuk azt, hogy a háború előtti hivatalos magyar kultúrpolitika milyen exkluzív osztálymagyarságot jelentett: az intelligencia részben ment volt ugyan minden öncélú osztálytörékvéstől, de az arisztokrácia osztálycéljainak eszköze volt. Alapy Gyula dr., a jobboldali kultúrmegmozdulások egyik legkiválóbb vezérembere, a kisebbségi magyarság egyik feladatának a nemzeti hagyományok tiszteletbentartását tartja. (Kazinczy-évkönyv). Hát ez a régi magyar nemzeti eszme tiszteletben tartását jelenti, azaz az osztálymagyarságot. Viszont a kisebbségi magyarság úgy politikai, mint kulturális téren a saját bőrén tapasztalta a magyar társadalmi osztályok egymásrautaltságát. Azért sürgette a hagyományos magyar nemzeti eszme megreformálását. Először az első ifjúsági mozgalmak Szabódezsői parasztfélmédatában történt ilyesmi. Aztán az ifjúság egy része a nemzeti eszmét egyszerűen cserbenhagyta és a kommunizomba jutott. A Magyar Írás és a Magyar Munkaközösség szociális világszemlélete már túl van a romantikus paraszt-, vagy munkásosztály imádatán. Kiváltságos osztályt egyszerűen nem ismer. A nemzeti érdekeket a szellemi és fizikai dolgozók érdekeivel azonosítja és számolva a tényleges társadalmi erővel, azt a feltörekvő dolgozó tömegek síkjába állítja. Hogy aztán a mai differenciált kisebbséget hogyan lehet egy ilyen eszmei koncepcióba bekapcsolni, az már a technikai keresztülvitel kérdése.

A nemzeti eszmének ilyen értelmű megújulásából önként adódik annak külviszonylati konzekvenciája. Alapy Gyula dr., a Jókai Egyesület 15 évi működéséről írt beszámolójában 1926-ban azt írja, hogy az Egyesület célja továbbra is »a vezető szerep a nemzetek versenyében...« Ez gyakorlati értelemben azt jelenti, hogy a magyarság más nemzetek elnyomására törekedik, mert hisz ha létezik egy »nemzetek versenyek«, nyilvánvaló, hogy csak úgy lehetek ebben a versenyben vezető, ha versenytársaimat legyőzöm, azaz elnyomom. Hogy a nemzetek, különösen a közép-európai nemzetek egymással farkasszemet nézve versenyeznek és egymás legyűrésére törekednek, azt a magyar szocializmus se tagadhatja le. Éppen ezzel különbözik a marxizmustól, hogy ezt a versenyt meglehetősen nehezen mérsékelhető valaminek, sőt egyenesen természeti adottságnak tartja és szerinte a saját nemzetiségünk elárulása lenne, ha a versenyt minden további nélkül egyszerűen feladnánk. De másrésről egy olyan nemzeti eszmének, melynek érdekei azonosak a nemzet szellemi és fizi-

kai dolgozóinak érdekeivel és nem egyes uralkodó osztályok, vagy éppen uralkodók hatalmi vágyaival, egy ilyen nemzeti eszmének nem lehet célja, hogy más nemzetek imperialisztikus elnyomásával örökösen a háború veszedelmének tegye ki dolgozó tömegeit. Egy ilyen eszmének keresnie kell az útát a kultúra nyújtotta lehetőségeken keresztül a nemzetek versenyének enyhítésére, ami tényleg nem lehetetlen, mert hisz az emberiség kulturális elfinomodása és a technika rohamos fejlődése valamikor ide fog vezetni.

A kisebbségi magyar szocializmus egyik programpontja a magyarsággal közös történelmi sorsú nemzetekkel való kulturális közeledés forszírozása, így Szlovenszkon és Kárpátalján első sorban a szlovákokkal és ruszinokkal. A mai sovíniszta torzsalkodás és engesztelhetetlen magyargyűlölet dacára a történelem bizonyítja, hogy a közös sorsú és főleg egymásra utalt nemzetek mindig és mindenhol meg tudtak egyezni.

Sokkal nehezebb megfogalmazni az irányzat viszonyát az egyes vallásokhoz. Annál is inkább, mivel az kimondotta, hogy ellene van a közéleti magyar felekezeti viszálykodásnak. Ezt aztán úgy próbálták magyarázni, hogy íme, nem kell neki a vallás, tehát vallástalan, istentelen.

Vagy katolikus részről azzal próbáltak a Magyar Írás és a Magyar Munkaközösség ellen operálni, hogy tulajdonképpen protestáns, sőt egyesén kálvinista vallási érdekeket szolgál, amiről még a beavatott és félrevezetett katolikusok se igen tudnak. És ezt a fantasztikus vádat mindössze arra alapítják, hogy a Magyar Írásban néhány erősen, de tárgyilagosan bíráló sor jelent meg az ifjú katolicizmus mozgalmáról, a Prohászka Körről. Vagy, hogy még naivabb okot említsek, hogy a Kazinczy Szövetkezet elnöke, Szentivány József véletlenül református vallású.

A kisebbségi magyar szocializmus az osztatlan kisebbségi magyarság számára készült. Egy nemzettest önvédelmi kiépítéséről van szó. Ezt a munkát nem szabad se az egyik, se a másik vallásnak kisajátítania. Ha valaki közéleti programot épít fel, s azt nem építi valamely vallásfelekezet megkötött és a másik felekezettel feltétlen élesen ellenkező dogmáira, az még nem jelenti azt, hogy az illető vallástalan. De a kisebbségi szocializmus felfogása szerint a csehszlovákiai magyarság eminens érdekei ellen vetkezik az a vallás, mely még a politikában, kultúrában és mindenütt olyan élesen elhatárolt exkluzív programot követ, hogy az a másfelekezetű magyarokkal való kulturális és politikai együttműködést úgyszólván lehetetlenné teszi, vagy mindenesetre nagyjelentőségű vallási kérdések internacionalista érdekeltségei miatt a kisebbségi önvédelmet másodrendű mellékességgnek tartja, vagy épenséggel elhanyagolja.

Az elvi kérdések mellett igen sok félreértés származott a magyar szocialisták pozitívizmusából, hogy t. i. minden ideológiai vitákon felülálló reális munkát akarnak vállalni. Hogy erre mennyire szükség van a magyar kisváros és falu érdekében, azt csak az tudja, valójában, aki a viszonyokat valamelyest ismeri. A magyar városi kultúra legmagasabb foka a műkedvelő előadások rendezése. Ebben a Toldy Körrel illeti a vezető szerep és talán abban is, hogy ezek a műkedvelői előadások aztán a legkönnyelműbb, a legléghább dolgokat hozzák színre. Ha színház van a városban, a közönség csak a könnyelmű operetteket szereti, a táncattrakciókat. A primadonna ruháit bámulják a hölgyek, a lábaik a férfiak. Ha valamikor komoly darabot, pláne irodalmi jelentőségűt tűz a színház műsorára, a közönséget egyszerűen nem érdekli. A mozirol nem is igen kell beszelnünk, hisz az készségesen alkalmazkodik a közönség izléséhez. Az

olvasottságban hasonló a helyzet. Igen jellemző, hogy pl. a beregszászi Városi Közkönyvtár legolvasottabb írója Erdős Renée, a külföldiek közül pedig Edgar Wallace és Elinor Glyn. A statisztika szerint a magyar lateiner osztály alig olvas valamit. Összehasonlíthatatlanul többet olvasnak a munkások és iparosok. A legtöbbet mégis a zsidók, foglalkozásra való tekintet nélkül.

A pozitív munka nem kevésbé fontos a falu szempontjából. A falu és a város, a magyar középosztály és paraszt kölcsönösen gyűlölik egymást. Mert alig ismerik egymást. A pozsonyi Toldy Kör pl. 1932 novemberében magyar falu estet rendezett, melynek műsora alig jutott még túl a népszínművek parasztexotikumán. A Szlovenszkói Magyar Közművelődési Egyesület működése ebből a szempontból igen sok kívánni valót hagy maga után. Pedig a Deutscher Kulturverband mintájára alakult és alap-szabályai nagyon is bő működési teret biztosítanak számára.

Ilyen körülmények között a Magyar Írás kultúrkoncepciója egyrészt a városi, másrészt a falusi kultúrélet intenzív üzembehelyezését vette programjába. Kultúregyesületek alakítása, kultúrestek rendezése a városon a magyar intelligencia széles látókörvé és valóban intelligenssé tétele céljából. A magyar kultúrtermékek propagálására és a kisebbségi kultúrélet üzembehelyezésére gazdasági szervezetek, — amilyen pl. a Kazinczy Könyv- és Lapkiadó Szövetkezet és hasonlóak propagálása és kifejlesztése. És ami a legfontosabb az osztálytalanná nevelt intelligenciának nem nyugateurópai mintára való öncélúvá nevelése, hanem sorsának a magyar fizikai dolgozók érdekeiben való meggyökereztetése és ezáltal erős, öntudatos magyar nemzeti szolidaritás kifejlesztése.

A Magyar Írás kultúrkoncepciója a magyar falu szempontjából első-sorban figyelembe veszi azt, hogy a falu kulturális elmaradottsága és tehetetlensége eminens összefüggésben van gazdasági szervezetlenségével. Itt ismét utalnunk kell a régi Magyarország speciális gazdasági berendezésére, melynek centralizációja bármennyire is tökéletes volt a maga nemében, az elszakadt országrészekben tragikus szervezetlenséggé változott. Így a kultúra szuverénításának figyelembe tartása mellett egy reális alapokra épülő kultúrkoncepciónak számolnia kell a gazdasági viszonyok gátló erejével is. És ha maga a kultúrfórum, amilyen pl. a Magyar Írás is, nem akar közvetlen gazdasági tényezővé alakulni, minden esetre kötelessége a magyar falu jól felfogott érdekében a gazdasági élet problémáinak megvitatása és az esetleges megoldási módok propagálása, amilyen pl. egy központilag megcsinált kisebbségi szövetkezeti rendszer eszméjének felvetése. Ezzel egyidejűleg felvetette már a Magyar Írás a magyar falusi kultúra megteremtésének elméleti és tisztán gyakorlati kérdéseit is. Arról van itt szó, hogy hogyan lehet azt a mély szakadékot a magyar intelligencia kultúrája és a magyar parasztság között tervszerű kultúr munkával beépíteni, ami pl. lehetővé tette, hogy Gárdonyi Göre Gáborja úgy mézzen a budapesti mozgalmas életre, mintha most került volna elő Ázsiából és mintha épinséggel még egy szót sem értene magyarul. Ennek a munkának természetes következménye lenne, hogy a magyar fizikai dolgozóknak önkéntelenül megszületne az intelligenciával való szolidaritás, mely történelmi szerepét megváltoztatva nem lenne többé a felső tízezek eszköze, hanem a dolgozó tömegekért művelődő és velük együttérző, a mai kultúrában a köz érdekében megkívánt szakemberek közössége.

Hogy a munka koncepciója kétirányú, az a mai konkrét adottságok-

kal való számvetésből folyik. Viszont a kitérinyu munkatervezet tendenciája olyan, hogy tulajdonképen a cél a távoli jövőben, tervszerű és fáradságos munka árán, csakis egy közös találkozás lehet. Nem tanácsos a szocialista utópia osztálytalan társadalmát konkrét célpont gyanánt programba iktatni, de hinnünk kell az emberiség tökéletesedésének lehetőségében és így hinnünk kell egy olyan munkatervezet valóra váltásában is, mely ugyan a természetszabta szűk nemzeti közösség szemmeltartásával, de mégis egy emberibb, szép és harmónikus társadalom vetületét tüzte zászlajára.

Zapf László.

A művészszeni lélektana

Bevezetés.

Ennek a tanulmánynak van egy pragmatikus érdekessége is: hogy egy hipotézisében talán teljesen hibás praemissát tartalmaz. Vajjon levon-e ez a konklúzió helyességének értékéből? Erre a talalós kérdésre kell majd az olvasónak magában megfelelnie. Sőt, ha figyelmes lesz —, a megfelelő választ a sorok között megtalálja. De valamit még el kell árulnom: egyizben (két év előtt a nyolcadik gimnáziumban egy írásbeli dolgozattal kapcsolatban történt, amelyben azt a dolgozatfüzetet még sose látott szót »nemlélet« mertem leírni) tanárom a következő kérdéssel fordult hozzám: »Nézze, vagy maga írt itt zagyva hülyeségeket össze, vagy mi tanárok vagyunk hülyék és maga zseni?« »Minden bizonnyal az utóbbi eset forog föl« (önteltség!) »Szóval, meg van róla győződve, hogy ön zseni?« »Meg tanár úr, kérem.« (A következmények itt már mellékesek, annyit megjegyezhetek: a consilium abeundi maradásom mellett döntöt.) Ettől fogva sokat motoszkált agyamban a kérdés: mi is hát a zseni? Miben különbözik az átlagembertől? És vajjon tényleg nem volt-e ennek a freudi »elszólásnak« valami mélyebb lélektani alapja? De megbabráltam érzékenyen diák-lelkemet az a jelenet is, amikor egy nagy felnőtt-társaság egyetlen könnyed hipokrita-gesztussal Ady és Szabó nagy-szerű mitológiáját alkotójuk betegségével »jellemtelenségével«, erkölcs-telenségével és »hazaárulásával« intézte el. Mondom, ez az élményem mélyen megmarkolta bárgyú kisdiák-lelkemet (I. környezet) és azóta is szüntelenül ott motoszkál lelkemben. Ezekről az indítékoktól felpiskált kutatásaim során így jutottam el a pszichoanalizisen (Otto Rank: Der Künstler), Lombrosón (Geniale Menschen, Genie und Irrsinn, Genie und Eutartung), Emil Ludwigon (Genie und Charakter, Kunst und Schicksal) és sok életrajzíron (Révész Béla, a legnagyobb magyar életrajzíró, Romain Rolland, Ignotus, Schöpflin Aladár, Reményi József tanulmányai és nem utolsó sorban Szabó Dezső remek jellemzése regényeiben, stb.) keresztül az individuálszichológia meglátásaihoz (annak különösen egyik mondatához: Das Seelenleben wird vom Antagonismus dirigiert, továbbá az alacsonyabbrendűségérzésének a kompenzációnak, a finalizmusnak tanához), amelyekben a legtöbb (még ma sem mindannyi) lelki problémára megtaláltam a kielégítő választ. Mint a szomjtól elkinzott teve a Szahara oázisára, úgy vetettem hát magam rá. (Az oázist meggleltem, a forrást még egyre kutatom.) Evvel ismertettük forrásainkat is. Summázuk: tanulmányunkat tehát az individuálszichológia dogmatikája alap-

ján írtuk, de csak amennyiben közvetve, vagy közvetlenül igazolódtak. Célunk: a kétféle embertípusnak megfelelően kétirányú. Az emberek egyik része az igazi hipokriták díszes csoportja, látja és tudomásul veszi a tényeket, a mi esetünkben látja a művészzseni fogyatékosságait, ellenben azokból hamis, de kényelmes következményeket von: »az ő művészete nekem éppen nem művészet«, úgy, hogy fáradságot sem kell vennie, hogy alkotásait megösmerje. A másik típus, a romantikus valóság- és történethamisítók, de a művészet igazi szépségei iránt fogékonyak csoportja, romantikus és hipokrita elidealizálással meghazudtolja a realitást (ami persze csak a multtal szemben sikerül; innen az ő konzervativizmusuk, a múlt nagy művészeinek parádés szimbólumokká, erkölcsi óriásokká dicsőítése, míg a jelen művészeinek elnemtagadható realitása nem üti meg az ő művészérték mértéküket, mint a porosz király híres óriás-testőrgárdájában és ezért egyszerűen elvetik őket alkotásukkal egyetemben.) Mindkét típusnak — (bár megvagyunk róla győződve, hogy mindketten perhorreszkálni fogják újszerű meglátásainkat, éppen azért mert a dolgokat úgy mutatjuk, ahogy azok valóban vannak; mert ők éppen csak a tények, a valóság meghamisítását kívánják minden munkától, akkor vannak csak megelégedve vele) — a józan valóságot, a jelenségek lélektani szükségességét akarjuk megmutatni. — *Célunk* tehát evvel a tanulmánnyal, hogy lehetetlenné tegyük a laikus közönség túl-könnyen alkotott ítéleteit, és véleményeit, melyekkel írók és művészek felett döntöttek egyetlen gesztussal. Új művész- és művészértékelést hirdetünk, — amely nem ismeri az alkotó és alkotás elidealizálását. Mert meggyőződésünk, hogy a tudománynak, történelemnek és művészetnek nincs szüksége mesterséges eszményesítésre, hogy a művészi alkotásnak nem szentekre, hanem környezetüknél esendőbb, gyarlóbb és szerencsétlenebb, önértékesebb, fausztii problémákkal küzdőbb és éppen ezért nagyobb és ikarus-szárnnyubb emberekre van szüksége, Mintahogy a mi egész reálisabb, józanabb korunknak nincs már szüksége misztikus egyéniségekre, hanem emberekre, egész emberekre.

A művészzsenivel mint emberrel kívánunk tehát foglalkozni és nem mint bálvánnyal vagy bebalzsamozott mumiával. Mert hisszük, hogy sokkal közelebb hozzuk így lelkünkhöz, ha nem csodatevő eszménynek tekintjük, hanem embernek, aki valóban élt és ha megértjük, hogyan és miért lett alkotóvá, hogyan és miért gyöttrődött lelki válságokban, milyen élményei és érzései voltak, milyen vágyakban lángolt, hogyan viselkedett az élet nagy dolgaival: az emberi társadalommal, környezetével, családjával, barátaival, nemzetével, a másik nemmel szemben. Mert meg vagyunk róla győződve, hogy közönséges emberi volta, sőt esetleges emberi gyöngesége mellett megszeretjük ezt a tragikus hőst, sorsa megráz és felemel bennünket, mert meg fogjuk tudni érteni lelkét. A francia tudós »tout comprendre c'est tout mépriser« az emberi szellem legpesszimisztikusabb félreismerésén alapszik. *Nem célunk* tehát a művészzsenit mint az emberi faj legmagasabb és legtökéletesebb példányát az emberiség követendő példaképeként odaállítani.

Amikor itt a művészzseni, a tehetség lelkiéletének, valamint általában az emberi jellemnek alakulásáról és fejlődéséről írunk és emellett tagadjuk a lelki öröklés lehetőségét, *nem célunk* talán a kérdéskomplexum tisztázása vagy leegyszerűsítése. Ellenkezőleg: azt mentől inkább komplikálni szeretnők. A tudomány fejlődését mindannyiszor valamely kérdésnek, jelen

esetben, az öröklődés kérdésének sematizálása, akasztotta meg. A tehetség, eredetét, a jellem alakulását az élettani öröklés törvényeinek dogmája értelmében magyarázhatták, erőszakosan alkalmazva ezeket az élettani törvényeket és az állatvilágban tett megfigyelések és kísérletek eredményeit az ember lelki öröklődésére. (Nem is beszélve a német fajelmélet eugenikájáról.) Noha a kérdésnek ebből a stereotyp szemszögből való vizsgálása mindenbizonnyal szintén igen értékes eredményekhez jutatta a tudományt. Emellett azonban kétségtelenül figyelmen kívül hagyott és nem vett észre sok olyan tényezőt és mozzanatot, mely az öröklés mellett domináló módon hat az ember jellemének, tehetségének, egész lelkivilágának és életstílusának meghatározására. Éppen ebből a zsákutcából akarjuk csak a kérdéskomplexumot kiszabadítani, hogy újabb és újabb mozzanatok után: kutassunk, új lehetőségeket és szempontokat vessünk fel. Értsenek meg jól: nem vitatjuk mindenáron elveink helyességét és abszolút igazságát. Adler, az individuálpaszichológia megalapítója, mondja: Nem hozunk feltétlen, százszázalékos igazságot; csak kisebb hazugságot mint elődeink. — A tudomány fejlődése nem az új tanoknak mint abszolút igazságoknak felfelfedésében áll, hanem a »Ding an sich« megismerését fokozatosan megközelítő, elősegítő »alsób« igazságokban. Ám, valamely tannak nem is igazsága adja meg belső értékét, hanem eredményező hatása az emberiségre. Hogypedig a jellem és tehetség fejlődésének ez a fölfogása p. o. csak a pedagógia szempontjából mit jelent, az csaknem fölbecsülhetetlen. Hisz ez adhat csak munkakörületet a pedagógiának, amelynek főfeladata mindenkor a jellemnevelés kell hogy legyen. Márpedig egy tehetség-babonás nem tudhat nevelőleg, ami egyben kell hogy azt is jelentse bátorítólag hatni, nem rendelkezhetik a neveléshez szükséges bátorsággal, kell, hogy működésének és hatásának, eredményességét eleve végesnek lássa, a jellemváltoztatást a nevelés útján lehetetlennek tartsa. — Végeredményében a művészeti lelkiszerkezetének működése, pszichizálás, jellemének tanulmányozása és megértése, ennek a műalkotáshoz való viszonyának megállapítása, az alkotás lélektani igazságainak felfedezése az, amit legfőképpen célozunk. Nem törődve semminemű hipokrita akadékoskodással és kicsinyeskedéssel. Nyugodtak vagyunk afelől is, hogy nem perverz szennyestúrás és szennyesteregetés, nem kecsegtető leleplezés, nem a szellemi csöcselék nick-karteri kamaszkiváncsiságú oknyomozása az, ami a művésznek magánéletének megbolygatásában bennünket vezet, hanem a tény, a valóság, az igazság előtt való teljesodaadású respektusunk. És ez a lélektani igazság, ha úgy kell, még a művész és műalkotásának nimbuszáján is többlet, ér nekünk. De fölvetődik itt a kérdés: árt-e az egyáltalán a művészeti hírnevének, a műalkotás ideális érzékeltetésének? Veszít-e a műalkotás értéke zseniális alkotójának csufsága, gyöngegsége, gyarlósága által? Befolyásoltatná magát bárki is egy virág szépségéről való ítéletében, ha megtudja, hogy az valamely mérget tartalmaz? Ha Raffael kancsal, vagy nyomorék lett volna, kevésbé lennének talán azért szebbek a képei? Ezt mi legalábbis nem tudjuk elhinni, mert a művészet külső és iskolás becsé helyett a mögötte rejlő valóságot, életet és mélységet becsüljük. — A másik kérdés az: vajjon nem vállalkoztunk-e lehetetlen, megoldhatatlan feladatra? Már Emerson is amondó volt: a zseni felhúzza maga után a létrát. Sőt Révész Béla Adynak ez a legjobb, legpszichológusabb életrajzírója is kétkedve teszi fel a kérdést: »Lehet-e az

(Folytatás a 240. oldalon.)

FIGYELŐ

Inkvizíciós törvényjavaslat.

Talán egy országban sincs meg a törvényhozásnak és a jogfejlődésnek oly ellentéte mint a Csehszlovák köztársaságban. Mert itt vagy az uralkodó osztályoknak (pártérdeknek) szolgálatában van; vagy az élet mögött sántikál és a jogtudomány dogmáiban merevedik meg; vagy pedig az osztrák jogrendszer kitaposott ösvényein halad, merész újításokkal és a változott életformákhoz alkalmazkodással, melynek az lenne a célja, hogy a mindenki jogát egyformán biztosítsa kevés kivétellel, nem találkozzunk. Ellenkezőleg a törvényhozás az állami organizmusnak az alkotmánylevél szellemével ellenkező engedményeket tesz a lakosság hátrányára. Semmi sem bizonyítja ezt jobban, mint a parlament előtt heverő u. n. inkvizíciós javaslat, mely ha törvényerőre emelkedik úgy a modern jogfejlődésnek legszörnyűbb arculcsapása lesz.

A javaslat az 1927-es egyenes adókról szóló törvénynek a büntetőrendelkezéseit egészíti ki. A javaslatnak a rendelkezései annyira pontatlanok meghatározásai annyira elasztikusak és az egész annyira homályos, hogy a pénzügyi hatóságoknak az adófizetőkben mindent megenged. Így például ha valaki valakit adócsalásért följelent a pénzügyi hatóságoknál, úgy ezért pénzjutalékban részesül. A pénzügyi hivatal a gyanúsítottnál házkutatást tarthat, hogy a büntető eljáráshoz szükséges dolgoknak a birtokába juthasson. A házkutatást megelőzheti egyszeri felhívás, hogy a gyanúsított önszántából adja ki a birtokában levő dolgokat, de ezt a felhívást mellőzni is lehet. Ép úgy nem fontos a házkutatásnál a gyanúsított jelenléte, végre hajtható a távollété-

ben is. Ha az *adóhivatalnak* alapos *gyanúja* van, hogy az illető adócsalás vétségét követte el, úgy letartóztathatja és *három hónapig ideiglenes fogságban tarthatja*, míg a szerencsétlen adófizető meg nem gondolja, hogy fizet-e vagy inkább ül. Az csak egészen természetes valami, hogy ügyvédi üzleti és bank titkokat nem ismer. A törvényjavaslat ha a *gyanúsított* nem tud elegendő bizonyítékot szolgáltatni, hogy ártatlan, úgy az adóhivatal saját becslése szerint megállapíthatja azon összeget természetesen büntetésekkel hatványozva, melylyel az államkincstárt megkárosította az illető.

Eltekintve ezen törvényjavaslat demoralizáló következményeitől, mely árulkodóknak és juszticmordoknak beláthatatlan tömegét, termeli majdan ki, félős, hogy ezen »jótéteményből« épúgy mint a repülő bizottságokból is csak Szlovenszónak lesz része és főleg *Szlovenszókó magyarlakta vidékeinek* mert dacára annak, hogy Prágában több millió adóhátrálék van, itt az adókat erőszakosan repülőbizottságiok módszerével behajtani még csak meg sem kísérelték, már pedig csehországban aránytalanul jobb életviszonyok közt élnek az emberek mint Szlovenszón és Kárpátalján.

Az állam nyolcvan milliót akar ezen törvényjavaslattal »behozni«. — Ezért az összegért lerombolja a polgárainak a jogba vetett hitét, ezért ruházza föl a pénzügyi hatóságokat középkori kényurassággal, ezért teszi tönkre majd anyagilag polgárainak jelentős részét. Mert ez lesz ennek a javaslatnak elkerülhetetlen következménye, holott ezt a nyolcvan milliót más úton is le lehetne hozni. Nem tekinthetve a milliós költségbe kerülő miniszteriumi palotákat *az egyes kor-*

mány pártok segélyezéséből is elő lehet ezen összeget teremteni, hisz csak az 1932 december kilencedikén tartott minisztertanácson a következő segélyeket osztották ki az egyes pártok szövetségei között.

Svaz hospodářských družstev (cseh néppárt) 13.000.000 Kč.

Centrekooperativa (agrárpárt) 20.000.000 Kč.

Svaz družstev (cseh szoc. dem.) 13.000.000 Kč.

Azt hiszem ezen három adat mindennél ékebben ábrázolja a kormány politikát. (b. m.)

Mikor az Akadémia osztogat.

Az a tartózkodás, mellyel a cseh-szlovákiai magyar főiskolások fogadták a Masaryk akadémia megalakulását nem volt alaptalan. Ezen akadémia, melynek az lett volna a feladata, hogy a magyar tudományos élet vezetőforumává váljék, avatatatlannak kezébe került akiknek sikerült elszikkasztaniok a magyar ki sebbbség ezen nagyfontosságú intézményét. Az akadémia első tevékenysége az volt, hogy megalakult azután egy évig nem csinált egyáltalán semmit. A második tevékenysége pedig az volt, hogy osztogatott. Állás és befolyás szerint. Az elnök, az kapott tizezer koronát egy hermafrodita folyóirat (német és szlovák nyelvű) öt-ezretet és hogy a nagyközönség se szólhasson semmit megjutalmazták egy nyomorgó költőt is ötezer koronával. Nem célom a bíráló bizottság pártatlanságát kétségbevonni, de ha történetesen valaki a nyelvészet terén egészen újszerű felfedezéseket tesz, akkor is izléstelenség az, hogy ha őt valamely testület, melynek az elnöki tisztjét betölti, ezen ténykedéséért pályadíjjal jutalmazza — *de így szemérmertlenség*. Szemérmertlenség ez különösen akkor ha meggondoljuk, — hogy íróink nagy része nyomorog és

Orbán Gábornak tisztos tanári fizetése van.

Az akadémiának ezen cselekedetével is sikerült eljárnia az amúgyis gyengén megnyilvánuló közbizalmat. Nem marad más hátra, mint hogy az akadémia vezetősége lemond és átengedi a helyét azoknak kik erre tudásuknál és nem politikai pártállásuknál fogva hivatottak. (b. m.)

Cseh tőke Szlovénzkón.

A Nové Čechy (Új Csehország) c. nívós, haladó irányú kultúrpolitikai folyóiratban a szlovénzkói problémáról Štefan Stein tollából cikk jelent meg. A cikk főképpen három problémakomplexummal foglalkozik, rövid tartalmát az alábbiakban adjuk.

Először: az egész szlovénzkói pénzügyi kereskedelem a cseh tőke uralma alatt áll. Mivelhogy a szlovénzkói ipar 80 százalékban bankhitellel dolgozik, a cseh tőke kénye-kedvére van kiszolgáltatva. A cseh bankok ipari koncernjei könyörtelenül amputálják le a szlovénzkói vállalatokat, ami által a munkásság elveszti egyetlen keresetforrását. Pedig a sovány talajú hegyvidékeken a munkásság fele iparból — főleg faiparból — él.

Másodszor: a kihitelezési kamatláb Szlovénzkón jóval magasabb, mint a történelmi országokban. — Amíg Csehországban az adós legfeljebb 8 százalékot fizet, Szlovénzkón 10—14 százalék a normális kamat. Azok a vállalatok, melyek ezt az óriási megterhelést egyáltalán kibírják, az óráért 1.30—1.75 K-ra csökkentették. Meg kell még jegyeznünk, hogy a munkások még ezen minimálisan alacsony órabér mellett is csak felváltva dolgoznak: egy hét munka, — egy hét kényszerhenyélés.

Harmadszor: a Kassa-oderbergi vásút területén levő 177 iparvállalatból 136 nem dolgozik, azért, mert elvesztették nélkülözhetetlenül fontos

magyarországi piacukat. Csehországba nem tudnak semmit sem eladni, s a magas vasúti tarifák miatt a Morván túlra még csak fát sem lehet szállítani. Ungvárról Mährisch-Ost-rauba Lengyel országon keresztül olcsóbban lehet fát szállítani, mint a Kassa-oderbergi vasúton.

Az eredmény: éhség, munkanélküliség, szélsőségekre való hajlandóság és főképen a csehek iránti gyűlölet növekedése.

A nagy port felvert cikket Zdeněk Smetáček a Čin (Tett) c. hetilapban következőképpen kommentálja: Ez tehát a cseh-rezsim igazi eredménye Szlovenszkón, ami nyilvánvalóan »némileg« különbözik a hivatalos propaganda rózsaszínű festményeitől. Ez az oka annak, hogy oly gyakran ropognak a csendőrfegyverek a szlovák falvakban. A banktöke Szlovenszkón a csehszlovák állam eszme ellen dolgozik. Vagy talán a csehszlovák állameszme csak eszköz a tőke kezében? — Vigyázat, hogy az államalkotó ütközetet Szlovenszkón teljesen el ne veszítsük. — Ehhez nem kell kommentár.

Wagner Richárd 1813—1883.

A művelt világ nagy emberi léleknek hódol, a 19-ik század legkimagaslóbb művészszenije, Wagner Richárd halálának 50 éves évfordulójára.

Koncerttermekben, operaházakban wagneri ritmusok zúgnak, interpretálják az elmúlt bayruthi mester műveit.

Mozgalmas élete (született 1813-ban Lipcsében) hasonlított a mi sorsunkhoz. Ifjú, aki reformtervvel, újításokkal ostromolja a társadalmat művészeszméi elismeréséért, ez volt Wagner.

Érvényesülésének első helye Würzburg, Riga, Königsberg, ahol a szin-padi zenekart vezényelte. Utána Párisban élt nagy anyagi gondok között, itt írta a Rienzi c. operáját, amit

először Drezdában adtak elő. Rienzit követte a Bolygó hollandi, Tannhäuser. Udvari karmesterré nevezték ki, de állását »társadalomfelforgató eszméi« miatt ott kellett hagynia. Külföldre menekült. Száműzetésben szerzette Lohengrint, 1862-ben visszatér Németországba, s II. Lajos bajor király (anyagi támogatásával belekezdhetett nagyszabású terveinek a megvalósításához. Egymás után komponálja Trisztán és Izoldát, Nürnbergi mesterdalnokokat, Niebelungok gyűrűjét (mely 4 részből áll: Rajna kincse, Walkürök, Szigfrid és Istenek alkonya). Ezalatt felépül a bayruthi színház, teljesen wagneri elképzelésben s itt adták elő utolsó operáját a Parsifált.

1883-ban helyezték bayruthi földbe korának legzseniálisabb hatású komponistáját. Lelki elmélyüléseiben feljutott az individuel tehetség felső útjára, honnan a belső harmónia birtokában örök átérzéseket juttatott a világnak. Zenében a legnagyobb formaképző. Drámái kiemelkedő eseményeihez kapcsolja a megdöbbentő lelki helyzeteket s a muzsika, ahol az esemény megrázó ereje megszűnik, továbbvezeti az érzést a psiche legszenzitívebb pontjain. Drámái úgy épülnek fel, mint építészeti remekművek, értelem és érzélem egymásra simulnak, emlékednek súlyednek a szin-padi jelenetek hatása alatt a Leit-motivok összeforrasztják az egybe-tartozó részleteket.

Az ilyen összhangot csak az tette lehetővé, hogy Wagner drámáinak irodalmi részét saját maga szerzette, »összművész« volt.

Wagner romantikus individualista s hogy ilyenén fejlődött a koron kívül túldifferenciált lelkivilágának tudható be. Túldifferenciált lelki koncepciói viszont oly abszolút magasságra helyezték, hogy oda őt csak a kiválasztottak tudták követni.

Estók Gyula.

Nincs magyar sajtó!

Azt mondják, hogy éveink a hangoskodások évei és a tömegre csak előszóval lehet ma hatni. Lelketlen demagógok milliókat örjitenek meg és ennek folyománya a sajtó letőrése.

A hírszolgálat tökéletes. A rádió félóránként röppent világgá minden nagy jelentőségű világeseményt és az újságok nem képesek, — újságokkal előállani. Amíg egy újság eljut odáig, — addigra Szlovenszón már egy kisvárosi pletyka sokkal érdekfeszítőbb. Mert, hogy részünkre Szlovenszón a világ, az egyszer s mindenkorra tagadhatatlan.

Mi szlovenszóniak vagyunk és független sajtóért harcolunk. Először is, hogy ne lássunk laikusoknak, — kormánytól és pártoktól független sajtót akarunk. Sajtót, mely helyettünk megrágja az eseményeket, céljainkért küzd, érdekeinket védi és egy világnézet becsületes szolgálatában áll, akár üzleti alapon is.

Az ember csak azt kéri, amije nincs és mi a csehszlovákiai magyar sajtóra rá vagyunk utalva. Nem élhetünk nélküle, mert csak ő képes a mi bajainkkal foglalkozni. Ezt a szerepet nem töltheti be se a belöldi idegennyelvű sajtó, se a magyarországi, mert a mi sebeink csak nekünk fájnak és nem képes átérezni azokat senki, csak mi magunk. A magyarországi és a kisebbségi magyar útja ma nem egy út és aki gazdasági kérdésekhez ért, annak ez természetesnek tűnik. Noshát, szükségünk van csehszlovákiai magyar sajtóra, mert hírlapjaink nem elégítik ki igényeinket és egyenként ezt azért nem akarom igazolni próbálni mert konkolyhintésnek látszanék és azt izléstelennek tartom. De vállalom írásom következményét és az egyéni különvélemény jogán, most elég alkalmas fórumon (A Jövő célja: az

első szám vezércikke) ki is pakkolok vele. A csehszlovákiai magyar sajtót (mely szónak nálam tartalma és értéke van) politikai hajcsárok kizsákmányolták teljes egészében. A csehszlovákiai magyar sajtó munkása ma közönséges kuli és kizsákmányoltja mindenkori alkalmaztatójának. Ez a politikai kuliség újságírórendünk erkölcsait alapjaiban rendíti meg, és egyenes következménye mindenesetre a bizalom megszünte.

Politikai sajtónk szolgai munkát végez és így igazán nem lehetünk vele megelégedve — és hogy mivelődi mennyire kulik, azt legjobban a Masaryk Akadémia legutóbbi ülésének döntése bizonyítja.

Ebben a minket fájdalmasan érintő korrupcióban, gyenge vigasz számunkra, néhány hetilapnak önzetlen munkája valamely világnézetért és ennek lehetősége egyedül abban relik, hogy nem hivatásos zsurnaliszták szerkesztik. Néhány szlovenszóni magyar hetilap az alapja a szükségszerűleg életrehívandó független magyar sajtónak Csehszlovákiában. Ez fogja szerkesztőinek megadni a lehetőséget szabadságot. Ez fogja csak szolgasorsából kiemelni az újságírókat és ez fogja rehabilitálni a tekintélyét veszített publicistát.

Nagyon homályosan fejezem ki gondolataimat. mert nálunk a sajtó, — az más. Ellenzéki pártjaink egyoldalú játékot űznek contra omnes és önmagukat járatják le. Ez nem rekriminálás, hanem vágy a tisztulás után és ha valaki folytatni meri elmékedéseimet, akkor én ki akarom venni a részem a csehszlovákiai magyar sajtó dzsungel megtisztításában.

Stössel Imre.

A csehszlovák exportpolitika csődje.

Az 1932. év arról nevezetes Csehszlovákia külkereskedelmének történetében, hogy az u. n. kereskedelmi mérleg először végződött passzívummal. 8.155,2 millió Kč behozattal szemben 7.399,4 millió kivitellel áll. A passzívum létezése nem volna aggasztó, ha ahhoz több kellemetlen mellékkörülmény hozzá nem járulna. A legkinosabb tény a külkereskedelmi forgalom — főleg a kivitellel — visszaesése. Az elmúlt évben a behozatal 32 % -al, a kivitellel pedig 40 % -al csökkent.

A kivitellel visszaesését ábrázolja az alábbi táblázat. A kivitellel értéke:

1929-ben	20.499 millió
1930-ban	17.474 millió
1931-ben	17.149 millió
1932-ben	7.399 millió Kč

volt, tehát 1932-ben az 1929. évi kivitellelnek alig 1/3 részét sikerült külföldön elhelyezni. Mindent csak áreséssel magyarázni naivság, mert az áresés főleg nyersanyagokban és élelmiszerekben következett be, mely áruk nagyobbára a csehszlovák kereskedelmi mérleg behozattali oldalát alkotják. A kivitellelre kerülő készáruk áresése jóval kisebb volt, mindazonáltal a kivitellel mégis jobban csökkent, mint a behozatal.

Országok szerint Csehszlovákia kivitellelnek visszaesése 1929 óta a következő képet nyújtja. (A kivitellel visszaesése százalékban):

Magyarország 84,7, Lengyelország 78,4, Egyiptom 77,2, Görögország 76.—, Anglia 72,1, Trieszt 72, Dánia 70,2, Németország 70.—, Románia 67.—, Ausztria 65,3, Bulgária 65,2, Olaszország 65.—, Hamburg 64,8, Jugoszlávia 64,5, Egyesült Államok 64,3, Brit India 63.—, Brazília 61.—, Argentina 60.—, Svédország 54.—, Oroszország 53.—, Ausztrália 52.—, Hollandia 46,8, Norvé-

gia 45.—, Svájc 44.—, Belgium 38, Kanada 31.—, Spanyolország 20.—, Törökország 36.—, Délafrika 35.—, százalék.

Csehszlovákia kivitele tehát, az 1929-el szemben 1932-ben 14 százaléggal Franciaország kivételével (ahol lék többletett ért el), irányuljon az bármelyik országba, az utolsó három év alatt katasztrofálisan visszaesett.

Ebbe a csöppet sem irigylendő helyzetbe Csehszlovákia a saját hibából került. A vámszerződés erősza- kos fölbontása, a drága vasutipari fák, a magas bankkamatláb, az antizsociális adórendszer okozták azt, hogy csehszlovák termelés külföldön nap-nap után versenyképtelenebb lesz, s piacairól lassan, de biztosan csaknem teljesen kiszorult.

Meghalt John Galsworthy.

A nagy angol régény és drámaíró, a »Gentleman-Poet« ahogy őt honfitársai hívták, január 31-én dél előtt visszaadta nemes lelkét az Urnak. Halála alkalmából a kisebbségi magyar ifjúság nevében mi is meg- hajtjuk az elismerés és részvét zászlaját a magyar nemzettel nagy barátjának ravatala előtt.

Galsworthy 1867-ben született Combee-ban. Apja jómódu ügyvéd volt és fiát utódjául szánta. De ő, habár a jogot elvégezte, semmi hajlandóságot nem érzett a polgári pályára iránt. Egyetemi tanulmányai után hosszú utazásokat tett és csaknem az egész világot bejárta. 1896-ban végleg Angliában telepedett le, s ekkor választotta az írói pályát. A világháború kitörése után Galsworthy az egész világra kiterjedő akciót indított: megalapította a Pen. clubot, melynek célja a kultúra eszközeivel a népek közötti megértés terjesztése, s a harc, a háború, a gyűlöletatmoszféra ellen. — 1932-ben neve a Nobel díj elnyerésével az egész világon ismertté vált.

A hatalmas összeget kitevő irodalmi nagy díjat teljes egészében a Pen-clubnak adományozta.

John Galsworthy — Bernard Shaw által háttérbe szorítva — meglehetősen későn tett a megérdemelt hírnévre szert. Európában csak lassan terjedtek el művei, amit főleg avval magyarázhatunk, hogy mindent angol szemüvegen keresztül látott, s hogy úgy drámái, mint regényei, főleg a Szigetország népének voltak szánva.

Galsworthy, — Shaw-val ellentétben — a tömegízlésnek soha sem tett koncessziót. — Legnagyobb erőssége költőiesen elbájoló és hírlapírószerűen könnyed stílusában rejlik. Tolla alatt az általa elképzelt személyek szinte életre kelnek, olyan valóságossággal vannak megrajzolva.

Minden művében bizonyos társadalomjavító és erkölcsnemesítő tendenciát találhatunk. Így a »The Justice« (Az igazságszolgáltatás) című drámájában kikel a magánzárka barbarizmusa ellen. A darab hatása leírhatatlan volt, úgyhogy az angol hatóságok a közvélemény nyomására a magánzárkák alkalmazását tényleg beszüntették. »The Society« (A társadalom) című vígjátékában nyíltan a zsidóság mellett foglal állást, s ki-pelengérezzi az antiszemitizmust. »The window« (Az ablak) c. regénye a háborúban meggazdagodott parvenű polgárság szalonbolsevizmusának a remek karikatúrája. A szökés (»The flight«) c. művében a polgári társadalomnak a szökött fegyencről való, szinte farizeusi félelmét ecseteli. »The Sensation« c. színműve a zugsajtó és a zugdetektívek a halottkémkedéstől az élő vádlott becsületének megsemmisítéséig terjedő szenzációhajhászatát ostromozza. Írói működésének tetőpontja a minden kultúrnyelvre lefordított »Forste Saga«.

Galsworthy műveivel Angliát mondhatni csaknem forradalmasította s sokban hozzájárult a társadalmi

bajok feltárásához. Élete egy nagy küzdelem volt: az igazság és a toll gyenge fegyvereivel bátran szembe szállott a hazugság és az önző érdekek túlereje ellen. Az egész világ tisztelte és szerette ezt az önzetlen, soha meg nem alkuvó, talpig becsületes purifikátort. Halála az egész emberiség nagy vesztesége.

John Galsworthynak csak a teste halt meg, nemes szelleme műveiben örökké élni fog.

A hadiipar, pénz és pacifizmus.

Lehmann-Russbüldt utolsó prágai fölolvadásán elmondta, hogy mi módon gáncsolta el az amerikai hadfelszerelési érdekeltség a genfi leszerelési konferenciát. De később a gyarak nem fizették meg a bérencüknek a kialakított összeget, az beperelte őket és így minden a napvilágra került...

Most újabb érdekes hír érkezett. A *Journal de Genève* ismert pacifista lapról van szó. A pacifizmus egyik kimagasló vezéralakja: Romain Rolland is gyakran írt a hasábjain. — Ugyancsak a *Journal de Genève*-ben jelent meg 1914. szeptember hó 15-én »Harci zaj fölött« c. híres cikke, mely miatt őt a hazafias francia társadalom csaknem kiközösítette. — Noshát ezen lapnak február 1-től új főszerkesztője van. A *Populaire* című párisi napilap információi szerint bizonyos a Schneider-Creuzot féle francia hadiiparkoncern közelébe tartozó egyének összevásárolták a lap részvénytöbbségét. William Martin a lap eddigi főszerkesztője nem volt hajlandó magát és elveit eladni, s ezért távoznia kellett. Így győzte le a hadiipar pénzé a *Journal de Genève* pacifizmusát.

Szerencsére vannak még Európában háborúellenes erők, amiket a hadiipar nem tud és nem fog tudni megvásárolni.

A kapitalista tervgazdaság.

Főlöszlegesen ma adatokkal alátámasztani, hogy a kapitalista termelési rendszer válságba jutott. Máskor is voltak már válságok, mert hiszen ezek a kapitalista termelési rendszer velejárói, de ezek közül egyik sem érte el azokat a méreteket, amelyeket a mai válság öltött.

A mai termelési rendszer hívei kézzel-lábbal igyekeznek kímászni ebből a bajból, de eddig még nem sikerült nekik, legujjabban, orosz mintára »tervgazdálkodás« által akarnak a bajon segíteni.

Lássuk hát, mi az a tervgazdálkodás!

Nagyon jól tudjuk, hogy a tőkés termelési rendszert a profit utáni hajsza jellemzi. A tőkés nem azért termel, hogy szükségletet fedezzen, hanem azért, hogy magának minél nagyobb hasznot biztosítson. Hiába hangoztatja Bat'a »náš zákazník, náš pán« — ami vevőnk a mi urunk — ez csak frázis, Bat'ának és vele együtt a többi nagytőkésnek egyetlen érdeke: a profit. Csakhogy a fák nem nőnek az égig, de nemcsak a fák, hanem a profit sem s éppen a profit lesz az, amely a kapitalizmust megdönti. Amikor a kapitalista vad hajszában a megváltó profitért küzd, üzemeit a technika haladása és a konkurencia nyomása következtében, agyonracionálizálja, nem veszi észre, hogy maga alá vágja a fát; nem látja, hogy bérredukciókkal, elbocsátásokkal, csökkenti a nagy tömegek vásárlóképességét ezzel a fizetőképességű piac felvevőképességét; beáll a relatív túltermelés, a munkanélküliség, a krízis és a nyomor.

A kapitalisták által, a krízis csökkentésére, igénybe vett eszközök sora csődöt mondtak. Nem használnak még a terror se. A válság és vele együtt a nyomor föltartóztathatatlannál halad.

Most a kapitalista tervgazdálkodás

van soron. Látják, hogy az oroszok milyen fantasztikus eredményeket értek el, megpróbálják ők is! Csakhogy elfelejtik, hogy a Szovjetunióban szocialista tervgazdálkodás van, amely lényegében különbözik a kapitalista tervgazdálkodástól.

Alapvető ellentétekről van itt szó. Egy szocialista társadalomban azért termelnek, hogy a közszükségletet minél nagyobb mértékben kielégítsék, hogy az életstandardot minél magasabb fokra emeljék; — míg a kapitalista termelési rendszerben azért termelnek, hogy minél nagyobb profitot sajtoljanak ki.

Hiába fogna össze a kapitalisták kisebb-nagyobb csoportja, az említett oknál fogva meg kellene buknia, amint ezt a trösztök példája is igazolja. Nagy különbség van egy olyan tervgazdálkodás között, melyet a dolgozók állama egységesen irányít és egy olyan között, melyet a kizsákmányolók kisebb-nagyobb csoportja irányít, önéloktól vezetve, és amely nem terjed ki az összes termelési ágra.

No és még valami! A Szovjetunióban a dolgozók szocialista állama épül. Ha eleinte a nélkülözés és nyomor érezhetőbb formában jelentkezett is, mindig meg volt a remény, hogy egy jobb jövő érdekében van ez így. Ma a Szovjetunióban minden dolgozót egy hatalmas belső erő hajt, egy erő, amely a tempót diktálja, mely minden ellenállást leküzd, mely az ötéves tervet négy év alatt valósította meg, egy erő, mely nem más, mint a szocializmusba vetett hit. A Szovjetunióban minden dolgozó tudja, hogy elsősorban a közért — tehát végeredményben magáért is — dolgozik. Meg van benne a munkaöröm és tudja miért és kiért dolgozik!

Ezt a faktort hiába keresnénk a kapitalista termelési rendszerben: dolgozó munkánál. Egész természetes,

a munkát szükséges rossznak tekinti; nem is tekintheti másnak mert hiszen hogy hiányzik nála ez a tényező. A munkája valódi ellenértékét nem kapja meg.

Röviden: tervgazdálkodás, mely közszükségletet akar tervszerűen kielégíteni csak egy szocialista termelési rendben lehetséges, ahol a termelőeszközök köztulajdonban vannak és ennek következtében tökeakkumuláció — egyeseknél — lehetetlen, ahol mindenki közvetve vagy közvetlenül élvezzi munkájának gyümölcsét. Egy kapitalista tervgazdálkodás, amely ilyen alapon lenne felépítve, már nem lenne kapitalista, hanem szocialista tervgazdálkodás!

Kapitalista tervgazdálkodás szocialista alapon — azaz ha a magántulajdon fennmaradna, a termelőeszközök nem lennének társadalmiak: — fából való vaskarika! N. Gy.

918.000 munkanélküli!

Januárban újabb 119.000 dolgozó vesztette el kenyerét Csehszlovákiában és a munkanélküliek száma március elsején elérte a 918.000-et.

A munkanélküliség nagymérvű emelkedését híven jellemzi az alábbi kis epizód. Lapunk januári számában a decemberi adatok szerint 600.000 munkanélkülről számoltunk be. Rajtunk kívülálló okokból januári számunkat kissé megkésve (1. helyett 18-án) tudtuk csak kiadni. Mire lapunk megjelent, már 746.000 munkás állt kereset nélkül.

A sajtó véleménye szerint a mostani rekord egyben a munkanélküliség kulminációját jelenti, mert a tavaszi szezon, az építkezések, s a nagy állami beruházások szükségszerűen a munkanélküliség csökkenését fogják okozni. — Mi nem osztjuk az optimista véleményt. Meglátjuk, kinek ad igazat az idő.

A szlovák politika tévutai.

A szlovák autonómista politika az igazi szlovenszkói érdekek nagykoncepcióju felismerése helyett a kicsinyességek mellékvágányára tévedt. — Nem veszik észre a valódi szlovenszkói sorsproblémákat, amilyenek például a vasúti tarifa és hitelkamatlábak csökkentése, a normális külkereskedelmi viszonyok helyreállítása főképpen Magyarországgal szemben, — stb., stb.

Egyesek e helyett feliratkérdéseket helyeznek előtérbe (»El kell tűnnie Iglóról, Eperjesről a magyar föliratnak, hogy a város szlovák jellege kidomborodjon«) és Slovenská Liga terrorakciók rendezésével vélik szolgálni a szlovák nép érdekeit. Mások pedig »aktuális« nyelvi kérdésekkel foglalkoznak (pl. Martin Kukučín noveiláinak nyelvezetét akarják átformálni), vagy »nagyfontosságú« felekezeti vitákat folytatnak és így tovább. A valódi létproblémák és a kenyérkérdés senkit sem érdekelnek.

A prágai centralizmus csatlósai és a cseh fináncnöke ügynökei ügyesen keverik kártyájukat, s alapos munkát végeznek. Divide et impera elv alapján megzavarják a szlovák közélet vizét, hogy azután minél jobban lehessen a zavarosban halászni.

Milliók jövedelmek.

A csehszlovákiai jövedelemadó kimutatás szerint 326 személynek van egy millió koronán felüli évi jövedelme. Éspedig ebből:

195 személynek 1—2, millió,

67 személynek 2—3 millió,

40 személynek 3—5 millió,

24 személynek 5 millión felüli évi jövedelme van. Ezek a meglepően kis számok jellemzők a mai adómorálra. Érdekes volna a tényleges jövedelmek összeállítása, ami természetesen a mai viszonyok között lehetetlen.

Gruppi Universitari Fascisti.

Az olasz egyetemi hallgatóság hivatalos szervezete október közepén megtartott kongresszusának záró jelentése szerint a X. év végén (október 28-ikán zárják a forradalmi évet) 57.976 tagja volt. Az elmúlt évvel szemben 11.620 taggal szaporodott dacára annak, hogy az egyetemi-jelleggel bíró középkiskolák tagjait csak korlátozott számban veszik fel.

Az olasz egyetemi hallgatóság nagy része tiszteletbeli hivatalokat tölt be az közigazgatásban, államiszindikátusokban, közhivatalokban, politikai párttitkárságokban, a Fasci Giovannilénál stb. Ezenkívül még számos más helyen dolgoznak karöltve az öregekkel.

Csehszlovákia — Európa legdrágább állama.

Wagemann professzor, a Vierteljahrhefte für Konjunkturforschung-ban érdekes statisztikát közöl a fontosabb európai államok nagykereskedelmi indexéről. Az index 1932. októberéhez van összeállítva és alapul az 1913 év szolgál (1913: 100).

Csehszlovákia	100
Ausztria	98
Svájc	95
Németország	94
Franciaország	84
Olaszország	83
Norvégia	79
Dánia	78
Hollandia	77
Belgium	77
Svédország	72
Spanyolország	72
Anglia	71
Lengyelország	70
Magyarország	64

Csehszlovákia vezetőhelye ebben a statisztikában egyáltalán nem mondható díszesnek, mert kitűnik, hogy Európa legdrágább állama.

A kompromisszum erkölcsisége.

címen értékes fejtegetés jelent meg a Přítomnost 1933. 6. számában. A cikket érdekessége miatt az alábbiakban kivonatossan közöljük:

Egy fiatal angol a revíziós mozgalomról és a középeurópai határok megváltoztatásának szükségességéről folytatott beszélgetés közben a következőket mondta: »Mi nyugateurópaiak a békekötés alkalmával hibákat követtünk el. Nem ismertük eléggé a középeurópai gondolkodásmódot. Önök középeurópaiak, ha valamilyen követelményük teljesítését akarják elérni; kétszerolyan igényeket támasztanak, előre számítva arra, — hogy a kívánalmaknak csak a fele fog beteljesülni. Így pl. Önök csehszlovákok Szlovenszkból nagyobb részt kértek, mint amennyit tulajdonképpen kapni akartak és sajátmaguk voltak legjobban meglepve, amikor — nem ismerve az Önök tárgyalásmódját, — tényleg annyit kaptak, — amennyit kértek.«

Az államok emelik a vámtarifákat, nem azért, hogy csak emeljék, hanem azért, hogy újbóli leszállításuk által bizonyos előnyöket érjenek el. A pénzügyminiszterek, mint az államháztartás stabilizálásának elkerülhetetlen előfeltételét, az állami alkalmazottak fizetésének 15 százalékos általános leszállítását kérik, azért, — hogy 10 százalék fizetés csökkentést érjenek el, aminél többet nem is akartak. Hasonlóan van a dolog más politikai és adóügyi indítványokkal is. A bíróságoknál 20.000 K kártérítést kérnek és a 2.000 koronában megalkudott összeg, mint siker tűnik fel, mert maximum 1.000 koronára számítottak. A pályaudvar várótermében 4 koronát kell a bosnyák késéért igényünk, ha 10-et akarunk érte adni.

A kompromisszum elve mindenütt érvényesül, a bérmozgalmakban, a kormányban, a diákegyesületekben, a házbéralkunál, úgy belföldön, mint külföldön.

Az adófizető 200.000 K évi jövedelemből 150.000-et vall be. Az adóhivatal úgy gondolkodik: »ha 150.000-et vallott be, legalább 200.000-et kellett keresnie« és az adót 200.000 korona jövedelem után veti ki. Eddig nem volna még baj, de ha az adófizető körmönfontabb és pláne ha lelki ismeretlenebb, csak 100.000-et mond be, hogy az adót csak 150.000 korona után vessék ki. Ez így halad addig, amíg az adóhivatal rá nem jön az ügyre és nem emeli a »becsületességi kreficienst«. De mi történik a becsületes adófizetővel, aki bízik az adómorálban és tiszteli »az igazság győz« jelszót? Beismeri a maga 200 ezer koronáját és fizethet adót 250 ezer korona után, mivelhogy »biztosan többet keresett, mint amennyit bevallott«.

Örvendetesen terjed a kompromisszum használata a polgárság azon részénél, amelyik saját bőrén érzi a devizabizottság »áldásos« működését. Ha az annakidején külföldön vásárolt gépe kijavítására 12 különleges csavar behozatalát fogja kérni, csak 6 csavart fognak Önnek engedélyezni, mert feltételezik, hogy megegyezzen annyit kért, mint amennyire szükség van, azért hogy annyit kapjon, amennyit akar. Tehát, ha a külföldről 20 kiló súlyu bronzszobrot, vagy Mózes 5 könyvét akarja behozni, kényeztessen meg 40 kiló szobor, illetve 10 Mózes könyv bebocsátását, nehogy Önnel is megtörténjen az, hogy behozatali engedélyt 10 kiló súlyban csak a szobor felére kap és Mózes 5 könyvből csak az első két és fél kötetet engedik be.

Az infláció a pénz belső értékét és vásárlóerejét csökkenti. A kompromisszum erkölcsisége — nemcsak az

adott szó értékét és tartalmát teszi nevetségessé, hanem aláássa a jogi elvekbe, s az állami hivatalokba vetett bizalmat is.

Szovjetország és a szerzői jog.

A Szovjetunió nem ismerte el a bérni megegyezést, s csekély kivétellel nem fizet honoráriumot az idegen írók lefordított és Oroszországban kiadott művei után. Szerzői tiszteletdíjat csak a balfronthoz tartozók, vagy a kimondott proletár írók kapnak. — Főleg a német szerzőket éri ezáltal jelentékeny kár. K. Werner adatai — (Vossische Zeitung 1933. 11. 5.) szerint az utolsó öt évben kb. 2000 német könyv fordítása jelent meg a Szovjetunióban. Ezen művek gyakran óriási példányszámot érnek el.

Az oroszok Berlinben megalapították az Institut für Auslandsbibliographie-t, melynek célja a szovjet sajtót és könyvkiadókat tájékoztatni a külföldi könyvpiac ujdonságairól. Ez az intézet az új kiadványokat lehetőleg ingyen igyekszik megszerezni, avval, hogy azokat az Inostrannaja Kniga c. folyóiratában ismertetni fogja. Az Inostrannaja Knigában megjelent cikkek egyben minden nagyobb költség nélkül tájékoztatják az orosz hatóságokat és kiadóhivatalokat a lefordításra érdemes könyvekről.

A szovjetet főleg a technika és az orvostudományok érdeklik. A lefordított művek fele (kb. 1000) ezen két szakmából kerül ki. Erősen képviselve van még a közgazdaságtan, természettudományok, fizika, kémia és matematika. A kiadott 2000 kötetből tehát mintegy 1500 tudományos tartalmu. A szépirodalom 500 munkával van képviselve, melynek legnagyobb része (kb. 400) szociális telítettségű irányregény.

Érdekes megfigyelni a kiadott művek példányszámát is. A Springer féle

Technikai kézikönyvet Moszkvában 40.000 példányban nyomtatták ki. — További 60 technológiai tanulmány 10.000-es példányszámban jelent meg. A földművelési és orvosi szakkönyvek 5—20.000 példányt érnek el. A regényeket is szokatlanul magas példányszámban adják ki: így pl. Klabund: Borgia 120.000, Grünberger: Brennende Ruhr 50.000, Speyer: Kampf der Tertia 70.000, Polenz: Brüttnerbauer 50.000, Heye: Meine Brüder 75.000 példányban jelent meg.

A szovjetkormány törekvése határozottan (dícséretre méltó, mert a széles néprétegek kultúráját értékes regények és szakkönyvek tömeges kiadása határozottan emeli és olcsó pénzért sokoldalú művelődésre is alkalmat nyújt. Azonban a honorarium megtagadását, illetve annak bizonyos pártkulcs szerint való kiméresét nem helyeselhettük. A Szovjetnek tudnia kellene, hogy a mai írók és tudósok nagyrésze nem él valami fényes anyagi viszonyok között, s így a jólétezett munkáért járó tiszteletdíj megtagadása nagy igazságtalanság.

Az objektivitás szempontjából megjegyezzük, hogy evvel szemben, az európai államokban szintén rengeteg orosz és ukrán művet fordítottak le és adtak ki, anélkül, hogy íróiknak bármilyen tiszteletdíjat fizettek volna. Tarthatatlan állapot az, hogy valaki munkájáért megnekapja a megérdemelt munkadíjat.

A politikusok és a közgazdaságtan.

A politika nem tudja követni a technika fejlődését, nem tud gondoskodni szociális vagyoni és jövedelemelosztásról. A politikusok nem sokat értenek, vagy inkább nem akarnak érteni a közgazdaságtanhoz, nálunk sem, máshol sem. Meg is látjuk ez az általuk kormányzott államokon.

Csehszlovákia gazdasági életét is a dilettáns politika irányítja. S az eredmény? Ne is kérdezzük. Munkanélküliség, »túltermelés«, exportkudarc, stb. Egy példával illusztráljuk a helyzetet: dr. Karel Kramář, a nemzeti demokrata párt vezére, a Národní Listyben újévi cikket írt a gazdasági élet valószínű fejlődésirányairól az 1933 évben. A cikkel nem kívánunk foglalkozni, csak egy mondatföredéket ragadunk ki belőle; »*ha a természet általános rossz terméssel nem segítené...*« Szóval a jóterméstől, a gabonabőségétől mentesen meg az Isten minket... A jó termés tehát, a liberális politikus szerint átok, s a megváltást a hiánytól, a nélkülözésektől a drágaságtól várja. Természetesen, hiszen ha sílány a termés, a kisparasztnak saját szükségletén kívül alig jut vetőmagra; nem tud tehát konkurálni. Annál zsírosabb árat érhet el majd terményeiért a maradékbirtokos, amely társadalmi réteg gondjait úgylátszik dr. Kramář olyannyira a szíven viseli. Még jó, hogy az amerikai farmerek jólbevált receptjét nem propagálja az illusztris pártvezér, s nem ajánlja, — hogy mi is a tengerbe, illetve tengerhíján mondjuk a tatrai Tengerszembe, dobjuk fölös gabonánkat.

A liberalizmus s a politikai dilettantizmus zsákutcába jutott. Nem talál kiutat a mai vigasztalan gazdasági helyzetből. Nem is fog találni addig, amíg erkölcsi alapra nem helyezik az állam kormányzatát, amíg a törvényhozóink a kevés számú egyedek túljólétéért földáldozzák a nagy néptömegek érdekeit, s amíg a parlament szellemi és erkölcsi szintje, gazdasági tudása nem lesz kielégítő.

Szerezzen egy előfizetést!!!

KRITIKAI SZEMLE

Axel Mirnthe

Sanc Michele regényét az elmúlt irodalmi év legmonumentálisabb alkotásának ismerték el világszerte. — Csakugyan monumentális regény! A monumentalizált felvágás, nagyképűsködés, krakélerkedés és maykárolyoskodás, a tudományos sznobizmus és donkizotizmus regénye. Önéletrajzregény, melyben az olvasó számára kitűnik, hogy a főhős elsőrendű írótehetség (regényéből tömegével merithetők a jobbnál-jobb novella-témák), kiváló turista és csúcsmászó, ügyes társalgó, előkelő körök és gróf-nők kegyeltje, szerencsés világfi, amellettt önfeláldozó segítője szegényeknek, betegeknek és nyomorgóknak, korának egyik legnagyobb humanistája (aki ugyszólván egymaga merte végigküzdeni a rettenetes kole-rajárványt, minden veszélyben kéznél, anélkül hogy önmagának bármi baja is lett volna, sőt rablógyilkosokkal hált elhagyatott zúgokban); mint orvos sokszor a legnagyobb halálvesze-delemben, megmarva veszett embe-rektől, hogy végül korának leghire-sebb, legkiválóbb pszichiáttere, Char-cot tanítványa, messze felülmulva mesterét. És itt álljunk is meg. Mert ez aztán ugyancsak érdekes kell hogy legyen. Végre megtudtunk valamit művészetének nagy titkairól. Nem, nyájas olvasó, ha ezt vártad, akkor pláne csalódnod kell! Az író egyet-legen. Végre megtudtunk valamit mikor egyik páciensével sikerült elhi-tetnie, hogy coitise van. Ugy bi-zony ennyi az egész! Nem akarjuk ezzel éppen sarlatán voltát feltételez-ni, de akkor mégiscsak másképp is igyekeznie kellett volna elhíttetni ve-lünk tudását; mintsem folytonos ön-magasztalással. (Általában bizonyko-dásaival nem mindig szerencsés: a

szfinksz- és manó-jelenet lagerlöff selmás kéjének szimbolikus mágikus realitását a valószerűségnek a nevet-ségességig való hajtogatásával sok-kal kevésbé sikerül velünk elhítet-nie, mint Kassák Lajosnak, mikor mondta: »En Kassák Lajos vagyok és fejem fölött elrepül egy nikél szá-movár.« Igaz, elismeri, hírnevének alapja merőben az, hogy — bár sze-gény ő nem tehet róla (s ezt is ő mennyit hangoztatja) — Fortuna kü-lönös kegyeltje. Micsoda émelegős szerénytelenség még ebben a sze-rénykedésben is! Mindez az olvasót talán nem is izgatja; legfeljebb a lélekelemzőt, aki hasztalan igyekszik a háttérben a jelenségek lélektanio-kát, a kisebbértékűség érzését az em-berben megtalálni; aki ép a tout comprendre c' est tout mépriser elvét veti el. Ugyszintén nem tűnik fel az olvasónak bizonyára az sem, hogy ez a nagy lélekkutató és lélekismerő milyen bizonytalanul torpan meg a lelkivilág legmélyebb problémájának freudi pánszekszualizmusra) a nemi, (Istenments! nem gondolunk itt a szerelmi élet problémájának, a má-sik nemhez való viszonyának bonco-lásától. Mintha egyszer már-már mer-szet vett volna, hogy elemezze a szerelmi érzést is, amikor egy ügyet-lenül inszenzált bagoly-huhogás men-ti ki a kinos helyzetből. És mintha itt bujna ki a gondosan takargatott lóláb. Legalábbis erősíti gyanunkat a homoszexualitás gide-i dicsőítése. Rosszmájú mindenáron — akadémikuskodásunkkal nem is annyira a művet, mint inkább az embert elemeztük, kritizáltuk. Ám ne feledjük, hogy ezt az embert — nagyszerű emberi, írói orvosi tulajdonságait és képességeit

— velünk megismertetni volt ennek az önéletrajznak határozott célja. Mennyire így van ez, bebizonyult akkor is, mikor az író, regényében — szerinte talán mégse eléggé — bizonygatott állatszeretetét a való életben is úgy akarta igazolni, hogy művének óriási bevételét állatvédelmi célokra testálta. — Ennyit — mondjuk — inkább az emberről. A műről, annak csodás gondolatairól — különösen halálra-életre, az állatok lelkivilágára vonatkozólag — kritikák tömege amúgyis elégett áradott.

Mikola Gyula szerzői estje.

Február 21-én az Odborovy Dům kisterme a prágai magyar kolónia egy bensőséges ünnepélyének volt a színtere. Komáromi Mikola Gyuszi tartotta első nyilvános szerzői estjét Prágában Pihik Jóska kitűnő cigányzenekarának kíséretével. A fiatal dalköltő neve nem szorul ma már bemutatásra, — ismerik mindenütt, ahová csak eljutnak a magyar rádió éterhullámai. Huszonegy nótáját játszott el interpretálva szövegét, huszonegy gyöngyszemet a csallóközi magyarság kincsesládájából. Legnagyobb sikerét kétségkívül mulatós csárdáisaival (Csallóközi csárdás, Szomszéd asszony, Szolgabíró, Van nekem szeretőm) érte el, de külön meg kell emlékeznem a Te mosolyod című hallgatójáról, amellyel már eleve fel-tűnést keltett, hiszen a fiatal dalköltő ezzel érte el eddigi legnagyobb sikerét, a pesti Rádió Ujság pályázatán 2.500 résztvevő közül a harmadik díjat nyerte el. A szép sikerben nagy része van Dr. Borka Géza komáromi tanárnak, aki mint szöveg-író kedves, közvetlenül pajzán verseivel állandó mosolyt varázsolt a közönség arcára. Érthetetlennek tűnt fel nekem, hogy Mikola Gyuszi szerzeményei között egy diák nóta sincs, pedig elvárnánk tőle az abszolvens

jogásztól, hogy a diákélet fájdalma, boldogsága, humora is felszendüljön hegedűjének húrjain.

Az est másik szereplője Németh Miklós hangversenyénekes, fényes hangskáláját ragyogtatta, azonban hideg előadási modora miatt nem tudott a közönség szívéhez közel férközni. Sokkal kedvesebb volt a szerző saját kísérelő éneke: »jó-komáromi« kiejtése, közvetlen modora, amely el-tompította hangjának esetleges hiányait.

Az est műsorába előnyösen illeszkedtek be a szintén komáromi Nagy Jenő szavatai. Ő már régi ismerőse a prágai közönségnek (a szláv jambore alkalmával több száz versenyző közül a magyar csapatnak szerezte meg az elsőség pálmáját) azonban ez este teljesen új alakban jelent meg a pódiumon. Azóta teljesen kiforrott: előadási technikája megfinomult, kiejtése tisztább lett, a modern szaválás egyszerű eszközeivel frappáns hatást ért el a hallgatóság sorai között. Művészlátása különösen Ady: Krisztus kereszt az erdőn c. művében érvényesült a legjobban, amelynek tökéletes interpretálása nem egy ember szeméből fakasztott könnyet.

Az estet Mikola Gyuszi régi iskola-társa Nagy Árpád szigorló orvos kedves szavai vezették be, elmondva a fiatal dalköltő karrierjének állomásait a komáromi bencés gimnázium zöld iskolapadjaitól a prágai hangversenydobogóig.

A lelkes közönség tomboló tapsai nem egyszer kényszerítették ismétlésre a szereplőket. Akik megjelentek a műsor végén a fülükben visszavisszacsengő dalokkal, szívükben egy kedves est emlékével távoztak el Mikola Gyuszi első prágai szerzői estjéről.

—y. —y.

A Cigánybáró Prágában.

A prágai német Operaház kitűnő előadásban újította föl Strausz örök-szép operettjét a Cigánybárót. Az ízig-vérig magyar levegőjű darab szövegkönyve Jókai Mór hasonló című regénye nyomán készült. A néző szinte beleéli magát a temesi bánát 200 év előtti életébe. Különösen megható látványt nyújtott a második felvonás zárójelenete, amikor a színpad ugyszólván úszik a piros-fehér-zöld lobogók harmonikus színpompájában. — A felújítás nagy sikerrel járt és az operette már eddig is számos reprimt ért el.

Magyar Írás.

Most lépett a második évfolyamába a csehszlovákiai magyarság egyik legértékesebb irodalmi, művészeti és kritikai folyóirata, a Magyar Írás. A szokásos irodalmi folyóiratoktól annyiban különbözik, hogy nem csak par excellence művészeti problémákkal foglalkozik, hanem közéleti, mozgalmi és világnézeti kérdésekkel is. Az utolsó két számból, az 1933-as januári és februári számból is ki kell emelnünk első sorban azt, hogy a figyelő rovat foglalkozik a csehszlovákiai magyar községi könyvtárak kérdésével. Darkó István, főszerkesztő figyelemre méltó cikkben foglalkozik a pozsonyi Masaryk Akadémia elvetése ellen és Zapf László a Magyar Munkaközösség mozgalmának belső meg hasonlottságáról igyekszik tiszta képet teremteni. A januári szám egy fiatal anonym csehszlovákiai magyar írókat mutat be a közönségnek. A Magyar Tudományos és Irodalmi Pályadíjak Csáky-díjára beküldött »Napló dátum nélkül« című regényből közöl részletet. A szépirodalmi részből ki kell emelnünk Tamási Áron, a legtehetségesebb erdélyi elbeszélő regényrészletét, Darkó István, Tamás

Mihály, Szombathy Viktor és Zerdahelyi József elbeszéléseit. A januári és februári számba érdekes folytatásos tanulmányt írt Tichy Kálmán egy elvetelt magyar zseni sorsáról. A januári szám tanulmányi részletéből ki kell emelnünk Gömöry János tanulmányát régi magyar diákfegyelmi ügyekről. A Magyar Írás második évfolyamának első két száma új tehetséges esztétát és művészetteoretikust mutat be Toperczer Lászlóban, akit ugyan már az előbbi számokból ismertünk, akinek azonban most két egymás után megjelenő, összefüggő tanulmányát hozta a Magyar Írás a művész speciális lelki konstrukciójáról. A Magyar Írásnak egy kis tipográfiai tökéletesedésére van szüksége és a csehszlovákiai magyarság nívós kulturfóruma lesz.

Magyar Minerva.

Ez a folyóirat 1929-ben indult el Pozsonyban, kevés zajjal, kis feltűnéssel, de annál több organizációs megalapozottsággal, Reinel János dr. szerkesztésében, — aki a Toldy Kör szerkesztésében megjelenő almanachnak az Új Aurórának is hosszú évek óta bevált szerkesztője, — egy irodalmi folyóirat, a Magyar Minerva. Legújabb száma f. é. január 15-én jelent meg. A tartalomról kiválik Farkas Geiza tanulmánya a gyerekek megbabonázásának magyar babonájáról. Érdekes még Golin Ross Berlinből datált tanulmánya »Amerika és Ausztrália mint fehér kontinensek« címen. W. Wimberger Anna, az ismert szlovenszkói magyar költőnő, akit főleg lírai verseiből ismerünk, kedves elbeszéléssel lep meg bennünket. A Magyar Minerva folytatásokban közli N. Jaczkó Olga, a kiváló szlovenszkói elbeszélő »Tolvajok a szentségben« című regényét és a Magyar Minerva budapesti szerkesztőjének, Marek Antalnak, elbe-

szelését. A lap versei Mécs László és Tamás Mihály belső munkatársaktól vannak és Bartalis Jánostól, még háború előttől ismert erdélyi költőtől. Érdekes a kritika rovat, melyben Tamás Lajos, Dr. Marek Antal, Kázmér Ernő és Ferenczy József rövid tanulmányai vonják magukra figyelmünket.

Új amerikai magyar folyóirat.

1931 őszén néhány Amerikába szakadt magyar intellektuell megalapította az »Amerikai Magyar Kulturszövetséget«, amely mintegy minden pártpolitikát száműző szervezet azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a szét húzó amerikai magyarságot egy táborba tömörítse és a tiszta kultura eszközeivel szoros kapcsolatot teremtsen a különböző magyar csoportok között.

E vállalkozás azt a nagy úrt hivatott betölteni, amely a magyar osztályok között táton az amerikai életben és az egyetlen módja az intellektuellek, polgári egyesülések és a munkásság kulturszomjas tagjai együttműködésének. Ezt elérendő a Szövetség széleskörű aktivitást fejt ki. Első helyet foglal el a szervezet hivatalos 'havifolyóirata: a Kultúrharc. A lap irodalmi, művészeti és társadalomtudományi termékekkel igyekszik bevinni a tömegekbe a magasabb művészi ízlést és a tudást természeténél fogva zászlóvivője a szervezetnek. A lap már nemcsak az amerikai magyarok, hanem a nyugat- és középeurópában élő szétszórt magyarság szellemi vezetője is, miután terjesztése érdekében minden magyarlakta helyen széleskörű propaganda folyik.

Az Amerikai Magyar Kulturszövetség Irodalmi Bizottsága a »Jövő«-n keresztül az itteni magyar intellektuellek figyelmét is felhívja új és nemes célkitűzéseire.

(Newyork.) *Hollós Klára.*

Négy új Kazinczy könyv.

Február elején került szétküldésre a kassai Kazinczy Kiadóvállalat kiadásában megjelent négy új magyar könyv, a Könyvbarátok Társaságának 1932. évi tagsági járulékai. A négy könyv elsőrendű nyomdatechnikai kiállítása a Buchdruckerei Carl Gerolds Sohn in Wien munkája. Ismertetésükre még részletesebben visszatérünk a szerkesztőségi példányok beérkezése után. Egyenlőre csak a címüket közöljük: Tamás Mihály: *Mirákulum*, Szitnyai Zoltán: *Szeptemberi majális*, Földes György: *Kukukónia lelke*, Márai Sándor: *Csutura*.

A munkanélküliek kultúrtámogatása.

A munkanélküli segély elégtelennek bizonyult, mert épencsak hogy lehetővé teszi az éphalál elkerülését. A munkanélküliek szomorú hadserege szellemi, kulturális és erkölcsi elzülésnek van kitéve. Ennek megakadályozására minden rendelkezésünkre álló eszközt meg kell ragadnunk. Nagyszabású társadalmi akciót kell indítani a munkanélküliek kultúrtámogatására. A kultúrtámogatás ezerféle lehet, így pl. ingyen mozi és színházjegyeket, ingyen könyveket, folyóiratokat, heti és napilapokat kell a munkanélküliek rendelkezésére bocsájtani, hogy a kultura áldásainak élvezése által új erőt nyerjenek nehéz sorsuk elviselésére. A munkanélküliek mellé kell állnunk, nehogy elbukjanak a szomorú küzdelemben óriási erkölcsi kárt okozva a társadalomnak.

A magyarországi főiskolás folyóiratok

ismertetését lapunk éprilisi számában hozzuk.

Fórum

Tegyünk pontot a vita után.

A vita hullámvázása.

Mikor a szlovenszkói magyar cserkészzet mai helyzetét tárgyaló cikkemet beküldtem a Jövőnek, tudatában voltam annak, hogy fölöttébb kényes kérdéshez nyulok hozzá s hogy cikkem nem talál mindenütt megértésre. Nem csalódtam. A Prágai Magyar Hírlap 1932 dec. 18 és 20 számaiban Bíró Lucián személyi élére állítván a kérdést, ellenvéleményt jelentett be a szlovenszkói cserkészvezetők és a katolikus klérus nevében. Cikkemet egyszerűen valláserkölcsi nevelés ellen irányuló támadásnak minősítette.

Szükségesnek tartottam tehát, hogy válaszoljak Bíró cikkére, annál is inkább, mert ilyen kérdéseket intézett hozzám: 1) miért nem tetszik a szlovenszkói magyar cserkészzet mai arculata, 2) mit várok a szlovenszkói magyar cserkészettől, stb. — Válasz cikkemet a P. M. H.-hoz küldtem be, annak a dokumentálására, hogy *nem két lap polémijáról van szó*, s mert Bíró cikke is ott jelent meg. A P. M. H. felelős szerkesztője azonban elvi okokból kifolyólag megtagadta cikkem közlését.

A szlovenszkói hivatalos cserkészszajtó irányítói kényszerült hallgatásomat kapitulációnak vélvén, gunyoros hangú cikket helyeztek el a »Tábor-tűz« januári számában. Fölösleges megjegyezmem, hogy ezzel teljesen komolytalanná tették Bíró előbbi sajtómegnyilatkozását. A Jövő utolsó számában még Sinkó Ferenc foglalkozik a cserkészzet válságának kérdésével. Tárgyilagos hangú cikke arról akarja az olvasót meggyőzni, hogy a válságot sem a formák, sem a vezetők nem okozták. Szerinte a cserkészzet válságának oka a fiatalság válságában van.

Mi okozta hát a cserkészzet válságát?

Ha komolyan szembenézünk a kérdéssel, arra a konklúzióra jutunk, hogy a cserkészzet válságát egyrészt a konzervatív vezetőknek az a magatartása okozta, mely megakadályozta, hogy a cserkészpedagógia túljusson a formákhoz való ragaszkodás öncélúságán és megtermékenyüljön egy forradalmi fejlődésen átsodródott ifjúság ideológiájától, másrészt az a szakadék, mely a baden-poweli cserkészzet szlovenszkói vetülete s a társadalmilag és világnézetileg átformálódott ifjúsági csoportok között létrejött.

Hogy ezt a folyamatot plasztikusan érzékeltessem, kénytelen vagyok nagy vonalakban fölvázolni a szlovenszkói magyar ifjúság és cserkészlet ideológiai fejlődését.

Az 1925—29 években egy hatalmas belső átalakulás láza hozta terjedésbe a szlovenszkói magyar ifjúságot. Ez volt a szlovenszkói viselkedési szokásokba sodródott magyar ifjúságnak az a korszaka, amikor sok felfújás, önképzés, tanulás, helyzettudatosítás, és valóságföltárás után ráébredt a mai társadalmi és gazdasági életünk döbbenetes ellentmondásaira, s hadat üzent minden maradiságnak, minden elnyomásnak s a cserkész pedagógia lényeges pontjai közé a korszerű haladást s az etiku-

sabb jövő kivívását iktatta. E hatalmas megmozdulás szele átcsapott a határokon túlra s szlovenszkói mintára a magyarországi és erdélyi cserkészcsapatok is magukévá tették a magyar cserkészlet új szociális és kulturális programját. Már ekkor nyíltan hirdették Szlovenszkozszerter, hogy a *diákcserekészlet jóladata az, hogy szociális szellemű és gondolkozású szakértelmiséget neveljen, s hogy az ifjúság tömegeinek kovászává, irányítójává váljék.*

De ekkor már megmozdultak a konzervatív körök is, melyek eddig titkolt ellenszenvvel nézték az ifjúság tevékenységét. Betiltották a regösjárásokat (részben a csehszlovák közigazgatási közegek, részben a magyar alosztály titkára,) először titkolt, majd nyílt támadásba kezdtek a Mi Lapunk ellen s vallásferkölcsi nevelés ürügyével a felekezetieskedés szellemét vitték a cserkészetbe. Ahol tudátk, eltávolították a haladószelemű vezetőt s a maguk embereit állították a helyére. Megindították a Tábor-tűzet s vele együtt az igazi lényegétől megfosztott regösmozgalmat. — Mig az eredeti regösmozgalom az idegenszelemű cserkészlet megreformálásán túl élményiskolát jelentett, addig a Tábor-tűz regösmozgalma nem jut túl az etnográfiai adatgyűjtés öncélúságán s a falumentést az angolmintájú cserkészlet ismertetésében, éneklésben, mesemondásban látja.

Életre nevel-e a cserkészlet ebben a formában?

Vajjon az a oélja a cserkészletnek, hogy a csomókötetést, morzézást, próbákat, törvények magyarázását, rangjelzések ismeretét és úri fiúk tábori nyaraltatását stb. sorozza programjának fő pontjai közé? Hogy az ifjúságot tudatosan elzárja az élet minden megnyilatkozásának fokozatos megismerése elől, vagy, hogy a gyermekkor végső határát mesterségesen kitolja a 18 éves korig?

Bíró Lucian ugyanis azt mondja: »Igenis, azok a »formák«, »angol mintájú keretek« lassan szűkeek lesznek,... de csak a gyermekkor után s a gyermekkor — aszerint mennyit védtél meg hamvából — elnyulhat akár a 18 évig is.

Nem tehetek róla, de furcsállom, hogy egy cserkészvezető, aki véletlenül pedagógus és lelkipásztor is egyszemélyben, így vélekedik az ifjúságról. Elfelejtí, hogy 18 éves korában már mint érett férfi lép az ifjú az életbe, akiknek okosnak, fölvilágosodottnak kell lennie, ismernie kell önmagát, környezetét és az embereket, hogy meg tudja állni helyét az életben.

Az ifjúságot nem szabad félteti az élettől s annak megismerésétől. Nem szabad elködölni előle a valóságot. Öntudatos és jól felkészült ifjúságra van szükségünk, amely bátran, férfiasan szembe mer nézni annak minden beteges megnyilatkozásával szemben. Az olyan ifjúság, melyet félteti kell az élettől nem életre való, gyöngé báb, melegházi növény csupán.

Vallásferkölcsi nevelés, vagy felekezetieskedés?

Szóbanforgó cikkemben állítólag állást foglaltam a vallásferkölcsi nevelés ellen. Mi sem könnyebb, mint ilyen érvekkel operálni s a felekezetieskedést vallásferkölcsi nevelés gyanánt feltüntetni. Sajnos, e két fogalmat igen gyakran fölcserélik az életben és elméletben egyaránt. Ennek következtében a cserkészvezetők zöme egyszerűen hittanórák folytatásának tekinti a gyűléseket. E nyáron pld. a szalézianus-rend alapí-

tójáról s annak érdemeiről hallgattam végig egy fölolvast az egyik szlovenszkói cserkészcsapat gyűlésén. Ez épp oly helytelen dolog, mint-ha Lutherről, Kálvinról, vagy a gályarabokról stb. tartanánk előadásokat. Ugyanennek a csapatnak a parancsnoka nyári táborozás alkalmával rendezet kultúrelőadáson a szaválásra kiválasztott négy költemény közül, csak Mécs és Ölvedi verseit engedte előadni — Ady és Györy verseit nem.

Sinkó Ferenc hozzászólása

a legfigyelemreméltóbb. Komoly és nem személyi élő. A cserkészet válságát az ifjúság válságával oldja meg. Hibája az, hogy nem konkretizálja, hogy az ifjúságnak melyik csoportja jutott válságba. Pedig ez a kérdés lényege. T. i. az ifjúságnak az a rétege, mely a világháború után összeütközésbe került az idősebb generációval, már régen túljutott a válságon. Átorientálódott. Az új magyar szellemiség táborává fejlődött. A formákat új tartalommal telítette meg. A cserkészetet is a maga arculatához idomította. Megteremtette a regőscserkészetet. Számára a faluzás és a munkásság életének szociológiai szempontú tanulmányozása nem volt öncélúság. Csak eszköz a oél eléréséhez: egy emberibb társadalmi, gazdasági és kulturális élet megteremtéséhez. Meg kellett ismernie a mai viszonyokat s konkrét tényismeret alapján fogott hozzá egy új élet felépítéséhez. Tehát meg volt az ifjúságnak ebben a rétegében egy emberibb és etikusabb élet vágya és akarása. Ez természetes is, mert hiszen a szocialista társadalom eo ipso föltételezi a jellemes és fegyelmezett embereket.

Mit várhatunk a szlovenszkói magyar cserkésztől?

Mai formájában nem várhat tőle senki semmi jót. Sem az ifjúság, sem az idősebb generáció. Láthatjuk: a középiskolásokat nem elégti ki a baden-poweli cserkészet jelenlegi vetülete s lassan kiábrándulnak belőle. Mire fölkerülnek az egyetemre természetesen teljesen közömbössé válik számukra a cserkészet s teljesen hátat fordítanak neki. Így sikkad el az öreg cserkészet teljesen. Kik a hibások? A főiskolások, vagy a cserkészevezetők? Rossz fundamentumra nem lehet építeni...

Milyen legyen hát az ideális cserkészet?

Olyan, amelyennek indult Szlovenszkón s amelynek teljes mértékben való kibontakozását idő előtt megakadályozták.

Elsősorban legyen meg benne Baden Powell eredeti elgondolása. Válgék az ifjúságnak egyetemes sűrűsítőjévé. Tömörítse az ifjúságot (tekintet nélkül annak társadalmi, felekezeti, stb. eredetére) egy oly egységes pedagógiai rendszerben, melynek főcélja az ifjúságnak emberibb színvonalra való emelése lenne.

Ölelje magába a paraszti és munkásgyermek millióit is.

Termékenyüljön meg a mai kor eszmeáramlataitól.

Cserkész anyagon kívül ölelje programjába az életet kérdések meghányását-vetését, foglalkozzék társadalmi, gazdasági, etikai, kulturális problémákkal.

Különösen vonatkozik ez a diák-cserkész alakulatokra, mert az értelmiségi pályákra induló ifiatságnak föltétlenül ismernie kell a paraszti- és munkásosztály társadalmi és gazdasági viszonyait, mert ezeknek ismerete nélkül nem állhat módjában, hogy a magyarság magára maradt tömegein segítsen.

Sándor László.

HIREK

Lapunk 8-ik száma

szimpla terjedelemben április 1-én jelenik meg.

Diplomát nyertek.

Fried Károlyt Kassáról a prágai Károly egyetemen mindkét jog doktorává avatták.

Szega Elemér Rozsnyóról, a prágai Mak három év előtti elnöke a prágai német műegyetemen építészmérnöki oklevelet szerzett.

Fábry Viktor előadásai.

Fábry Viktor a közelmúltban két előadást tartott »Jelen múlt és jövő« címmel a prágai és brünni magyar főiskolai hallgatók köreiből. A közismerten ragyogó tehetségű előadó a múlt és jelen eszméi áramlatainak az ismertetése keretében a jövőhöz vezető kiutat vázolta. Az előadásokat hosszabb vita követte.

Elkészült a brünni cseh jogi-fakultás palotája.

A brünni cseh egyetem jogifakultásának épülete befejezéshez közeledik. A nehéz pénzügyi helyzet dacára az épület monumentális. Két amfiteatrális megoldású előadótermet március decemberben nyitottak meg. Két kisebb előadótermet, két szeminárium munkaszobát, egy olvasótermet (az egyetemtől messzelakó ifjúság számára) és a dekmátust február elején nyitották meg. A berendezés közül kiemeljük a három Leitz-féle vetítőgépet.

Magyarországi olvasóinkhoz.

Magyarországi főmunkatársunk és megbízottunk *Sziklay László*; címe: Budapest, Nagyboldogasszony út 11. (Eötvös kollégium). Magyarországi olvasóinknak (bárminemű lapunkkal kapcsolatos ügyben fölvilágosítással szolgál.

A prágai magyar menza.

A prágai magyar diákmenze, melyet tudvalevőleg a Társadalmi Nagybizottság tart fen a csehszlovákiai magyar társadalom segélyadományaiból, tulajdonképpen azt a célt akarja: szolgálni, hogy a szegénysorsú s előmenetelük alapján arra érdemes főiskolai hallgatókat tanulmányaikban elősegítse, másrészt pedig egy arra alkalmas helyiségben (jelen esetben a menza éttermében) az ott étkező magyar főiskolásoknak a zavartalan együttlétét s érintkezését is biztosítsa. E szemszögből bírálva a helyzetet, meg kell állapítanom, hogy a bérlő nagyon sok esetben nem tartja be a szerződés aláírásakor magára vállalt kötelezettségeket. Így következetesen fumiálja a szerződésnek azt a pontját, mely szerint a menza számára lefoglalt étterem 12—2-ig csak a magyar főiskolások részére állna rendelkezésre. Állandóan találhatók az étteremben ugyanis idegen vendégek. Velünk szemben való unszimpatiajának akar adni kifejezést akkor is, midőn az egyesületi menzán kifüggesztett hirdetményeink másnapra következetesen eltűnnek. Kérjük azért a Társadalmi Nagybizottságot, vessen véget ennek a tovább tarthatatlan helyzetnek azzal, hogy a menza számára az elkövetkező szemeszterben más alkalmasabb helyet keres, annál is inkább, mert hasonló összegért (5.70) más vendéglőben is talál erre alkalmas helyiséget.

A prágai MAK közgyűlése.

A prágai Magyar Akadémiakusok Köre február hó 14-én tartotta, szemeszterzáró taggyűlését. Dr. Baráth László elnök megnyitó beszédje elején kegyeletes szavakkal emlékezett meg Havas Tiborról, a MAK decemberben elhunyt alelnökéről, amit a taggyűlés állva hallgatott végig. Majd rövid előadást tartott az ifjusági

problémákról. Az egyesületi élet fel-
lendülését várja a választmány re-
organizálásától, melynek az érdekvé-
delmi alap szemelőtt tartásával kell
megtörténnie. Utána Berzeviczy Béla
főtitkár számolt be az egyesület ad-
minisztratív ügyeiről. Beszámolójából
kitűnt, hogy az általános gazdasági
krízis a Mak életére is erős, kiha-
tással van. Toperczer László kultur-
referensi beszámolója után, erős vita
indult meg az aktuális kérdésekről.

A prágai Mak életében a jövő sze-
meszterben fontos változások várha-
tók. Ugy személyi változások, mint
áttcsoportosítások ügyében tárgyalá-
sok folynak az egyes ideológiai cso-
portok között.

(Z. K.)

Magyar bál Prágában.

Február 26-án vasárnapról hétfőre
virradó éjjel tartotta meg a prágai
Magyar Akadémikusok Köre III. rep-
rezentációs bálját a Reprezentációs
ház Sladkovsky termében. A pártat-
lan kritika jogán megemlíti, hogy
az eredmény igazolta a bál ellenzőit
s az előrelátható kudarccal végző-
dött. A »reprezentációs« bálon mind-

össze tizenkilenc hölgy jelent meg s
az összlátogatottság alig volt több
ötven személynél. Nem hallgathatjuk
el azonban azt, hogy a balsiker nem-
csak a kedvezőtlenül választott idő-
pontban keresendő, hanem főleg a
hanyag rendezőség hibájául róható
fel. Hogy mást ne említsünk, a már
jőelőre kinyomtatott meghívók nagy-
részét a bálelőtti napon küldték szét.
Ne csodálkozzunk tehát, ha Prága
közönsége a meghívók kézhezvétele
után nem sietett azonnal báli ruhába
öltözni, nehogy a magyar főiskolások
»reprezentációs bálját« elmulassza. —
Igy történt az, hogy a még meglehe-
tősen kis terem is kongott az üres-
ségtől. A teremben nem voltak asz-
talok, sőt még az obligát reflektor is
hiányzott, amiért a hangulat mind-
végig nyomoit maradt. Félháromkor
a bál — közönség hiányában — vé-
get ért. Nem maradt a teremben csak
a zenekar és — a főrendező. Kár
volt a magyar főiskolások hírnevét
egy ilyen sikertelen bállal lerontani,
s teljesen fölösleges volt a Mak-ot,
jelenlegi nehéz anyagi helyzetében
egy súlyos, 1200 koronás ráfizetésbe
beugrasztani.

(Folytatás a 220. oldalról.)

az útvesztők bonyodalmasságain át kalauzolni, miként fejlődik elének a
zseni? Nem is sikerült ez mind napjainkig. Két oka van ennek: az el-
múlt századok kulturális hipokrizise, amely mint mondtuk elidealizálta és
meghazudtolta a realitást, másrészt az, hogy az emberiség mindeddig az
alkotásban valami földöntúli, transzcendentális megszálltságot, mágikus
isteni-ihletet látott. Ezért meg sem kísérelte, mert lehetetlennek tartotta,
ellesni és magyarázni azokat a törvényeket, melyek a művészi alkotás sej-
telmes folyamatát meghatározzák, a művészszeni lelki szerkezetét uralják.
Mégis már Taine sem elégedett meg avval, hogy genealógikus és élet-
rajzi tanulmányokat végezzen, hogy a nagy alkotások létrejöttét magya-
rázza, hanem pláne még a hazai benyomásokat, a vidéknek és környezet-
nek a nagy szellemekre gyakorolt benyomásait kutatta. Mert azért a zseni
lelkisajátságai, szokásai, különöségei, életmódja, életkörülményei, mű-
helyitkai, a rávonátkozó apró-cseprő adatok mindenkor valami különös in-
gert jelentettek, az embernek mindenén áthatolni akaró kíváncsiságára.
Csak éppen rosszul, vagy pláne sehogyse magyarázta. Aztán jött a taini
milió-elmélet, a Lombroso-elmélet (amely leginkább ok- és okozati ösz-

szefüggésében tévedett és erősen fiziológiai beállítottságú volt), a modern lélektan különféle iskolái. Ezért is olyan kedvelt probléma ma a zseni lélektana, amely új magyarázatot lel a modern pszichológia meglátásaiban, az általános korszerű átértékelésben. (Különösen népszerű szépirodalmi ággá fejlesztette Emil Ludwig). Ma már tehát meggyőződésünk, hogy az alkotás misztériumának titkait lélektani eszközeink és meglátásaink segítségével kifürkészhetjük, mivel ezek éppúgy mint az emberi lélek egyéb titokzatos jelenségei, mégis bizonyos lélektani törvények szerint történnek. Hátramarad még hát az a kérdés: mitől, mire jó ez az egész? Különösen a művészet szempontjából? Mi köze egyáltalán a művészetnek ehhez a mick-kartereskedő, a kákán mindenáron csomót kereső lélektanhoz? Mi a szösznek kell nektek a művészzseni minden jellemhibáját, szégyenfoltját, fészekpiszokját, családi körülményeit, privát kisjátékait, boudoirtitkait ösmeretek? Mi köze végtére mindennek a művészet lényegéhez? Valóban semmi, ha művészet alatt valami természetesen adódó szórakoztatást értünk és semmi többet. Ám igenis sok, ha mint egy nagy, gigantikus emberi teljesítménynek létrejöttét vizsgáljuk, méginkább ha a műalkotás lelkivilágát valóban át akarjuk élni, ha egy kicsit érteni is akarjuk alkotójának lelkeségét, ha bele akarjuk magunkat élni abba a lelkiállapotba, amelyből művei fakadtak és alakultak; főleg pedig ha valamiképpen magyarázatot akarunk magunknak adni arról a sok ellenmondásról, amely a művész életében, jellemében és alkotásában adódik; ha nem akarjuk magunkat elidegeníteni tárgyilagos művészetértékelésünkben, ha a műalkotásba az alkotó disszonáns lelke is belezeng; ha továbbá meg akarjuk érteni, miért kell mindennek szükségszerűen így lennie, miért oly tragikus mindig a művészzseni sorsa, miért teszik a végletek összerobogása, roppant becsúszottság olyan szakadatlan zaklatott küzdelemmé életét; miért köti törvény őt minebben, miért van az emberiség egyik legnagyobb jótévője az emberiség közösségéből kiközösítve, számkivetésre ítélve, miért ütközik az ő Lelke és Szellemé a világgal, miért hasonlik meg környezetével, miért lesz pantragikus hőssé? Nos, mi arra azt feleljük, hogy a művészzseni igenis mindennek tragikus produktuma. Ezért tartjuk szükségesnek a műalkotást létrehozó megszülő erők tanulmányozását, mert enélkül, nem hisszük, hogy a művész oeuvrejét valóban megérthessük.

Toperczer László.

(Folytatjuk.)

Szerkesztői üzeneteket a következő számban hozzuk.

Tokajhegyaljai Bortermelők Pincészövetkezte

állami ellenőrzés alatt, Sátoraljaújhely

Főlerakata: Č. R. S. részére

GUTMANN MÓR és FIA bornagykereskedők,
Košice—Kassa, Petőfi tér 5. sz.

SPIRA nyakkendőgyárban

Diákok külön 10%-os kedvezményben részesülnek.

Košice,
Malom u. 8

A leggazdaságosabb üzemű személy- és teher-kiskocsi a fegyvergyári

„Zbrojovka“-autó

Vezérképviselet:

Autóservice **SPIRA** Košice
Florián u. 6, — Telefon 2062

Nagy alkatrész-raktár külföldi kocsikhoz és **egyedüli BOSCH** autóelektro és autójavító műhely.

Andrejkó Vilma

virágüzlete

Košice
Fő utca 78

Merényi L.,

Kassa, Fő utca 27

Fűszer - Csemege - Fajborok

Kárpitos- és paplan-üzem

WEISZ M. VILMOS

Košice, Fő u. 49. az udvarban

Készít mindenféle kárpitos-munkát, ugymint: Schláfdiványt, szelönt, garnitúrát. 3 részes matrác afrikával töltve 135.— Ké-től, rolók legolcsóbb árban. - Továbbá paplanok készítése 25 Ké-től. **Pelhelypapanok** és régiek átdolgozása legspeciálisabb kivitelben.

Győződjön meg!

Garantált munka.

Meghívásra házhoz, esetleg vidékre is megyek!

Déri János

Kézmű-, rövid- és kötött-áru lerakat

Košice-Kassa,
Fő u. 64. sz.

*Bébé kelengye,
leány, fiúruha és
fehérmű nagy
választékban*

Olcsó árak!

*„VIKTORIA“
impreg. takaréknagy
vásongullér*

Kassa, Fő ucca 59. sz.

Műköszörűs!

Vállalok mindennemű e
szakmába vágó köszörülést

ugy mint: borotvák,
ollók, manikűr ollók,
zseb kések, hajvágó
gépek, Gillette-pengék,
hús- és zsemle-daráló-
gépek, valamint kony-
hakések élesítését stb.

Vidéki munkát
postafordultával szállít!

Ifj. Veszélics Jenő
az udvarban.

Szövetek és bélések

a legolcsóbban

Burger Miksa
posztóáruházában.

Balázs Béla

Az udvarban.

olcsó és szép cipőt készít

Garantált kézi munkákat szakszerűen vállal!

Ujonnan berendezett szücs-műhelyemet megnyitottam!

Mindennemű szörméket és bundákat a leg-
sebb kivitelben szakszerűen készítek, vala-
mint vállalok átalakításokat a legmodernebb
fazonban. Szolid árak! Győződjön meg!

Szabó Gyula szücs

Beírat a Kovács ucca 16. sz. alól is. (Bent az udvarban.)

Automobilia

Buchner S. & Ing. Neményi B.

Košice
Szepsi körút

20

Telefon 2178

Külön boxok. Auto-Service Station. — Olaj, benzin, benzol állomás.

Mindenemü javításokat olcsón és pontosan készít.

Egy elismerten legjobb forrás!

Treme- és műselyem, flór- és gyapjúharisnyák, nadrágok, kombinék, továbbá a leg-elegánsabb férfi sport- és egyéb ingek, nadrágok, nyakkendők, pullowerek, mellények, gyermek harisnyák, nadrágok és szvettetek legjobb minőségben a legolcsóbban kaphatók

Reichard József
cégnél, **Košice, Srobár u. 16**

Szaffkó és Klein

szőrmeáruház

Košice
Fő utca 49
Kovács u. 6

Az 1922-iki mezőgazd- és ipari kiállításon aranyéremmel kitünt.

Vállaljuk: Szőrmebundák készítését és átalakítását a legujabb és legprecízebb kivitelben!

Figyelem! Kertészet!

A legolcsóbb beszerzési forrás!

Alkalmi és menyasszonyi csokrok, koszorúk a legzebb kivitelben házhoz szállítva, Kiültetésre virág- és zöldségplánták. Cserépben előnevelt kiültetésre peralgónium, teljes és szimpla petónia, salvia, fucsia, verbéna, begónia, crisanthemum, fehér és sárga nyári, kanna stb. szőnyegnövények. Szoba növények: Pálma, szobafenyő, aspidistra, asparágus, ficus, diszlevelű begónia, kaktus, hortensia, pr. mulo, cyclámen, azália, jácint, tulipán, cinerária. Kiültetek ablak és erkély ládákat, sírokat. Parkírozok és pázsitok diszkertben. Gruppokat kiültetek. — Diszkertek és sírok kiültetéséhez: Rózsafák és gyökérnemes bokorrózsák bármely színben és fajban kapható. Futórózsák vegyes színben, magas és bokr. Szállítok nagyban és kicsiben. Őszi kiültetés már tavaszra jácinttal és tulipánnal. Tavaszki kiültetéshez gladiolus gumók diszkertben saját termésű, kapható nagyban és kicsiben. Mindszentekre koszorúrendeléseket vesznek fel. Chrsanthem nagy választékba

JASZAY GÁBOR, kereskedő
műkertész, **KASSA, Szlovák u. 6**

MEG LESZ ELÉGEDVE

ha épület- és butor-
vasalási, lakás- és
konyhaberendezési,
villanyfőlszerelési,
korcsolya, sítalp,
rődli, kályha és vas-
butor szükségletét

**FLEISCHER
és SCHIRGER**

2. számú fiókjában fedezi

K O S I C E / K A S S A / F Ő U C C A 38

*Bélyegzők,
pecsétnyomók,
zománc - festett
és réztáblák, név-
jegyek, divatos
ezüstmonogramok,
sportérmek, jel-
vények, minden-
nemű vésések mű-
vészi kivitelben
a legolcsóbban*

Belányi László

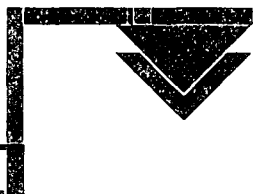
vésnök és bélyegző készítőnél

Kassa, Ruman ucca 2.

ALAPITVA 1867

Buliczka Ede

Košice, Sándor u. 14

Telefon 2036

Könyvkötészeti
műintézet.
Üzleti könyvgár

Pausz Tivadar

Kassa

*Legolcsóbb
üveg-, porcellán és
csillár - nagykereskedés*

Óriási választék!

Részletfizetés!!

Alap. 1833

Fő-u. 19

*Naponta beérkező **uidonságok** áruháza*

MARKOVICS EDE, Košice, *Fő-u. 47-49*

Roba Sándor
műszerész

Vállalja mindennemű
műszerek szakszerű ja-
vítását. Kerékpár és
varrógép alkatrészek
állandó raktára

Košice, Srobár u. 1

Eizikovics

angol úri szabóság

Košice, Malom u. 7

Főiskolásoknak árendedmény!!!

KOŠICE

K A R S A Y

FŐ-U. 49

FÜZŐ - KÖTSZER - ORTHOPADIA

Fő u. 49

SPECIALISTA

Az udvarban

*Ne menjen Budapestre cipőt rendelni, mert I. osztályú
varott munkát készít*

Németh Andor,

aki Péstén a belvárosban 6 éven keresztül dolgozott

Kassa, Rákóczi körút 20.

Linoleum
Szőnyeg
Függöny

Dörner Géza,
Kosice, Fő ucca 55.

*Aki elegánsan és olcsón akar
ruházkodni, az keresse fel*

Wachs

szabóságát

Košice, 1. sz. utca 10. sz.

Feld Izidor

angol női szabóság

Košice, Szerecsen ucca 19. sz.

Ferenc János

kárpitos és diszító

Sláfidiványok és kanadie-
rek készítését vállalom.

Matrac, szelon és
garnitúrák szak-
szerű készítése

Košice, Fő utca 14

Tennisz

Sí

Turisztika

Sport Roland

Košice

Telefon 21-96

Szepsi körút 32

Téli és nyári sport-
cikkek speciális üzlete

Javítások és húrozások
szakszerű kivitele

NEUWIRTH GYULA

Kerékpár, varrógép, autóalkat-
részek, pneumatikok kereskedése

Košice, Šrobáru.20

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

Bierbrunner

fényképészeti műterme

Košice, Fő ucca 49
Kovács u. 6

Egyesületek-
nek 15%
kedvezmény!

Készít mindennemű
művészi kivitelű fény-
képeket és nagyítá-
sokat.

STÁSZ

Bútorasztalos

Ülőbútor és csó-
nak specialista.

Mészáros utca 75

Zakariás Sándor

C Zenemű,
könyv- és
papirkereskedése

Kassa,
Fő utca 87

Conditorei

„Megay”

Kassa, Fő u. 48

Útlevel- Vízum- és Fordító-Iroda

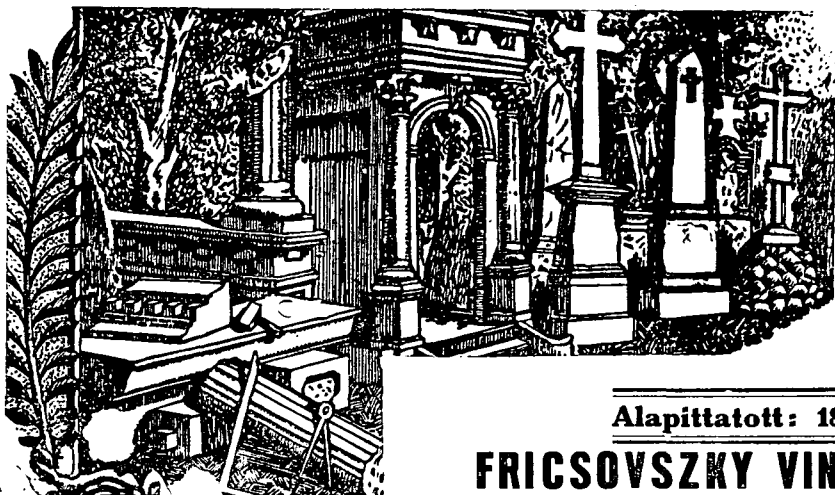
**„Szlov. Diákönsegélyző
Egylet” fiókja**

Másolás és levélírás írógépen szintén.

Ing. C. BIELEK RÓBERT vezető

Košice, Malom u. 22. sz. az udvarban

(Fiók: Bratislava. 1. postafiók 373., esetleg: Praha VII., Štud. Kolónia č. p. 465.)
2.— Ké válaszbelég feltétlenül beküldendő!

Alapított: 1895.

FRICSOVSZKY VINCE

kőfaragó telepe és síremlék nagyraktára

KASSA, Pesti-út 50. sz. (Č. S. R.)

Síremlékek olcsóbban, mint bárhol, csakis nálam
szerezhetők be. Árjegyzéket kívánatra
készséggel küldök

Gurszky József

betonos

Mindennemű beton-,
műkő-munkák, beton-
kerítések, szabadalma-
zott drótbetétes beton
kútgyűrűk és csatorna-
csövek készítése

Dobó utca 41

Košice - Kassa
Lichard Dániel u. 4. sz.

Grand Hotel

SCHALKHAZ

R. T.

KASSA

TELEFON: 2757

Ujonnan átalakítva és berendezve.
Központi fűtés. - Minden szobában
meleg- és hidegvíz. Saját villany-
fejlesztő telep. 80 szoba 100 ágygal.
Különféle termek és 1000 ember
befogadó képességű tánc terem

**AUTOMOBILTULAJDONOSOK
FIGYELMÉBE!**

Ing. Lipták László

automobil felszerelés szaküzletében

KOŠICE

Vörösmarthy tér 9

üzemanyagokat, u. m. : Autóbenzin, Vacuum, Cas-
trol, Speedwell autólajokat, Pirelli és India-pneu-
matikot a legjutányosabb áron szerezhetik be

TELEFON 2979

**ÉJJEL-NAPPALI
GARAGE ÉS BENZÍNSZOLGÁLAT**